

Чак Жіневе Палагнюк

БІЙ
ЦІВ
СЬК
ИЙ

Чак Жінчеве Палагнюк III

БІЙ ЦІВ СЬК ИИ

КЛУБ

ПЕРЕКЛАВ СТРОНГОВСЬКИЙ

Харків
«Фоліо»
2007

*Для Керол Мідер,
котра дає раду з моїм паскудним характером.*

Подяки:

*Я хотів би подякувати цим людям за їх
любов і підтримку, незважаючи на, ви знаєте,
всі ті жахливі речі, які трапляються.*

*Іні Геберт
Джоффу Пліту
Майку Кіфу
Майклу Верну Сміту
С'юзі Вітелло
Тому Спанбаверу
Джеральду Говарду
Едварду Гібберту
Гордону Гровдену
Деннісу Стоваллу
Лінні Стовалл
Кену Фостеру
Моніці Дрейк
Фреду Палагнюку*

Глава 1

Спочатку Тайлер влаштовує мене офіціантом, потім пхає мені пушку до рота й каже, що смерть — перший крок до вічного життя. І це при тому, що досить довго ми з Тайлером були кращими друзями. Мене постійно питають, чи я знаю Тайлера Дердена.

Ствол упирається мені в горлянку, і Тайлер каже: «Насправді ми не помремо».

Язиком я відчуваю отвори в глушнику, які ми свердлили в ньому. Весь цей шум під час пострілу виникає через розширення газів, а ще через те, що куля набирає швидкості звуку. Щоб зробити глушник, треба просто насвердити дірок у стволі, чимало дірок. Гази виходять, і куля рухається повільніше за звук.

Неправильно просвердлиш отвори — і зброя вибухне в твоїх руках.

«Насправді це не смерть, — каже Тайлер. — Ми увійдемо в легенди. Ми ніколи не будемо старими».

Язиком я відсуваю дуло вбік, до щоти, і кажу: «Тайлере, ти говориш про вампірів».

Будинок, на якому ми стоїмо, щезне за десять хвилин. Береш 98-відсоткову паруючу азотну кислоту і змішуєш із трьома частинами сірчаної кислоти. Робиш це на льодяній бані. Тоді піпеткою крапля за краплею додаєш гліцерин. Отримуєш нітрогліцерин.

Я знаю це, бо це знає Тайлер.

Змішуєш нітрогліцерин із тирсою і одержуєш чудову пластикову вибухівку. Багато хто змішує нітрогліцерин із ватою та англійською сіллю замість сульфатів. Це теж працює. Дехто змішує парафін із нітрогліцерином. Але в мене така вибухівка ніколи не діяла.

Отже, ми з Тайлером стоїмо на даху хмарочоса «Parker-Morris», — я з пістолетом у роті, — і ми чуємо, як розбивається скло. Визирни за дах. Сьогодні хмарно, навіть на цій висоті. Це найвища будівля світу, і вітер тут завжди холодний. Тут настільки тихо, що відчуваєш себе однією з цих

космічних мавпочок. Виконуеш нескладні завдання, на які тебе тренували.

Перемкни важіль.

Натисни кнопку.

Ти в цьому нічого не тямиш, а потім просто вмираєш.

На висоті ста дев'яноста одного поверху ти визираєш з даху, і вулиця внизу розцяткована кошлатим людським килимом, який стоїть і дивиться вгору. Звук розбитого скла — це вікно геть під нами. Воно вибухає зсередини — і звідти вивалюється шафа з документами розміром із чорний холодильник. Прямо під нами шафка на шість шухляд вилітає з прямовисного фасаду і падає, повільно обертаючись, падає, потроху зменшуючись, падає і щезає у щільному натовпі.

Десь, на сто дев'яносто одному поверсі під нами, космічні мавпочки з Комітету Шкідників проекту «Каліцтво» шаленіють, знищуючи кожен клаптик історії.

Та стара приказка, що ти завжди вбиваєш того, кого любиш, — вона справджується в обох напрямках.

Коли в тебе в роті пістолет і його ствол між твоїми зубами, розмовляти можеш винятково голосними.

Спливають наші останні десять хвилин.

Ще одне вікно вибито, скло розлітається сяючою зграйкою голубів, і стіл темного дерева, що його виштовхує Комітет Шкідників, дюйм за дюймом висувається зі стіни будівлі, аж доки він нахиляється, і висковзує, і обертається, перетворюючись на чарівну літаючу штуківину, що губиться в наговпі.

Хмарочос «Parker-Morris» щезне за дев'ять хвилин. Береш пластикову вибухівку, огортаєш нею колони фундаменту і валиш будь-яку будівлю в світі. Звісно, маєш обкласти ці колони мішками з піском, щоби вибух пішов всередину, а не в простір підземного гаража.

Цих корисних порад нема в жодному підручнику історії.

Три способи зробити напалм: по-перше, можна змішати рівні частки бензину й замороженого концентрату помаранчевого соку. По-друге, змішуєш порівну бензин і дієтичну колу. І по-третє,

можна розчинити в бензині розтертий наповнювач для котячих туалетів, доки не загусне.

Спитай мене, як виготовити нервово-паралітичний газ. Чи всі ці скажені автомобільні бомби.

Дев'ять хвилин.

Хмарочос «Parker-Morris» упаде, увесь сто дев'яносто один поверх, повільно, мов дерево в лісі. Мов колода. Можна розвалити все. Дивно усвідомлювати, що місце, де ми стоїмо, буде лише крапкою в небі.

Тайлер і я на краечку даху, дуло у мене в роті. Цікаво б знати, наскільки цей ствол чистий.

Ми геть забули про всі ці тайлерівські вбивчо-самогубні речі, зосереджено споглядаючи, як ще одна офісна шафа вивалюється з будинку і шухляди в ній висуваються в повітрі, стоси білого паперу підхоплюються висхідними потоками й відносяться вітром.

Вісім хвилин.

Тоді дим, дим клубочиться з розбитих вікон. За якихось вісім хвилин команда підричників підірве первинний заряд. Він спричинить основний вибух, колони фундаменту розпорошаться, і серія фото

хмарочоса «Parker-Morris» увійде до всіх підручників з історії.

П'ять світлин послідовної зйомки. Ось будівля стоїть. На другому фото вона вже нахилена на десять градусів. Потім на двадцять. На четвертому знімку нахил складає сорок п'ять градусів, каркас не витримує, і вежа згинається в арку. На останньому кадрі вежа, весь сто дев'яносто один поверх валиться на Національний музей, справжню ціль Тайлера.

«Цей світ наш, відтепер світ наш, — каже Тайлер, — а ці давні люди — мертві».

Якби я знав, чим усе це обернеться, був би щасливий померти й опинитися на небесах прямо зараз.

Сім хвилин.

Я стою на вершечку «Parker-Morris» із пістолетом Тайлера в роті. У той час як столи, шафи й комп'ютери метеорами несуться до натовпу, який оточує будівлю, а дим шугає з розбитих вікон і команда підрильників за три квартали звідси дивиться на годинник, я розумію, що все це: пістолет, анархія, вибух — через Марлу Зінгер.

Шість хвилин.

У нас тут щось на штиб любовного трикутника. Я хочу бути з Тайлером. Тайлер хоче бути з Марлою. Марла хоче бути зі мною. Я з Марлою бути не хочу, а Тайлерові заважає моє існування. Річ тут не в любові й піклуванні. Річ у належності й власності.

Без Марли Тайлер не відбувся би.

П'ять хвилин.

Може, ми увійдемо в легенди, може, ні. Радше ні, кажу я, але продовжую чекати.

Хто б знав про Ісуса, якби ніхто не написав Євангелій?

Чотири хвилини.

Язиком я відсуваю дуло вбік і кажу: мовляв, Тайлере, друже, ти хотів стати легендою, я зроблю тебе легендою.

Я був тут від початку.

Я пам'ятаю все.

Три хвилини.

Глава 2

Великі руки Боба зімкнулися, обіймаючи мене, і я був утиснений між його спітнілих цицьок, відвислих і такого розміру, як ми уявляємо їх у Бога. Навколо нас церковний підвал, сповнений людей: це Арт, це Пол, це Боб; його широчезні плечі замінують мені горизонт. Густе світле волосся Боба показувало, що́ можна отримати, коли крем для волосся зветься мусом для укладання волосся, — таке густе, світле й частково випрямлене.

Охопивши мене руками, Боб схиляє мою голову до цицьок, що виростили на його могутніх грудях.

— Усе буде гаразд, — каже Боб. — Тепер ти плач.

Від колін до підборіддя я відчуваю, як хімічні реакції всередині Боба спалюють їжу й кисень.

— Може, в тебе рання стадія, — каже Боб. — Може, це лише доброякісна пухлина. З семіноюю в тебе майже стовідсотковий шанс вижити.

Плечі Боба підіймаються в глибокому вдихові, а потім спадають, спадають, спадають у конвульсивних схлипах. Підіймаються. Спадають, спадають, спадають.

Я приходжу сюди щотижня вже два роки, і щотижня Боб хапає мене в обійми, і я плачу.

— Ти плач, — каже Боб, вдихає і схлип-схлип-схлипує. — Давай, поплач.

Його велике вологе лице розташовується на моїй голові, і я гублюся всередині. Ось коли я плачу. Плакати якраз на часі, коли ти замкнений у задушливій темряві всередині когось іншого, коли ти бачиш, як усе, чого ти міг би досягти, обертається на сміття.

Усе, чим ти міг би пишатися, буде викинуте.

І я гублюся всередині.

За останній тиждень цей стан — найближчий до сну.

Ось як я зустрів Марлу Зінгер.

Боб плаче, бо шість місяців тому йому видалили яечка. І поставили на замісну гормональну те-

рапію. Цицьки в Боба через те, що в його організмі забагато тестостерону. Коли рівень тестостерону зависокий, тіло збільшує вироблення естрогену для збереження балансу.

Ось коли я плачу — коли життя закінчується нічим, менше ніж нічим, забуттям.

Забагато естрогену — і матимеш курвині цицьки.

Плакати легко, коли ти усвідомлюєш, що всі, кого ти любиш, полишать тебе чи помруть. На тривалому проміжку часу вірогідність виживання кожного з нас дорівнює нулю.

Боб любить мене, бо думає, що мені теж видалили яечка.

Навколо нас у підвалі Єпископальної церкви Святої Трійці з диванами, вкритими коцями з комісійних крамниць, близько двадцяти чоловіків і одна жінка, — усі вони розбиті на пари, більшість плаче. Деякі пари нахилились один до одного, щока до щоки, — так зчеплюються бійці в реслінгу. Чоловік у парі з єдиною жінкою поклав лікті їй на плечі, по лікті з кожного боку голови, — її голова між його рук, а його зарюмсана обличчя біля її шиї. Обличчя жінки повернене вбік, і її рука підносить до нього сигарету.

Я підглядаю з-під пахви Великого Боба.

— Усе моє життя, — плаче Боб. — Навіщо я щось роблю, сам не знаю.

Єдина жінка в групі підтримки хворих на рак яєчок «Лишаємось Чоловіками Разом» курить цигарку під тягарем чужого горя, і її погляд перетинається з моїм.

Шахрай.

Шахрай.

Шахрай.

Коротке тьмяне чорне волосся, великі очі, як у японських мультиках, худорлява, із хворобливо-жовтуватою шкірою, у сукні з малюнком темних троянд — ця жінка також була у групі підтримки хворих на туберкульоз щоп'ятниці ввечері. Була на круглому столі хворих на меланому в середу ввечері. Увечері в понеділок вона була у групі підтримки хворих на лейкемію «Увіруємо Щиро». Проділ посеред її голови сяє блискавкою білої шкіри.

Усі ці групи підтримки мають неконкретні піднесені назви. Моя група хворих на паразитів крові четвергами ввечері зветься «Вільні й Чисті».

Група для хворих на паразитів мозку зветься «Вище і По Той Бік».

І от у неділю вранці на «Лишаємось Чоловіками Разом» у підвалі Єпископальної церкви Святої Трійці ця жінка знову присутня.

Що ще гірше — я не можу плакати, коли вона дивиться. Це ж мій найулюбленіший момент — плакати в обіймах Великого Боба без жодної надії. Ми весь час тяжко працюємо. Це єдине місце, де я можу розслабитись і заспокоїтись.

Це моя відпустка.

До своєї першої групи підтримки я пішов два роки тому, після того як знову звернувся до лікаря з приводу безсоння.

Три тижні я не міг спати. Три тижні без сну — і все стає досвідом перебування в астральному тілі.

Лікар сказав, що безсоння — це лише симптом чогось більшого. Дізнайся, що насправді не так. Прислухайся до свого тіла.

Я просто хотів спати. Хотів маленькі пігулки аміталу натрію по 200 міліграм. Хотів червоно-сині

капсули «туніалу», «секонал»¹ кольору яскраво-червоної губної помади.

Лікар порадив жувати корінь валеріани і побільше фізичних вправ. Кінець кінцем я засну.

Від виснаження моє обличчя стало скидатись на сухофрукт, можна було подумати, що я вже вмер.

Лікар сказав, що коли я хочу побачити справжній біль, маю зазирнути до церкви Першого Причастя у вівторок увечері. Побачити мозкових паразитів. Подивитися на хворих на дегенерацію кісткової тканини. На органічну дисфункцію мозку. Погледіти збори хворих на рак.

То я й пішов.

У першій групі, на яку я прийшов, ми знайомилися: це Еліс, це Бренда, це Довер. Усі всміхаються з невидимими пістолетами, приставленими до їхніх голів.

Я ніколи не називав своє справжнє ім'я на групах підтримки.

Маленький скелет жінки на ім'я Хлоя, її штани сумно обвисли там, де були сідниці. Хлоя каже мені, що найгірше в цих мозкових паразитах те,

---

¹ Торговельні марки снотворних препаратів.

що ніхто не хоче займатися з нею сексом. Вона була тут, настільки близька до смерті, що за її страховим полісом виплатили сімдесят п'ять тисяч баксів, а все, чого їй баглося, — трахнутись наостанок. Ніякої романтики, тільки секс.

І що сказав би хлопець? Маю на увазі, що б ти на це сказав?

Усе це вмирання почалося з того, що Хлоя почала потроху втомлюватись, а зараз їй просто набридло лікуватись. Порнофільми, у неї вдома є порнофільми.

Під час Французької революції, розповіла мені Хлоя, жінки у в'язницях — графині, баронеси, маркизи — залізли б на будь-кого, хто зміг би до них дістатися. Хлоя дихає мені в шию. На будь-кого. Забралися б, якщо я розумію, про що вона. Трах допомагав гаяти час.

*La petite mort*¹, як кажуть французи.

У Хлої є порнофільми, якщо мені цікаво. Амілнітрат. Змазки.

За інших обставин у мене була б ерекція. Проте наша Хлоя схожа на скелет, вмочений у жовтий віск.

---

¹ «Маленька смерть», оргазм (*франц.*).

На Хлою, якою вона є зараз, я не можу реагувати. Взагалі не можу. Але її плече підштовхує моє, коли ми сідаємо в коло на грубому килимі. Ми заплющуємо очі. Зараз черга Хлої вести нас у керованій медитації, і вона веде нас до саду безжурності. Вона каже нам піднятися на пагорб до палацу з сімома дверима. У палаці сім дверей, зелені, жовті, помаранчеві, і Хлоя каже нам відчиняти їх, сині двері, червоні, білі, і довідатися, що за ними.

Очі заплющені, ми уявляємо наш біль кулею цілющого білого світла, що плаває біля наших ніг і підіймається вище, до колін, попереку, грудей. Наші чакри розкриваються. Чакра серця. Чакра голови. Хлоя каже, що ми йдемо до печер, де зустрічаємося з тваринами, що уособлюють нашу силу. Моєю виявився пінгвін.

Лід вкриває підлогу печери, і пінгвін каже мені: ковзай. Без жодних зусиль ми линемо тунелями і галереями.

Потім був час обіймів.

Відкрийте очі.

Це терапевтичний фізичний контакт, сказала Хлоя. Ми всі маємо обрати собі партнера. Хлоя

кинулася мені на шию і заплакала. У неї вдома є бюстгальтери без бретельок, казала вона і плакала. Ароматичні олії і наручники, казала вона і плакала, в той час як я спостерігав за секундною стрілкою годинника: та зробила одинадцять кіл.

Так я і не плакав у своїй першій групі підтримки два роки тому. Не плакав на другій і третій групах підтримки. Не плакав серед хворих на паразитів крові, чи на рак кишківника, чи на органічні дисфункції мозку.

Ось як буває при безсонні. Усе настільки далеко, копія копії копії... Безсоння відокремлює тебе від всього, ти не можеш ні до чого торкнутись, і ніщо не торкає тебе.

Тоді був Боб. Я тоді вперше пішов до хворих на рак яєчок «Лишаємось Чоловіками Разом». Боб, величезний такий лось, кинувся до мене і почав плакати. Коли настав час обіймів, цей хлоп пройшов крізь усю кімнату, руки по боках, плечі схилені. Велике лосяче підборіддя притиснене до грудей, а в очах уже стоять сльози. Коліна разом, маленькі незграбні кроки — Боб пройшов крізь весь підвал і навис наді мною.

Боб присунувся до мене.

Великі руки Боба згребли мене в обійми.

Великий Боб сказав, що був качком. Дієта на «данаболі», потім цей стероїд для конячих перегонів, «вістрол». Його спортзала — у Великого Боба була власна спортивна зала. Він був одружений тричі. Він рекламував продукти, — хіба я не бачив його по телевізору? Вся ця програма з розширення грудної клітини була майже повністю розроблена ним.

Коли незнайомі люди поводяться так відверто, мені стає ніяково, якщо ви розумієте, про що я.

Боб не розумів. Може, одне з його «huevos» було неопущене, і він знав, що це фактор ризику. Боб розповів мені про післяопераційну гормональну терапію.

Більшість бодібіддерів, які вживають забагато тестостерону, заробляють собі те, що зветься курвиними цицьками.

Я мав спитати, що Боб мав на увазі під «huevos».

«Huevos», сказав Боб. Гонади. Яєчка. Кулі. Тестікули. У Мексиці, де ти купуєш свої стероїди, їх називають «huevos».

Розлучення, розлучення, розлучення, казав Боб і показував мені фото в гаманці — величезний, майже голий, позує на якомусь змаганні. Дурне життя, казав Боб, але коли ти накачаний, виголений і на сцені, коли кількість жирів у тілі знижено до двох відсотків, а завдяки діуретикам ти холодний і твердий на дотик... Ти спинеш від прожекторів і глухнеш від оскажених динаміків, доки суддя не вказує: «Простягни праву руку, зігни, утримуй».

«Простягни ліву руку, напруж біцепс, утримуй».

Це ліпше, ніж справжнє життя.

Короткий шлях до раку, каже Боб. Потім він збанкрутів. У нього двоє дорослих дітей, і вони не передзвонюють.

Щоби позбавити курвиних цицьок, лікар має зробити надрізи під сосками й відкачати рідину.

Це все, що я пам'ятаю, бо потім Боб охопив мене руками, і його голова накрила мою. І тут я загубився всередині забуття, темного, тихого й повного, а коли відступив від його м'яких грудей, Бобова футболка мала вологу маску мого заплаканого обличчя.

Це було два роки тому, мого першого вечора на «Лишаємось Чоловіками Разом».

З того часу майже кожної зустрічі Боб змушував мене плакати.

Я не повернувся до лікаря. Я ніколи не жував корінь валеріани.

Це була свобода. Втрата всіх надій оберталася свободою. Якщо я нічого не казав, люди в групі підтримки припускали найгірше. Вони плакали сильніше. Я плакав сильніше. Підведи голову вгору, до зір, — і тебе нема.

Повертаючись додому з груп підтримки, я почував себе живішим, ніж будь-коли. У мене не було раку чи паразитів крові, я був маленьким теплим центром, навколо якого оберталася життя у все-світі.

І я спав. Немовлята так не сплять.

Щовечора я вмирав і щовечора народжувався.

Воскреслим.

До сьогодні, два роки успіху до цього вечора, бо я не можу плакати, коли ця жінка на мене дивиться. Я не можу досягти дна розпуки, я не можу бути врятованим. Язик ніби обклеєний шпа-

лерами — кусаю його з усіх сил. Я не спав чотири дні.

Коли вона дивиться, я — брехун. А вона симулянтка. Вона брехуха. Сьогодні ми знайомилися, називали себе: я Боб, я Пол, я Террі, я Девід.

Я ніколи не називаюся справжнім ім'ям.

— Це ж рак, так? — спитала вона.

Тоді сказала:

— Гаразд, привіт, я — Марла Зінгер.

Ніхто так і не сказав Марлі, який саме це рак. Ми були надто зайняті заколисуванням своєї внутрішньої дитини.

Чоловік усе ще плаче біля її шиї. Марла ще раз затулюється сигаретою.

Підглядаю за нею з-за тремтячих цицьок Боба.

Для Марли симулянт — я. З того часу, як побачив її вдарте, я не міг спати. Зрештою, я перший почав ним бути, якщо, звісно, всі ці люди не прикидаються зі своїми ураженнями, кашлем і пухлинами. От Великий Боб, величезний такий лось.

Цей хлоп.

Подивіться тільки на його зачіску.

Марла затулюється і закриває очі.

Саме в цю мить брехня Марли відображає мою брехню, брехнею є все, що я бачу. Усередині всіх їхніх правд. Кожен чіпляється і зважується поділитись своїм найгіршим страхом — що смерть уже наступає на п'яти і дуло притиснене до потилиці. Марла курить і закочує очі, а я... я закутаний у заплакану ковдру, і все раптове, навіть смерть і вмирання, стрімко втрачає значення, мов ті пластикові квіти на відео.

— Бобе, — кажу я, — ти мене розчавиш. Я намагаюся шепотіти, потім перестаю намагатися. — Бобе, — намагаюся стишити голос, тоді просто кричу, — Бобе, мені треба відлити.

У туалеті над раковиною висить дзеркало. Якщо все й надалі так піде, я побачу Марлу Зінгер на «Вище і По Той Бік» — у групі підтримки хворих на паразитів мозку. Марла там буде. Авжеж, Марла там буде, і щонайперше я сяду поруч з нею. А після знайомства та керованої медитації, семи дверей палацу, кулі цілющого білого світла, після відкриття наших чакр, коли настане час обіймів, я схоплю маленьку сучку.

Притисну її руки їй до боків, наближу губи до вуха і скажу: «Марло, брехухо, забирайся звідси».

«Це єдине справжнє, що є в моєму житті, а ти все псуєш».

«Ти, туристочко».

Наступного разу, коли ми зустрінемося, я скажу: «Марло, я не можу спати, доки ти тут. Мені це потрібно. Вали геть».

Глава 3

Прокидаєшся в міжнародному аеропорту Гарбор¹.

Під час кожного злету й приземлення, коли літак перехилився набік, я молився про катастрофу. Ця мить лікує мої безсоння з нарколепсією, мить, коли ми можемо загинути безпорадним набитим людським тютюном у фюзеляжі.

Ось як я зустрів Тайлера Дердена.

Ти прокидаєшся в О'Гара².

Ти прокидаєшся в Ла Гардія³.

Ти прокидаєшся в Логані⁴.

Якийсь час Тайлер працював кіномеханіком.

За своєю натурою Тайлер міг працювати тільки вночі. Якщо кіномеханік захворював, профспілка викликала Тайлера.

---

¹ Аеропорт Мінеаполіса.

² Аеропорт Чикаго.

³ Аеропорт Нью-Йорка.

⁴ Аеропорт Бостона.

Деякі люди «сови». Деякі «жайворонки». Я міг працювати винятково вдень.

Ти прокидаєшся в Далласі¹.

Сума страхових виплат збільшується втричі, якщо ти гинеш у відрядженні. Я молився про раптовий штормовий вітер. Молився, щоби пелікана засмоктало в турбіну, щоби повилітали клепки і заледеніли крила. Під час відривання від злітної смути, коли літак підіймає закрилки, коли крісла поставлені вертикально, а столики прибрані, коли всі особисті речі сховані в багажних відділеннях над головою, коли загашені цигарки, я молюся про катастрофу.

Ти прокидаєшся в Лав Філдзі².

У проєкційній будці, якщо кінотеатр був досить старим, Тайлер робив зміни на кінопроекторах. Зміни потрібні, коли там стоять два проєктори й один з них запущений.

Я знаю це, тому що Тайлер це знає.

Другий проєктор заряджений наступною катушкою плівки. Більшість фільмів складаються з шести-семи катушок, котрі женуть у певній послідовності. У новіших кінотеатрах усі ці шматки намотують

---

¹ У даному випадку — аеропорт Вашингтона.

² Аеропорт Далласа.

на одну п'ятифутову катушку. Тоді не потрібні два проектори, нема потреби в чергуванні; клац — перша катушка, клац — друга катушка на другому проекторі, клац — третя катушка на першому проекторі.

Клац.

Ти прокидаєшся в Сі Таку¹.

Я вивчаю людей на ламінованій інструкції крісла літака. Жінка плаває в океані, її шатенове волосся відкинута назад, подушка для сидіння притиснена до грудей. Її очі широко розплющені, але жінка не усміхається, не набурмосена. На іншому малюнку спокійні, мов індуїстські корови, люди тягнуться зі своїх сидінь за кисневими масками, що звисають зі стелі.

Це, мабуть, надзвичайна ситуація.

Лишенько.

Ми втрачаємо тиск у салоні.

Ти прокидаєшся, і ти у Вілов Ран².

Старий кінотеатр, новий кінотеатр; щоби перетягти фільм до наступного кінотеатру, Тайлер мусив розрізати плівку на початкові шість-сім

---

¹ Аеропорт Сіетла.

² Аеропорт Детройта.

котушок. Маленькі катушки складаєш у дві шестикутні сталеві валізки. Згори кожної валізки — ручка. Підійми одну — і звихнеш плече. Настільки вони важкі.

Якийсь час Тайлер був офіціантом — обслуговував банкети в готелі в центрі міста, — і якийсь час Тайлер був кіномеханіком у профспілці кіномеханіків. Я не знаю, скільки ночей Тайлер працював у той час, коли я не міг заснути.

У старих кінотеатрах, у яких крутять фільми на двох проекторах, кіномеханік має стояти поруч, щоби встигнути змінити проектор потрібної секунди, аби аудиторія не помітила проміжку між кінцівкою однієї катушки й початком наступної. Для того треба стежити за білими крапками в правому горішньому кутку екрана. Це попередження. Зверни увагу під час перегляду, і ти побачиш дві крапки наприкінці катушки.

Професіонали називають їх «цигарковими опіками».

Перша крапка — двохвилинне попередження. Ти маєш увімкнути другий проектор, щоби він набрав потрібної швидкості.

Друга біла крапка — п'ятисекундне попередження. Захоплення. Ти стоїш поміж двох проекторів, у будці настільки гаряче від ксенонових ламп, що коли подивишся прямо на них — осліпнеш. Перша крапка спалахує на екрані. Звук у фільмі надходить з-поза екрана. Проекційна будка звукоізольована, бо через коліщатка, що протягують повз лінзи шість футів плівки за секунду, десять кадрів на фут, шістдесят кадрів на секунду, стоїть гамір, мов від кулемета системи Гатлінга. Обидва проектори працюють, ти стоїш поміж них і тримаєш їхні важелі заслінок. Дуже старі проектори дають ще звуковий сигнал під час подавання плівки.

Навіть коли ті фільми показують по телевізору, попереджувальні крапки лишаються. Навіть коли фільми показують у літаках.

Коли більша частина фільму намотується на катушку-приймач, вона уповільнюється, а катушка-джерело набирає швидкості. Наприкінці катушки джерело обертається настільки швидко, що вмикається сигнал, аби попередити тебе про необхідність заміни проектора.

У темряві гаряче від ламп у проєкторах, дзеленчить сигнал. Ти стоїш межи двох проєкторів із важелями в руках і вдивляєшся в куток екрана. Спалахує друга крапка. Рахуєш до п'яти. Закриваєш одне віконечко. Водночас вмикаєш інше віконце.

Заміна.

Фільм продовжується.

Ніхто в залі нічого не помітив.

Сигнал знаходиться на катушці-джерелі, тому кіномеханік може трохи покусити. Кіномеханік взагалі робить багацько такого, чого б не мав. Не в кожного проєктора є сигнал. Часом удома ти з жахом прокидаєшся в своєму темному ліжку, усвідомлюючи, що заснув у будці і проґавив заміну. Аудиторія тебе облає. Її, аудиторії, кіномарення зруйновані, і менеджер дзвонить до профспілки.

Ти прокидаєшся в Кріссі Філд¹.

Чарівність подорожей у тому, що, куди б я не приїхав, повсюдно дрібненьке життя. Іду до готелю: там дрібненьке мило, дрібненькі шампуні, одна порція масла, маленький ополіскувач для рота, одноразова зубна щітка. Утискаєшся в стандартне

---

¹ Аеропорт Сан-Франциско.

літакове крісло. Ти велетень. У тебе надто широкі плечі, і це проблема. Твої ноги наче в Аліси в Країні Див — тягнуться на багато миль, настільки довгі, що торкаються підшов того, хто сидить попереду. Ось і обід приїхав, Курячий-Для-Важливих-Персон, «зроби сам» у мініатюрі, щось на штиб головоломки, якою ти маєш перейнятися.

Пілот увімкнув знак «Пристебнути ремені» і «Ми просимо вас утриматись від пересування салоном».

Ти прокидаєшся в Мегз Філд¹.

Часом Тайлер прокидається серед ночі: його охопив жах, що він прогавив заміну котушки, чи плівка порвалася або з'їхала вбік, і тепер коліщатка дір'являть звукову доріжку.

Якщо це станеться, лампове світло сяятиме крізь звукову доріжку, і замість розмов чутиметься оглушливий вертолітний звук «хоп-хоп-хоп» кожного разу, коли спалах світла проходитиме крізь коліщаткові діри.

Ще дещо, чого не має робити кіномеханік: Тайлер вирізає вдалі кадри з фільмів і робить із них слайди.

---

¹ Аеропорт Чикаго.

Як ми пам'ятаємо, у першому фільмі з повним оголенням голою була акторка Енгл Дікінсон. Доки копії цього фільму з кінотеатрів Західного узбережжя дісталися кінотеатрів Східного, сцена з оголеністю щезла. Один кіномеханік вирізав кадр. Інший кіномеханік вирізав кадр. Усі хотіли мати слайд із оголеною Енгл Дікінсон. А коли і порно потрапило до кінотеатрів, дехто назбирав монументальні колекції.

Ти прокидаєшся в Боінг Філд¹.

Ти прокидаєшся в Ел-Ей-Екс².

Сьогодні в нас майже порожній салон, тож не відмовляйте собі в можливості опертись на підруків'я і витягнутись. Ти витягуєшся зигзагом, коліна зігнуті, спина зігнута, лікті зігнуті, ти розкидаєшся на трьох чи чотирьох кріслах. Я переводжу годинник на дві години раніше чи на три години пізніше: тихоокеанський час, гірський, центральний чи східний — втрачаєш годину, наздоганяєш годину.

Це твоє життя, і воно спливає хвилина за хвилиною.

---

¹ Аеропорт Сіетла.

² Аеропорт Лос-Анджелеса.

Ти прокидаєшся в Клівленд Гопкінс¹.

Ти прокидаєшся в Сі Таку, знову.

Ти кіномеханік, ти злий і втомлений, але переважно ти знудився, тож ти береш кадри з чиеїсь колекції порно, яку ти знайшов у закутку будки, і додаєш кадр із червоним здибленим прутнем чи розкритою вологою кункою посеред іншого фільму.

Це один з тих пригодницьких фільмів про домашніх улюбленців, коли пес із котом полишені сім'єю під час подорожі й мають знайти шлях додому. У третій котушці, саме після того, як пес і кіт, котрі розмовляють один з одним людськими голосами, наїдаються зі сміттевого баку, — спалах ерекції.

Це зробив Тайлер.

Один кадр з'являється у фільмі на одну шістдесяту частину секунди. Поділіть секунду на шістдесят рівних частин. Саме стільки триває ерекція. Заввишки в чотири поверхи вона нависає над попкорновою залою, червона, слизька й жахлива, і ніхто її не бачить.

Ти прокидаєшся в Логані, знову.

---

¹ Аеропорт Клівленда.

Жахливий спосіб подорожувати. Я ходжу на зустрічі, які не бажає відвідувати мій бос. Я роблю нотатки. Я з вами зв'яжуся.

Куди б я не їхав, я там, аби застосувати формулу. І зберегти таємницю.

Це проста арифметика.

Це задача з підручника.

Якщо нова машина, побудована моєю компанією, полишає Чикаго, рухаючись на захід зі швидкістю шістдесят миль на годину, задній диференціал заклинює і машина розбивається і згоряє з усіма, хто в ній був, чи має моя компанія відкликати всі машини на доопрацювання?

Ти береш кількість проданих автомобілів A , множиш її на вірогідність аварії B , тоді множиш результат на середню вартість залагодження справи без суду C .

A помножити на B помножити на C дорівнює X . Ось скільки коштуватиме не відкликати машини.

Якщо X більше, ніж вартість відклику, ми відкликаємо машини, і ніхто не постраждає.

Якщо X менше, ніж вартість відклику, ми не відкликаємо машини.

Куди б я не їхав, на мене чекають вигорілі пошматовані остови машин. Я знаю, де є всі скелети. Вважайте це моєю службовою таємницею.

Життя в готелях, харч у ресторанах. Куди б я не їхав, повсюдно заводжу дрібненькі дружби з людьми, що сидять поруч під час перельотів від Логана до Кріссі, до Вілов Ран.

Я — координатор у відділі відкликань, кажу я одноразовому другові, що сидить поруч, проте я працюю над своєю кар'єрою і збираюся стати посудомийкою.

Ти прокидаєшся в О'Гара, знову.

Після того Тайлер вклеював кадри геніталій скрізь. Зазвичай крупні плани — кунка завбільшки з Великий Каньйон разом із луною заввишки в чотири поверхи і набрякла від крові посеред танцю Попелюшки з Принцем, і люди дивилися. Ніхто не жалівся. Люди їли й пили, але вечір уже не був тим самим. Людям ставало зле, чи вони починали плакати й самі не могли пояснити чому. Тільки колібрі змогла б упіймати Тайлера на гарячому.

Ти прокидаєшся в Джей-Еф-Кей¹.

---

¹ Аеропорт Нью-Йорка.

Я слабну і бентежуся тої миті, коли літак приземлюється, коли одне колесо вдаряється об злітну смугу, літак нахиляється набік і завмирає, вирішуючи, виправитися чи котитися під три чорти.

Цієї миті нічого не важить. Підведи голову вгору, до зір, — і тебе нема. Твого багажу нема. Ніщо не важить. І твій запах із рота — теж. Знадвору, за ілюмінаторами, темрява, і турбіни двигунів ревуть позаду. Салон нахиляється під неправильним кутом — і тобі вже ніколи не доведеться заповнювати звіт про відрядження. Ніяких квитанцій на суми, більші за двадцять п'ять доларів. Тобі більше не доведеться стригтися.

Струс — і друге колесо торкається смуги. Стакато сотень ременів, що розстібуються, і одноразовий друг, поруч котрого ти майже вмер, каже тобі:

— Сподіваюся, ваша зустріч пройде успішно.

Ага, я теж.

Ось скільки тривала твоя мить. А життя продовжується.

Якось випадково ми з Тайлером зустрілися.

Це було під час відпустки.

Ти прокидаєшся в Ел-Ей-Екс.

Знову.

З Тайлером ми зустрілися, коли я пішов якось на нудистський пляж. Це було наприкінці літа, і я заснув. Він був голий і спітнілий, весь у піску, вологе волосся спадало на очі.

Тайлер був тут задовго до того, як ми зустрілися.

Тайлер витягав колоди з води і відтягував їх на пляж. Він уже вкопав кілька штук — півколом на відстані в кілька дюймів одна від одної, на рівні очей. Чотири колоди вже стояли, а коли я прокинувся, Тайлер витягав на берег п'яту. Він викопав яму і скерував колоду туди, потім підняв її з іншого боку, і вона з'їхала вниз, вставши майже вертикально.

Ти прокидаєшся на пляжі.

Окрім нас із Тайлером, тут нікого.

Патичком Тайлер провів на піску пряму лінію в кількох футах від будівлі. Повернувся, щоби притоптати пісок навколо колод і тим самим вирівняти їх.

Я був єдиним, хто це бачив.

Тайлер спитав, чи не знаю я, котра година?

Я завжди ношу годинника.

— Ти знаєш, котра зараз година?

Я спитав:

— Де?

— Тут, — відповів Тайлер. — Тут і зараз.

Було 16:06.

За деякий час Тайлер сів, схрестивши ноги, у тіні встановлених колод. Посидів так кілька хвилин, потім встав, скупався, натягнув футболку, шорти і зібрався йти. Я мав спитати. Я мав дізнатися, що Тайлер робив, доки я спав.

Якщо я прокидаюся в іншому місці, в інший час, чи можу я прокинутись іншою людиною?

Я спитав Тайлера, чи він, бува, не художник?

Тайлер знизав плечима й показав мені, що п'ять встановлених колод були ширшими при основі. Звернув мою увагу на лінію, що він намалював на піску, і показав, як за її допомогою він побачив, як лягатиме тінь від кожного стовпа.

Часом ти прокидаєшся і маєш питати, де ти є.

Тайлер створив тінь величезної руки. Тільки зараз пальці, мов у Носферату¹, а великий палець

---

¹ Вампір, герой однойменного фільму жахів.

був непропорційно коротким, але рівно о шістнадцятій тридцять, сказав він, рука була досконалою. Велетенська тінь була довершеною рівно хвилину, і впродовж однієї ідеальної хвилини Тайлер сидів на долоні досконалості, створеної ним самим.

Прокидаєшся, а ти ніде.

Однієї хвилини вистачало. Довелося докласти зусиль, але хвилина довершеності вартувала того. Мить — найбільше, на що можна чекати від довершеності.

Ти прокидаєшся, і цього достатньо.

Його звали Тайлер Дерден, і він був профспілковим кіномеханіком, і він був офіціантом, обслуговував банкети в центрі міста, і він дав мені свій телефон.

Ось як ми зустрілися.

Глава 4

Усі типові хворі на мозкових паразитів сьогодні ввечері тут. У «Вище і По Той Бік» завжди значний плін кадрів. Це Пітер. Це Елдо. Це Мерсі.

Привіт.

Познайомтеся, це Марла Зінгер, вона з нами вперше.

Привіт, Марло.

У «Вище і По Той Бік» ми починаємо з гри «Впіймай-і-Скажи».

Група не зветься «Хворі на мозкових паразитів». Тут ніхто не говорить «паразити». Усім завжди стає ліпше. О, ці нові ліки. Кожен завжди щойно почав видужувати. Але все одно всіх перекошує від п'ятиденного головного болю. Жінка витирає мимовільні сльози. У кожного бейджик з іменем, і люди, котрих ти бачиш щовівторка впродовж року, підходять до тебе, з готовністю тиснуть руку і дивляться не на тебе, а на бейджик.

Навіть не віриться, що ми зустрілися.

Ніхто ніколи не скаже «паразит». Скажуть «агент».

Вони не кажуть «лікування». Кажуть «догляд».

У «Впіймай-і-Скажи» хтось розповість, що агент поширився в його спинному мозку, і через те раптово втратився контроль над лівою рукою. Агент, скаже хтось, висушив мозкову оболонку, тож мозок торкається внутрішнього боку черепа, і це викликає судоми.

Востаннє, коли я тут був, жінка на ім'я Хлоя оголосила єдину свою добру новину. Вона напівпіднялась на дерев'яних підруків'ях крісла і сказала, що більше не боїться смерті.

Сьогодні, після знайомства та «Впіймай-і-Скажи», незнайома дівчина з написом «Гленда» на бейджіку сказала, що вона сестра Хлої і що о другій ночі минулого вівторка Хлоя остаточно померла.

О, це б мало бути так солодко! Два роки Хлоя плакала на моїх руках під час обіймів, а зараз вона мертва, мертва і зарита в землю, мертва в урні, мавзолеї, колумбарії. Доказ того, що сьогодні ти мислиш і швендяєшся країною, а назавтра стаєш вистиглим добривом, поживою для хробаків. Це

є захоплююче диво смерті, і наскільки би було солодко, якби не оця.

Марла.

О, і Марла знову дивиться на мене, виокремлюючи з-поміж усіх мозкових паразитів.

Шахрай.

Симулянтка.

Марла — симулянтка. Ти симулянт. Їхні пере-
смикування, судоми, падіння в нападах кашлю,
коли міжніжка їхніх джинсів стрімко темніє, — все
це лише велика вистава.

І раптом керована медитація нікуди мене не
приводить. За кожними з семи дверей палацу, за
зеленими дверима, помаранчевими дверима —
Марла. Сині двері — Марла стоїть і там. Шахрай-
ка. Керована медитація, печера тварини, що уособ-
лює мою силу. Моя — Марла. Закочує очі й курить
свою цигарку. Шахрайка. Чорне волосся й пишні
кармінові губи. Симулянтка. Губи з італійської
темної диванної шкіри. Нема куди тікати.

Хлоя була справжньою.

Хлоя виглядала, мов скелет Джонні Мітчела,
якби-то змусити його всміхатися й ходити на вечір-

ку, максимально всім догоджаючи. Уяви, що цей скелет Хлої, розміром з комашку, несеться залами і галереями власних нутрощів о другій ночі. Її пульс реве сиреною, оголошуючи: приготуватися до смерті за десять, за дев'ять, за вісім секунд. Смерть настане за сім, шість...

Вночі Хлоя біжить лабіринтом своїх майже мертвих вен, і судини вибухають гарячою лімфою. Нерви плутаними дротами мережать тканини. Навколо неї гарячі білі перлини припухлих гнійників.

Загальне попередження: приготуватися до звільнення шлунку за десять, за дев'ять, вісім, сім.

Приготуватися до звільнення душі за десять, дев'ять, вісім.

Хлоя плентається по коліно в нирковій рідині — орган відмовив.

Смерть настане за п'ять.

П'ять, чотири.

Чотири.

Навколо неї виділення паразитів лишають графіті на її серці.

Чотири, три.

Три, два.

Хлоя видирається вгору звурдженням вмістом власної горлянки.

У її напіввідкритий рот сяє місяць.

Приготуватися до останнього подиху, зараз.

Звільнитися.

Зараз.

Очистити душу від тіла.

Зараз.

Смерть наступила.

Зараз.

О, це б мало бути так солодко — згадувати теплі здригання Хлої в моїх обіймах у той час, коли вона десь лежить, мертва.

Але ж ні, на мене витріщається Марла.

У керованій медитації я розкриваю обійми назустріч своїй внутрішній дитині, а дитина — це Марла, що смалить свою цигарку. Ніякої кулі білого цілющого світла. Шахрай. Ніяких чакр. Уяви, як твої чакри розкриваються квітами, і в центрі кожної — сповільнений вибух солодкого світла.

Шахрай.

Мої чакри закриті.

Коли закінчується медитація, усі потягуються, крутять головами, допомагають одне одному звестися на ноги. Терапевтичний фізичний контакт. Для обіймів я проходжу три кроки і стаю навпроти Марли, котра заглядає мені в обличчя в той час, як я очікую на вказівку.

— Давайте всі ми, — надходить вказівка, — обіймемо когось поруч нас.

Мої руки змикаються навколо.

— Цього вечора оберіть когось особливого. Прокурені руки Марли притиснені їй до грудей.

— Скажіть цій людині, що ви відчуваєте.

У Марли немає раку яечок. У Марли немає туберкульозу. Вона не вмирає. Гарзд, з точки зору банальної ерудиції всі ми вмираємо, проте Марла не вмирає так, як вмирала Хлоя.

— Поділіться собою, — надходить вказівка.

Що ж, Марло, як тобі справа рук твоїх?

— Поділіться собою без залишку.

Що ж, Марло, йди геть. Іди геть. Іди геть.

— Плачте, якщо вам хочеться.

Марла уважно на мене дивиться. У неї брунатні очі. У припухлих мочках вух є дірочки, але нема

сережок. Потріскані губи вкриті лусочками від-
мерлої шкіри.

— Плачте.

— Ти теж не вмираєш, — каже Марла.

Парочки навколо нас схлипують, спираючись
одне на одного.

— Донесеш на мене, — каже Марла, — і я видам
тебе.

— Тоді, — кажу, — можемо розділити тиждень.
Ти візьмеш хвороби кісток, паразитів мозку і ту-
беркульоз. Мені лишаються рак яєчок, паразити
крові та органічні ураження мозку.

Марла каже:

— Як щодо висхідного раку кишківника?

Дівчинка виконала домашнє завдання.

Рак кишківника ми поділимо. Вона ходитиме
першої і третьої неділі місяця.

— Ні, — каже Марла. Їй потрібно все. Раки,
паразити. Марла звужує очі. Вона і мріяти не мого-
ла, що можна почуватися настільки чудово. Вона
відчуває, що справді живе. Шкіра в неї стала чисті-
шою. Упродовж усього життя вона ніколи не
бачила мертвяка. У житті не було сенсу, через те

що ні з чим було порівняти. О, а зараз були вмирання і смерть, втрати й розпука. Рюмсання і здригання, страх і співчуття. Тепер, коли вона знає, куди ми всі йдемо, Марла відчуває кожну мить життя.

Ні, жодної групи вона не полишить.

— Ні, повертатися до того, як життя почувалося раніше? — каже Марла. — Я працювала в ритуальній конторі, аби почуватися ліпше бодай через те, що я дихаю. А раптом я не зможу знайти подібну роботу?

— Тоді повертайся до своєї ритуальної контори, — кажу я.

— Похорон у порівнянні з цим — ніщо, — каже Марла. — Похорон — це абстрактна церемонія. А тут маєш справжній досвід смерті.

Парочки навколо нас витирають сльози, шмаркаються, поплескують одне одного по спині й розходяться.

Ми не можемо приходити обидвоє, кажу їй.

— Тоді не приходь.

— Мені це потрібно.

— Тоді ходи на похорони.

Усі розійшлися і поєднують руки для молитви зближення. Даю Марлі піти.

— Давно ти сюди ходиш?

Молитва зближення. Два роки. Чоловік у молитовному колі бере мене за руку. Чоловік бере руку Марлі. Зазвичай, коли починаються ці моління, мені перехоплює подих. О, благослови нас. О, благослови нас у нашому гніві й нашому страхові.

— Два роки?

Марла шепоче, схиливши голову до мене. О, благослови нас і втримай нас. Усі, хто міг за два роки мене помітити, або помер, або вилікувався і вже не повертався. Допоможи нам і допоможи нам.

— Гаразд, — каже Марла, — гаразд, домовились, можеш лишити собі рак яччок.

Великий Боб, здоровий хлоп, оплакує мене. Дякую. Даруй нам долю нашу. Даруй нам мир.

— Нема за що.

Ось як я зустрів Марлу.

Глава 5

Охоронець мені все пояснив.

Носії багажу не можуть не зважати на клацання у валізах. Охоронець називав носіїв багажу «кидунами». Сучасні бомби не клацають. Але якщо в сумках щось вібрує, носії, кидуни, мусять викликати поліцію.

Я почав жити з Тайлером через те, що в більшості аеропортів у випадку вібруючого багажу реакція саме така.

Я повертався з аеропорту Даллас, у мене все було в тій сумці. Коли багато подорожуєш, при звичаюєшся брати в дорогу ті самі речі. Шість білих сорочок. Двоє чорних штанів. Найменше, що потрібно для виживання.

Переносний будильник.

Бездротова електробритва.

Зубна щітка.

Шість змін нижньої білизни.

Шість пар чорних шкарпеток.

Виходить, що, коли вірити тому охоронцеві, моя сумка завібрувала на вильоті з аеропорту Даллас, тож поліція зняла її з рейсу. У тій сумці було все. Набір для догляду за контактними лінзами. Червона краватка в білу смужку. Блакитна краватка в червону смужку. То були ділові смужки, а не якісь там клубні. І монотонна червона краватка.

Список усього цього зазвичай висів на дверях спальні у мене вдома.

«Вдома» було квартирою на п'ятнадцятому поверсі висотки, схожої на картотечну шафу, — для вдів і молодих професіоналів. Рекламна брошура обіцяла футової товщини підлогу, стелю й стіни між мною та суміжним стерео чи телевізором. Фут бетону та кондиціонування повітря — навіть вікна не відкрити, тож кленовий паркет і світильники з регулятором яскравості — усі тисячу сімсот повітронепроникних футів смерділи тим, що ти востаннє готував або чим востаннє ходив до туалету.

Ага, ще там були стільниці, як у м'ясників, і низьковольтна підсвітка.

Проте фут бетону все ще важить, коли в твоєї сусідки сідає батарейка на слуховому апараті й вона вмикає своє ігрове телешоу на повну гучність. Чи коли вулканічний вибух газу, уламків твоїх меблів з вітальні й особистих речей виносить вікна від підлоги до стелі й догоряє в польоті, лишачи твоє помешкання, тільки твоє, випаленою обвугленою дірою в стіні будинку.

Отакої.

Усе, разом із набором тарілок зеленого скла ручної роботи з дрібними бульбашками і дефектами, якимись піщинками, — докази того, що вони зроблені руками простих чесних нужденних працелюбних аборигенів хрінзна-де, і весь цей посуд вимітає вибух. Уявіть, як гардини вилітають, обгортаючи до клаптиків у гарячому повітрі.

Весь цей палаючий мотлох валиться з п'ятнадцятого поверху, обсипаючи і розбиваючи всі машини.

У той самий час я спав, рухаючись на схід зі швидкістю 0,83 Маха чи 455 миль на годину, зі

швидкістю літака, а ФБР шукало бомбу в моїй валізі на запасній смузі в аеропорті Даллас. Дев'ять шансів з десяти, казав той охоронець, що вібрація спричинена електробритвою. Це була моя бездротова електробритва. Часом вони знаходять вібратор.

Це мені сказав охоронець. Тоді, коли я прибув і мав завезти відсутній багаж на таксі, щоби побачити свої фланелеві простирадла пошматованими на землі.

Уявіть, говорить охоронець, сказати пасажирці, що її вібратор затримав її багаж на Східному березі. Трапляється, що це — чоловік. В авіакомпаніях заведено не вказувати, кому належить вібратор. Уживати неозначену форму.

Вібратор.

Ніколи — ваш вібратор.

Ніколи не казати, що ваш вібратор увімкнувся.

Казати: «Вібратор самостійно увімкнувся і спричинив надзвичайну ситуацію, котра потребувала евакуації вашого багажу».

Ішов дощ, коли я прокинувся перед зустріччю в Стептоні.

Ішов дощ, коли я прокинувся, повертаючись додому.

Оголосили прохання скористатися нагодою і перевірити сидіння на предмет будь-яких особистих речей, котрі ми могли б забути. Потім оголосили моє ім'я. Чи не буду я ласкавий підійти до представника авіаліній, котрий чекає на мене біля пропускного пункту.

Я перевів годинник на три години назад, та все одно було по опівночі.

Біля пропускного пункту стояли представник авіаліній і охоронець, котрі сказали мені: «Твоя електробритва затримала твій багаж у аеропорті Даллас». Охоронець назвав носіїв багажу «кидунами». Потім він назвав їх «штовхачами». Звісно, сказав він, усе могло скластися ще гірше — це ж принаймні не вібратор. Потім, мабуть, через те що ми були чоловіками, і була перша ночі і щоби мене розвеселити, він повідомив, що на їхньому жаргоні стюардес називають «Космічними Офіціантками». Чи «Повітряними Подушками». Було схоже, що хлоп носив пілотську уніформу, — біла сорочка з невеличкими еполетами і синя крават-

ка. Мій багаж перевірений, сказав він, і прибуде завтра.

Охоронець спитав моє ім'я, адресу й телефон, а тоді спитав, чи знаю я різницю між презервативом і кабіною літака.

— У презерватив можна вмістити тільки один член, — сказав він.

Додому я доїхав за останні десять баксів.

Місцева поліція теж ставила чимало питань.

Моя електробритва, котра не була бомбою, була за три часових пояси позаду.

Щось, що було бомбою, великою бомбою, рознесло мої кавові столики «Njurunda» у формі лаймово-зеленого інь та помаранчевого ян, — вони разом склалися в коло. Що ж, тепер вони роз'єднані навіки.

Мій м'який куточок «Naparanda» з помаранчевими покривалами — дизайн Еріки Пеккарі, — він став сміттям.

І при тому я не був єдиним рабом інстинкту гніздування. Багато з тих, хто сидів у туалеті з порнографією, сидять там із меблевим каталогом ІКЕА.

У всіх нас є крісло «Johanneshov» у зелену смужку. Мое, палаюче, впало з п'ятнадцятого поверху у фонтан.

У всіх нас однакові лампи «Rislampa-Nar» з абажурами з дроту та екологічно чистого невідбіленого паперу. Мої перетворилися на конфеті.

Ось заради чого ми сидимо по туалетах.

Набір ножів «Alle». Нержавіюча сталь. Безпечні для посудомийної машини.

Настінний годинник «Vild» із гальванізованої сталі, як же без нього.

Полиці «Klipsk», звісно.

Коробки для капелюхів «Hemlig». Авжеж.

Вулиця біля мого будинку сяяла і мерехтіла всім цим.

Клаптикові ковдри «Mottmala». Дизайн Тома-са Гарілли, в наявності такі кольори:

«Орхідея».

«Фуксія».

«Кобальт».

«Ебоніт».

«Гагат».

«Ячна шкаралупа» чи «Верес».

Я все життя поклав, щоб це придбати.

Мої столики «Kalix» із текстурованою лаковою поверхнею, за якою легко доглядати.

Мої складані столики «Steg».

Ти купуєш меблі. Кажеш собі, що це був останній диванчик, який знадобиться в твоєму житті. Купуєш диванчик — і пару років ти задоволений: що б не сталося, диван ти вже маєш. Тоді — правильний набір тарілок. Тоді — ідеальне ліжко. Гардини. Килим.

І ось ти вже зловлений у власному гніздечку, і речі, якими ти володів, тепер володіють тобою.

Доки я не повернувся з аеропорту.

Швейцар виходить з тіні, щоби сказати, що стався нещасний випадок. Поліція була тут і поставила чимало питань.

Поліція гадає, що то, можливо, був газ. Може, вийшов із ладу запальник плити чи пальник був невимкнений, пропускаючи газ, — той підіймався до стелі й заповнив кожну кімнату в квартирі від стелі до підлоги. Квартира була з високою стелею, площею сто сімдесят квадратних футів, і день-у-день газ заповнював приміщення. Коли квартира

була заповнена до самої підлоги, компресор холодильника дав іскру.

Детонація.

Вікна від підлоги до стелі разом із їхніми алюмінієвими рамами вилітають назовні, як і дивани, і лампи, і тарілки, і палаючі простирадла, і шкільні альбоми, і дипломи, і телефон. Усе було винесено з п'ятнадцятого поверху чимось на штиб сонячного спалаху.

О, тільки не мій холодильник. Я зібрав цілі полиці сортів гірчиці, від камінно-твердої до традиційної англійської. У мене було чотирнадцять видів знежирених салатних заправок і сім сортів каперсів.

Знаю, знаю: дім повен спецій, а справжньої їжі нема.

Швейцар вишмаркався, і щось пішло до його хустинки зі звуком прийнятої подачі бейсбольного м'яча.

Ви можете піднятися на п'ятнадцятий поверх, але заходити до квартири заборонено. Наказ поліції. Поліція питала, чи нема в мене колишньої подружки, котра могла б таке зробити, і чи ви,

бува, не ворогуєте з кимось, хто має доступ до динаміту.

— Туди нема чого підійматися, — каже швейцар. — Тільки самі стіни й лишилися.

Поліція не виключає підпал. Ніхто не чув запаху газу. Швейцар підіймає брову. Цей хлоп проводив час фліртуючи з прибиральницями і няньками, які працювали на горішніх поверхах і чекали у вестибюлі, доки їх розвезуть по домівках. Я жив тут три роки, і весь цей час швейцар щовечора сидів і читав «Ellery Queen»¹, коли я перекладав пакунки й сумки в іншу руку, щоби відчинити вхідні двері й увійти.

Швейцар підіймає брову і каже, що дехто їде в довгу подорож і лишає запалену свічку, довгу-довгу свічку посеред великої калюжі бензину. Дехто чинить так у разі фінансових труднощів. Коли дехто шукає виходу.

Я прошу дозволу скористатися вестибюльним телефоном.

— Чимало молодих людей намагаються вразити світ, купуючи забагато речей, — каже швейцар.

---

¹ Популярний американський журнал, який публікує детективні історії.

Я подзвонив Тайлерові.

Телефон дзеленчить у домі на Пейпер-стрит,
орендованому Тайлером.

О Тайлере, візьми слухавку.

Телефон дзеленчить.

Швейцар схилився до мого плеча й сказав: «Чимало молодих людей не знають, чого хочуть насправді».

О Тайлере, врятуй мене.

Телефон дзеленчить.

— Молодь гадає, що їм потрібен весь світ.

Позбав мене шведських меблів.

Позбав мене прикладного мистецтва.

Телефон дзеленчить, і Тайлер відповідає.

— Якщо ви не знаєте, чого хочете, — каже швейцар, — маєте покінчити з тим, чого точно не хочете.

Хай не стану я цілісним.

Хай не стану я сповненим.

Хай не стану я досконалим.

Позбав мене, Тайлере, від буття досконалим і сповненим.

Ми з Тайлером домовилися зустрітися в барі.

Швейцар спитав про номер, за яким мене могла б знайти поліція. Досі дощило. Моя «ауді» ще була на стоянці, проте на вітровому склі був розмазаний галогеновий торшер «Дакаро».

Ми з Тайлером зустрілися і випили багацько пива, і він сказав, що так, я можу поселитися в нього, але маю зробити йому послугу.

Наступного дня моя валіза прибуде з найменшим, що необхідно для виживання, — шістьма сорочками, шістьма парами нижньої білизни.

Тут, п'яні в барі, де ніхто на нас не дивиться і всім все одно, я питаю Тайлера, що він хоче, щоб я зробив.

Тайлер каже: «Вдар мене що є сили».

Глава 6

На екрані два малюнки з моєї презентації для «Microsoft», я відчуваю смак крові й сковтую. Мій бос не знає матеріалу, проте він не дозволить мені провести презентацію з підбитим оком та обличчям, напівнабряклим від швів усередині рота. Шви слабнуть, і я можу намацати їх язиком. Схоже на сплутану риболовну волосінь на пляжі. Уявляю їх, як чорні шви на знерухомленій собаці, й продовжую сковтувати кров. Бос веде презентацію за моїм сценарієм, відтак мені лишається керувати проектором при ноутбучі, тож я в темряві на іншому боці кімнати.

Чим більше я намагаюся злизати кров, тим більше липнуть від неї мої губи. Коли увімкнеться світло, я повернуся до консультантів Елен, Волтера, Норберта й Лінди і скажу: «Дякую, що завітали». Мій рот сяятиме від крові, і кров заповнить міжзубні проміжки.

Перш ніж тобі стане зле, ти зможеш сковтнути близько пінти крові.

Бійцівський клуб завтра, а я не збираюся пропускати бійцівський клуб.

Перед презентацією Волтер з «Microsoft» усміхається своєю екскаваторною щелепою, — обличчя, мов маркетинговий засіб, — кольору смаженої на барбекю картоплі. Волтер з його перстеником тисне мені руку своєю, м'якою і гладенькою, і каже: «Не хотів би я бачити, що сталося з тим другим хлопцем».

Перше правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Я сказав Волтерові, що я впав.

Сам по собі.

Перед презентацією, коли я сидів навпроти свого боса, пояснюючи йому, який момент в сценарії якому слайдові відповідає, і хотів уже прогнати відеоролик, він і каже:

— Куди це ти втрапляєш кожен вікенд?

Я, кажу, просто не хочу помирати без кількох шрамів. Нема нічого особливого в тому, щоб мати красиве неторкане тіло. Ви ж бачили ті геть вишневі

машини 1955 року, щойно з виставкової зали дилера, — мені завжди видавалося, що це маячня.

Друге правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Може, під час обіду до тебе підійде офіціант з чорними від синців очима гігантської панди. Це після бійцівського клубу, що був на вихідних. Ти тоді бачив його голову затисненою поміж бетонною підлогою та двохсотфунтовим хлопом. Той раз по раз трощив кулаком перенісся офіціанта з глухими важкими звуками. Ти чув їх навіть крізь ревіння натовпу, доки офіціант не набрав повітря, щоби приснути кров'ю і сказати «стоп».

Ти не кажеш нічого, бо бійцівський клуб існує після того, як він починається, і доки бійцівський клуб не закінчується.

Ти бачив хлопа, котрий працює в копіювальному центрі. Місяць тому він, котрий не може запам'ятати, як підшивати замовлення чи перекладати пакети копій кольоровими аркушами, — він був богом на десять хвилин. Коли ти бачив, як він вибиває дух із удвічі більшого за себе бухгалтера, тоді стрибає на нього й місить, доки той не подає

знак, і хлоп має зупинитись. Це третє правило бійцівського клубу — коли хтось каже «стоп» чи подає знак, навіть якщо він прикидається, бійка закінчена. Кожного разу, коли ти бачиш того хлопця, ти не можеш сказати йому, як чудово він бився.

Б'ються тільки двоє. Одна бійка за раз. Ніяких сорочок і взуття. Бійка триває стільки, скільки має тривати. Це інші правила бійцівського клубу.

Люди в бійцівському клубі — не ті самі, що у справжньому житті. Навіть якщо ти скажеш тому хлопцю з копіювального центру, що він добре бився, ти розмовлятимеш з іншою людиною.

У бійцівському клубі я не той, кого знає мій бос.

Після ночі в бійцівському клубі гучність усього, що відбувається у справжньому світі, стихається. Твоє слово — закон, і навіть якщо хтось його порушує чи заперечує — тебе це вже не переймає.

У справжньому світі я координатор відділу повернень у сорочці та краватці. Я сиджу в темряві з ротом, залитим кров'ю, і прокручую заголовки й слайди. У цей час мій бос розповідає «Microsoft»,

чому він обрав для іконки такий блідо-волошковий колір.

На першому бійцівському клубі ми з Тайлером гамселили одне одного.

Бувало таке, якщо я повертався додому роздратованим, усвідомлюючи, що моє життя не вкладається у п'ятирічний план, я міг прибрати в квартирі чи покопирсатися в машині. Одного дня я помру без жодного шраму, і лишаться по мені справді затишна оселя й машина. Справді, справді затишна, доки в ній не оселився б пил чи новий власник. Ніщо не вічне. Навіть «Мона Ліза» руйнується. Відколи я в бійцівському клубі, можу розхитати половину зубів у роті.

Можливо, самовдосконалення не є відповіддю.

Тайлер не знав свого батька.

Може, відповідь — саморуїнація.

Ми з Тайлером усе ще ходимо до бійцівського клубу. Він проводиться в підвалі бару щосуботи ввечері, після закриття закладу, і щотижня ти приходиш і бачиш все більше народу.

Тайлер стає попід єдиною лампою посеред темного бетонного підвалу, він може бачити, як світло

відблискує від сотень очей. Передусім Тайлер кричить: «Перше правило бійцівського клубу — ви не говорите про бійцівський клуб!»

«Друге правило бійцівського клубу, — кричить Тайлер, — ви не говорите про бійцівський клуб!»

Я знав свого батька близько шести років, але нічого не пам'ятаю. Мій батько заводить нову родину в новому місті кожні шість років. Не те щоб це дуже скидалося на повноцінну сім'ю, радше — на створення філій.

У бійцівському клубі ти бачиш покоління чоловіків, вихованих жінками.

Тайлер стоїть під єдиною лампою в опівнічній темряві напханого людьми підвалу, Тайлер нагадує інші правила: б'ються двоє, ніяких сорочок і взуття, бійки тривають стільки, скільки мають тривати.

«Сьоме правило, — кричить Тайлер, — якщо це ваша перша ніч у бійцівському клубі, ви маєте битись!»

Бійцівський клуб — це не футбол по телевізору. Ти не спостерігаєш за купкою незнайомих мужиків, що бігають за півсвіту від тебе і б'ють

один одного в прямій супутниковій трансляції з двохвилинною затримкою, рекламою броварень кожні десять хвилин і паузою для ідентифікації станції. Після відвідин бійцівського клубу дивитися футбол по телевізії — все одно що переглядати порнографію, коли є нагода добре потрахатись.

Бійцівський клуб підштовхує тебе ходити до тренажерної зали, коротко стригтись і підстригати нігті. Спортзали, до яких ти ходиш, наповнені хлопами, які намагаються виглядати як справжні чоловіки, ніби бути чоловіком означає відповідати уявленням скульптора чи дизайнера.

Як каже Тайлер, шмаркачі теж можуть виглядати накачаними.

Мій батько не мав вищої освіти, тому було надзвичайно важливо, щоб я ту освіту отримав. Коли отримав, я подзвонив йому по міжміському і спитав, що далі.

Батько не знав.

Коли я отримав роботу і мені стукнуло двадцять п'ять, я знову йому подзвонив спитати: тепер що? Батько не знав, тому сказав: одружуйся.

Я тридцятирічний холостяк, і мені цікаво, чи стане ще одна жінка потрібною мені відповіддю.

Словами не передати те, що відбувається в бійцівському клубі. Декому потрібна бійка щотижня. Цього тижня Тайлер каже, що увійдуть перші п'ятдесят хлопів, і доста. Більше не треба.

Минулого тижня я домовився з одним хлопцем, і нас внесли до списку бійців. У хлопа, певно, був невдалий тиждень, і він заломив мені руки за голову в повному нельсоні¹. Він утрамбовував мене обличчям у бетон, доки зламані зуби не пробили щоку, а око не заплигло й не скров'яніло. Коли я сказав «стоп» і подивився на підлогу, там був кривавий відбиток половини мого обличчя.

Тайлер стояв поруч зі мною, і ми дивилися на велике криваве «О» мого рота зі щілиною ока, що витріщалося на нас. «Круто», — сказав Тайлер.

Я потис хлопцеві руку й сказав, що то була добра бійка.

А хлоп і питає: «Повторимо наступного тижня?»

Намагаюся усміхнутися набряклим лицем і кажу: «Ти на мене подивись, може, наступного місяця?»

---

¹ Прийом у боротьбі.

Ніде не відчуєш себе настільки живим, як у бійцівському клубі. Коли є ти і є той хлопець, світло нагорі і всі спостерігають. У бійцівському клубі не йде мова про виграш чи програш. Не в словах справа. Ось бачиш хлопця, котрий прийшов уперше, і його дупа — мов кусень білого хліба. За шість місяців той самий хлоп мовби витесаний з дерева. Він знає, що може винести все. Як і в спортзалах, тут хрипи і гамір, але в клубі справа не в тому, щоб добре виглядати. Тут чуєш істеричні крики, наче в церкві, а коли прокидаєшся в неділю вранці, відчуваєш себе врятованим.

Після тої бійки хлопець, який мене побив, витирав підлогу, а я дзвонив до страхової компанії, аби попередити про планований візит до невідкладної допомоги. У шпиталі Тайлер розповідає їм, що я впав.

Часом Тайлер говорить замість мене.

Я сам зробив це з собою.

Надворі сходило сонце.

Ти не говориш про бійцівський клуб через те, що, окрім двох годин із п'ятої до сьомої в ніч на неділю, клубу не існує.

Коли ми з Тайлером вигадали бійцівський клуб, ніхто з нас раніше ніколи не бився. А коли ти не бився, ти не знаєш. Не знаєш, що таке біль і що ти здатен зробити з іншою людиною. Я був першим, кого Тайлер наважився попрохати, ми обидва напилися в барі, де всім було однаково, і Тайлер сказав: «Зроби мені послугу. Вдар мене що є сили».

Я не хотів, але Тайлер усе пояснив — про небажання вмирати без шрамів, про втому від споглядання професійних боїв, про бажання дізнатися про себе більше.

Про саморуйнацію.

Життя тоді видавалося таким насиченим, і, можливо, варто було зруйнувати все, щоби зробити з себе щось ліпше.

Я озирнувся і сказав: гаразд. «Гаразд, — кажу, — але давай назовні, на парковці».

Ми вийшли на парковку, і я спитав, бити в пику чи в живіт.

Тайлер сказав: «Здивуй мене».

Я сказав, що ніколи нікого не бив.

Тайлер сказав: «То вперед, чуваче».

Кажу, закрій очі.

Тайлер каже: «Ні».

Як і будь-хто першої ночі в бійцівському клубі, я вдихнув і розмахнувся, цілячись Тайлерові в щелепу, точнісінько як це робиться у всіх бачених нами ковбойських фільмах, а поцілів йому в шию.

От лайно, сказав я, це не рахується. Я спробую ще раз.

«Ні, рахується», — сказав Тайлер і так стусонув мене в груди, мов та боксерська рукавичка на пружині з суботніх ранкових мультиків, я аж відлетів на машину. Ми обидва стояли: Тайлер, розминаючи шию, і я, притискаючи руку до грудей; ми знали, що втрапили в щось, де ніколи ще не були, і, як ті мультяшні кіт із мишею, ми досі були живі й хотіли знати, наскільки далеко можемо зайти, лишаючись живими.

«Круто», — каже Тайлер.

Я кажу: «Вдар мене ще раз».

Тайлер каже: «Ні, це ти мені вперіщ».

Ну я й вперіщив, широким дівочим ударом прямо під вухо, а Тайлер відштовхнув мене й увігнав

мені підшоною в живіт. Те, що сталося далі, словами не описати, проте бар зачинився, повиходили люди, оточили нас на стоянці й підбадьорливо кричали.

Врешті я відчув, що замість Тайлера ладен відгамселити все невдале в моєму житті — випраний одяг, який повертався з пральні зі зламаними гудзиками, банк, який стверджував, що мій кредит перевищено на сотні доларів. Роботу, де мій бос сів за мій комп'ютер і копірився у виконавчих командах DOS. І Марлу Зінгер, яка вкрала в мене групи підтримки.

Разом із закінченням бійки проблеми не зникли, та це вже не мало значення.

Уперше ми билися в ніч на неділю, а у вихідні Тайлер не голився, через те шкіра на кісточках була стесана об його щетину. Лежачи на спині на парковці й витріщаючись на єдину зірку, котра просвічувала межі вуличних вогнів, я спитав Тайлера, з чим він бився.

Тайлер сказав, що зі своїм батьком.

Може, аби досягти досконалості, батько нам і не потрібен. У тому, з ким ти б'єшся в клубі, нема

нічого особистого. Ти б'єшся, щоби битися. Ти не маєш говорити про бійцівський клуб, проте ми говорили, і кілька наступних тижнів люди зустрічалися на тій стоянці після закриття бару, а коли похолоднішало, інший бар запропонував нам підвал, у якому ми зустрічаємось і дотепер.

Коли починається бійцівський клуб, Тайлер оголошує правила, які ми з ним виградали.

«Більшість із вас, — кричить Тайлер у конусі світла посеред напханого людьми підвалу, — прийшли сюди, тому що хтось порушив правила. Хтось сказав вам про бійцівський клуб».

Тайлер каже: «Вам ліпше припинити базікати чи заснувати інший бійцівський клуб, оскільки наступного тижня ви матимете вписати своє ім'я до списку, і зайдуть тільки перші п'ятдесят, що відмітилися. Коли ви заходите, ви домовляєтеся, з ким ви хочете битися, якщо битиметесь. Якщо битися ви не бажаєте, є ті, хто будуть, тому вам було б варто лишитися вдома».

«Якщо це ваша перша ніч у бійцівському клубі, — кричить Тайлер, — ви маєте битися!»

Більшість із тих, хто ходить до бійцівського клубу, відвідують його, бо надто бояться чогось. Після кількох бійок ти боїшся трохи менше.

Чимало ліпших друзів зустрілись у бійцівському клубі. Тепер, відвідуючи зустрічі та конференції, я бачу знайомі обличчя — бухгалтерів і молодших адміністраторів чи повірених у справах зі зламаними носами, що баклажанами стирчать із-під пов'язок, або з парою шовчиків під оком, або зі щелепою в дротяному каркасі. Це молоді тишки, котрі слухають, доки не настає час діяти.

Ми киваємо один одному.

Пізніше мій бос питає мене, звідки я знаю стільки цих людей.

Згідно з думкою мого боса, в бізнесі все менше джентльменів і все більше головорізів.

Презентація триває.

Волтер з «Microsoft» ловить мій погляд. Ось молодий хлопець з ідеальними зубами і чистою шкірою, який пише статті в журналі випускників. Ти знаєш, що він замалий, аби брати участь у будь-якій війні, а якщо його батьки й не розлучені, то

тата ніколи не було вдома. І ось він дивиться на моє обличчя — половина ретельно виголена, половина — набряклий синець, схований у п'їтьмі. На губах блищить кров. І можливо, він думає про вегетаріанський безболісний обід, що був на минулому тижні, чи про озонові діри, чи про відчайдушну потребу зупинити ці жорстокі випробування продукції на тваринах по всій землі; хоча — навряд чи.

Глава 7

Якось уранці в унітазі плаває мертва медуза використаного презерватива.

Ось як Тайлер зустрів Марлу.

Я прокинувся, піднявся відлити і з-посеред печерних малюнків бруду на стінках нужника побачив це. Цікаво, що зараз думають сперматозоїди.

Що це?

Це вагінальна порожнина?

Що в біса коїться?

Усю ніч мені снилося, що я трахаю Марлу Зінгер. Марлу Зінгер, котра курить свою сигарету. Марлу Зінгер, котра заочує очі. Прокидаюся сам у власному ліжку, а двері до кімнати Тайлера причинені. Двері до Тайлерової кімнати ніколи не причиняються. Усю ніч дощило. Дранка на даху пішла пухирями, вигнулася, скрутилася, вода просочується і збирається за натяжною стелею, скраплюючи через кріплення люстри.

Коли дощить, треба викручувати пробки. Ти не наважишся ввімкнути світло. У будинку, що його орендує Тайлер, три поверхи й підвал. Ми ходимо зі свічками. Є комори, і засклені спальні веранди, і вітражі у вікнах на східцевих майданчиках. У вітальні є підбої з вікнами й підвіконнями. Є різьблені лаковані плінтуси заввишки у вісімнадцять дюймів.

Вода просочує дім, і все дерев'яне набрякає і гнеться, зі всієї деревини, з підлоги, плінтусів і віконних рам на дюйм випинаються іржаві цвяхи.

Повсюдно можна наступити чи зачепити ліктем іржавий цвях, і на сім спалень є тільки один туалет — і зараз там плаває використаний презерватив.

Будинок на щось чекає — на перепланування, забудову району чи офіційне затвердження заповіту, і аж тоді його знесуть. Я питав Тайлера, скільки він тут живе, він казав: щось близько шести тижнів. Колись був тут власник, котрий збирав повні підшивки «National Geographic» і «Reader's Digest». Величезні стоси хитливих журналів, що виростили ще більше під час дощу. Тайлер казав, що останній

орендатор робив із глянцевих журнальних сторінок конверти для кокаїну. З того часу, як поліція чи хтось інший вибив вхідні двері, замка на них немає. На стінах їдальні — дев'ять шарів відсталих шпалер, — квіточки під смужками під квіточками під пташечками під тканкою.

Єдиними нашими сусідами були механічна майстерня і склад через дорогу довжиною в квартал. У будинку є шафа з семифутовими валиками для розгладжування візерункових скатертин, щоби ті ніколи не зім'ялися. Є охолоджувальна шафа для хутра, вкрита кедровою шпоною. Розмальовані мініатюрними квітами кахлі у ванній — витонченіші, ніж багато чия весільна порцеляна, — а тут використаний презерватив у туалеті.

Я живу тут із Тайлером уже місяць.

Тайлер з'являється, коли я снідаю. Його шия і груди в слідах від цілунків і зубів. Я сиджу й читаю старий номер «Reader's Digest».

Такий дім, як наш, пасуватиме штовхачу наркотиків. Сусіди відсутні. На Пейпер-стрит узагалі нема нічого, крім складів і паперової фабрики. Пара з її труб смердить кишковими газами. По-

маранчеві купи тирси на її дворі тхнуть кліткою з хом'яком.

Такий дім, як наш, пасуватиме штовхачу наркотиків через те, що вдень на Пейпер-стрит проїжджають тисячі вантажівок, а вночі, крім нас із Тайлером, нема нікого на півмилі навкруг.

Знаходжу в підвалі все нові й нові стоси старих «Reader's Digest». Відтепер у кожній кімнаті лежить стосик журналів.

«Життя в цих Сполучених Штатах».

«Сміх — найліпші ліки».

Крім цих журналів, у нас майже немає меблів.

У дуже старих журналах є дивні статті. Добірка статей, наприклад, в одній органи людини розповідають про себе. Статті ці подані від першої особи:

«Я — Матка Джейн».

«Я — Простата Джо».

Саме так і написано.

Тайлер, голий до пояса, виходить на кухню й сідає на кухонний стіл. Він весь укритий слідами від цілунків і зубів. Каже, бла-бла-бла-бла-бла, але вчора ввечері він познайомився з Марлою Зінгер і трахнув її.

Почувши це, я перетворююся на Жовчний Міхур Джо.

Я сам винен, це моя провина. Часом платиш за все, що зробив, а іноді — за те, чого не зробив.

Учора ввечері я подзвонив Марлі. Ми з нею домовились, що коли я хотів піти на групу підтримки, то дзвонив їй і питався, чи не збирається вона туди йти. Того вечора була меланома, а мені було зле.

Марла живе в готелі «Regent». Гучна назва для будівлі з червоної цегли, що тримається на чесно-му слові, де матраци запаковані в поліетилен, щоби ті мешканці, котрі приходять померти, їх не зіпсували. Сядеш на край ліжка — і разом із ковдрою та простирадами з'їжджаєш на підлогу.

Я подзвонив Марлі до готелю «Regent», щоби довідатись, чи піде вона на меланому.

Марла розмовляла мов в уповільненому фільмі.

— Це наче несправжнє самогубство, — сказала вона. Напевно, це лише ще одне воання про допомогу. У будь-якому разі, вона випила весь «ксанакс»¹, який у неї був.

---

¹ Снотворне.

Уявляю, як Марла кидається на стіни в своїй кімнаті в готелі «Regent» і кричить: «Я вмираю! Вмираю! Вмираю я. Вми-ра-ю. Вмираю!»

Це може тривати годинами.

— То ти сьогодні ввечері лишаєшся вдома, так?

Марла сказала, що збирається зробити одну велику смертельну річ. Якщо я хочу завітати подивитися, то маю поспішати.

Дякую, кажу, але вже маю плани на вечір.

— Нема проблем, — каже Марла. — Померти можна і в компанії телевізора, аби цього вечора там було що дивитись.

А я пішов на меланому, повернувся додому і ліг спати.

І от наступного ранку за сніданком Тайлер, геть вкритий слідами від цілунків, розповідає мені, що Марла — збочена курва. І що саме це йому в ній і подобається.

Учора ввечері, після меланому, я повернувся додому й одразу ліг спати. Усю ніч мені снилося, що я їбу, їбу, їбу Марлу Зінгер.

Наступного ранку, слухаючи Тайлера, я роблю вигляд, що читаю «Reader's Digest». Справжня

курва, розумієш? «Reader's Digest». Гумор в армійській формі.

Я — Випорснута Жовч Джо.

«А що вона торочила вночі, — каже Тайлер. — У житті від жодної шльондри такого не чув».

Я — Рипіння Зубів Джо.

Я — Роздуті Ніздрі Джо.

«Після того як Марла скінчила вдесьте поспіль, — каже Тайлер, — вона сказала, що хоче завагітніти».

Хоче завагітніти, щоби зробити аборт від Тайлера.

Я — Білі Кісточки Джо.

Як міг Тайлер на таке не повестися? Позаминулої ночі він сидів на самоті, вклеюючи геніталії в «Білосніжку».

Як мені змагатися за увагу Тайлера?

Я — Оскаженіле Запалене Почуття Неприйняття Джо.

Найгірше, що це моя провина. Тайлер розповів, що, коли я пішов спати, а він повернувся зі зміни офіціантом, з готелю «Regent» подзвонила Марла. «Оце було воно», — сказала вона. Тунель і світло,

що вело її вниз по ньому. Досвід смерті був настільки кльовим, що Марлі не терпілося поділитися описом того, як вона вийшла з тіла і злинула вгору.

Марла не знала, чи може її душа користуватися телефоном, але потребувала когось, хто бодай зможе почути її останній подих.

Аж ні, Тайлер бере слухавку і розуміє все зовсім не так.

Вони ніколи не зустрічалися, тому Тайлер гадає, що смерть Марлі — це погано.

Нічого подібного.

Тайлера це не стосувалося, проте він викликає поліцію і жене до готелю «Regent».

Відтепер, згідно із давнім китайським звичаєм, про який всі ми дізналися з телевізії, Тайлер відповідальний за Марлу назавжди, оскільки врятував її життя.

Якби я згаяв кілька хвилин і лишився послухати, як Марла вмирає, всього цього не сталося б.

Тайлер розповів, що Марла живе в кімнаті 8G на горішньому поверсі готелю «Regent» — вісім прольотів угору східцями і вглиб гамірним кори-

дором, сповненим типового телевізійного сміху, що пробивається крізь двері. Кожні кілька секунд чи то акторка кричить, чи то актори вмирають, захлинаючись криком у гуркоті куль. Тайлер дістається кінця коридора і не встигає постукати, як тонка, тендітна хворобливо-жовта рука вислизає з дверей кімнати 8G, хапає його за зап'ястя і затягує всередину.

Я заглиблююсь у «Reader's Digest».

Навіть коли Марла втягує Тайлера до свого помешкання, він чує повискування сирен, що збираються перед готелем «Regent». На туалетному столику стоїть механічний вібратор, зроблений з того самого м'якого рожевого пластику, що й мільйони ляльок Барбі, і на мить Тайлер уявляє низки Барбі та вібраторів, що штампуються і сходять з одного й того самого конвеєра в Тайвані.

Марла дивиться на Тайлера, який розглядає її вібратор, заковчує очі й каже: «Не бійся, тобі це не загрожує».

Марла знову тягне Тайлера до коридора і каже, що їй шкода, проте не треба було викликати поліцію, — це ж поліція зараз підіймається східцями?

У коридорі Марла зачиняє двері 8G і тягне Тайлера до східців. На східцях вони притискаються до стінки, пропускаючи поліцію і реаніматорів із кисневими балонами, які питають, де знаходиться номер 8G.

Марла каже, що двері в кінці коридора.

Марла кричить поліції, що дівка, котра живе у 8G, прикидається ніжною чарівною дівчиною, проте насправді вона чудовисько, курвине чудовисько. Дівка — заразне людське сміття, вона заплуталась і боїться вчинити неправильно, тому воліє не чинити ніяк.

— У дівки з 8G немає віри в себе! — кричить Марла. — І вона переймається тим, що чим старшою стає, тим менше і менше матиме шансів у житті.

Марла кричить: «Щасти вам!»

Поліція скупчується біля зачинених дверей 8G, і Марла з Тайлером тікають до вестибюля. Позаду них поліцейський верещить:

— Дозвольте допомогти вам! Міс Зінгер, у вас є всі підстави, щоби жити! Просто дозвольте нам увійти, і ми допоможемо вам вирішити ваші проблеми!

Марла з Тайлером вибігають на вулицю. Тайлер саджає Марлу в таксі й на висоті восьмого поверху бачить тіні, що рухаються в кімнаті Марли.

На шосе, серед ліхтарів та інших машин, де шість смуг насиченого руху, що женуть назустріч точці сходження, Марла каже Тайлерові, що він не може дозволити їй заснути. Якщо Марла засне, вона помре. Багато хто волів би її смерті, розповідає вона Тайлеру. Ці люди самі вже мертві й ночами дзвонять їй із потойбіччя. Марла могла піти до бару і почути, як бармен кликав її до телефону, а коли вона брала слухавку, там була мертва тиша.

Тайлер із Марлою майже всю ніч пробули в сусідній кімнаті. Коли Тайлер прокинувся, Марла щезла до свого готелю «Regent».

Кажу Тайлерові, що Марлі Зінгер не потрібен коханець, їй потрібен лікар.

Тайлер каже: «Не називай це *коханням*».

Знову те саме, Марла збирається зруйнувати іншу частину мого життя. Це почалося ще в коледжі: я набував друзів. Вони одружувалися. Я втрачав друзів.

Чудово.

Зрозуміло, кажу.

Тайлер питає, чи це є для мене проблемою.

Я — Стиснені Нутроці Джо.

Ні, кажу, все гаразд.

Підставити пістолета мені до голови і розфарбувати стіну мізками.

Просто надзвичайно, кажу. Справді.

Глава 8

Бос відсилає мене додому, бо на моїх штанях запеклася кров, через те я дуже-дуже задоволений.

Наскрізна діра в моїй щоці і не збирається загоюватись. Я йду на роботу, і мішки під моїми очима — набряклі чорні подушки навколо щілинок, що лишилися, аби я міг щось бачити. До сьогодні мене бісило, що я став оцим цілковито врівноваженим майстром дзен, а ніхто того й не помітив. Натомість я роблю дещо із ФАКСОМ. Пишу маленькі ХАЙКУ і розсилаю їх по ФАКСУ всім навколо. Коли проходжу повз людей у холі, стаю справжнім ДЗЕН, відображаючись у всіх їхніх маленьких ворожих ЛИЧКАХ.

Бджоли відлетять,
Трутні вслід за ними.
Королева — раб.

Ти зав'язав із мирськими цінностями й машиною і переселився жити в орендований будинок в отруєному хімікатами районі міста, щоби пізно ввечері чути, як Марла з Тайлером у його кімнаті називають одне одного... гм... підтиркою для дупи.

Візьми це, людська підтирко для дупи.

Зроби це, підтирко для дупи.

Проковтни. Ковтай це, крихітко.

Я настільки відчужений від цього, що стаю маленьким тихим центром світу.

Я з мішками під очима і з великими чорними, вкритими шкоринкою плямами засохлої крові на моїх штанях, я всім на роботі кажу: ПРИВІТ. ПРИВІТ! Подивіться на мене. ПРИВІТ! Я настільки наблизений до ДЗЕН. Це КРОВ. Це НІЩО. Привіт. Усе є нічим, так кльово бути ПРОСВІТЛЕНИМ. Як я.

Ех!

Подивіться. За вікном. Пташка.

Мій бос питає, чи кров на моїх штанях — моя кров.

Пташку зносить вітром. Пишу в голові хайку.

Гніздо полишив птах.
Весь світ йому за дім.
Життя — кар'єра.

Рахую на пальцях: п'ять, сім, п'ять. Це моя кров? Ага, кажу, щось типу того. Це неправильна відповідь.

Можна подумати, мова йде про велику угоду. У мене дві пари чорних штанів. Шість білих сорочок. Шість пар нижньої білизни. Найменше, що необхідно для виживання. Я ходжу до бійцівського клубу. Таке трапляється. «Сходи додому, — каже бос, — зміни одяг».

Починаю гадати, чи Тайлер із Марлою — не одна й та сама особа. Не враховуючи їхнього вовтуження щоночі в кімнаті Марли.

Коли вони роблять.

Роблять.

Роблять це.

Тайлер з Марлою ніколи не знаходяться в кімнаті одночасно. Я ніколи не бачив їх разом.

Проте мене багато з ким не бачили одночасно, це ще не означає, що ми з кимось — одна й та сама

особа. Тайлер просто не виходить, коли поруч Марла.

Щоби я міг випрати штани, Тайлер має показати мені, як робити мило. Він нагорі, а на кухні смердить гвоздикою і паленим волоссям. Марла сидить на столі, припалюючи собі руки гвоздичною цигаркою і називаючи себе людською підтиркою для дупи.

— Я сприймаю свою хворобливу гнійну руйнацію, — звертається Марла до цигаркового вогника. Марла втискає сигарету в м'яку білу шкіру зап'ястка. — Гори, відьмо, гори.

Тайлер нагорі, в моїй кімнаті, розглядає зуби в дзеркалі й каже, що знайшов мені роботу офіціанта, часткова зайнятість.

«В готелі “Pressman”, якщо ти можеш працювати ввечері, — каже Тайлер. — Така робота підживлюватиме твою класову ненависть».

Ага, кажу, авжеж.

«Вони змушують чіпляти чорного метелика, — каже Тайлер. — Все, що необхідно для роботи, — біла сорочка і чорні штани».

Мило, Тайлере, кажу, нам потрібне мило. Нам треба зробити мило. Маю випрати штани.

Я тримаю ноги Тайлера, доки він двісті разів прокачує прес.

«Аби зробити мило, щонайперше маємо розтопити жир». Тайлер сповнений корисної інформації.

Не враховуючи сексу, Марла з Тайлером ніколи не бувають в одній кімнаті. Якщо Тайлер був неподалік, Марла його ігнорувала. Знайома тема. Мої батьки поводили себе так само, доки батько не поїхав до іншого міста. Відкривати нову філію.

Батько завжди казав: «Одружуйся, доки секс не набрид, інакше не одружишся ніколи».

Матір завжди казала: «Не купуй одягу із пластиковою блискавкою. Ніколи».

Мої батьки ніколи не казали нічого такого, що можна було б вишити на подушці.

Тайлер качає прес: сто дев'яносто вісім разів, сто дев'яносто дев'ять, двісті. Він одягнений у капці і щось на штиб халата.

«Відішли Марлу з дому, — каже Тайлер. — Найсходить до крамниці за лугом. Тільки щоб пластівцями, не порошком. Позбудься її».

Мені знову шість років і я знову переказую матері те, що сказав батько. І навпаки. Коли мені було шість, я це ненавидів. Ненавиджу і досі.

Тайлер починає присідання. Іду вниз, щоби відіслати Марлу за лугом, даю їй десять баксів і свого квитка на автобус. Марла все ще сидить на столі. Забираю цигарку в неї з руки. Кухонним рушником витираю її руку — там, де пухирі від опіків почали протікати. Взуваю її черевики на підборах.

Марла дивиться згори на те, як я взуваю її, і каже:

— Я сама увійшла. Не знала, чи є хто-небудь. Двері все одно не зачиняються.

Не кажу нічого.

— Знаєш, — каже Марла, — презерватив — кришталевий черевичок нашого покоління. Взуваєш його при зустрічі з прекрасним принцом, танцюєш усю ніч, а потім викидаєш. Презерватив, не принца.

Я не розмовляю з Марлою. Вона може здобути мої групи підтримки, отримати Тайлера, але моїм другом вона не стане.

— Я весь ранок на тебе чекала.

Вітер принесе
Попіл або сніжинки —
Камінь байдужий.

Марла зістрибує з кухонного столу. На ній блакитна сукня без рукавів із якоїсь блискучої матерії. Вона підіймає пелену, щоб я подивився на стібки на внутрішньому боці. На Марлі нема білизни. Вона мені підморгує.

— Хотіла показати тобі свою нову сукню, — каже вона. — Це сукня дружки нареченої, вона ручної роботи. Подобається? Я придбала її в комісійному за долар. Уяви лишень, хтось сидів і робив ці стібки, щоби пошити цю огидну, гидку сукню.

Пелена сукні з одного боку довша, талія сповзає Марлі на стегна.

Перед тим як піти до крамниці, Марла підіймає пелену кінчиками пальців і танцює навколо мене й кухонного столу, похитуючи оголеними сідницями.

— Що мені до вподоби, — каже Марла, — то це речі, котрі сьогодні людям подобаються, а на завтра викидаються геть. Наприклад, новорічна

ялинка. Ось вона була центром уваги, а наступного дня разом із сотнями таких самих ялинок вона валяється на узбіччі дороги, все ще в блискітках. Мов тварина, збита автомобілем на шосе. Як полишені жертви сексуальних злочинів, зв'язані скотчем, із нижньою білизною, натягнутою навиворіт.

Я просто хочу, щоби вона нарешті пішла.

— Я думала про це в центрі полишених тварин, — каже Марла. — Там — усі ці психики й кішечки, котрих люди так обожнювали, а потім викинули на вулицю. Вони так намагаються повернути твою увагу, стрибають і танцюють навколо, навіть старі тварини. Бо за три дні їм вколять дозу фенобарбіталу натрію і сплять в крематорії.

Велике спання. У стилі «Долини псів»¹.

— Навіть якщо хтось любить тебе настільки, що ладен врятувати тобі життя, вони все одно тебе каструють. — Марла дивиться на мене так, ніби це я її трахаю, і додає: — Я тебе не переконала, так?

---

¹ Пісня групи «Аmen».

Марла виходить через чорний хід, наспівуючи ту гидотну пісеньку з «Долини ляльок»¹.

Дивлюся, як вона йде.

Минає одна, дві, три миті тиші, доки нарешті Марла остаточно виходить з кімнати.

Я обертаюсь, і з'являється Тайлер.

«Ти її позбувся?» — питає він.

Ані звуку, ні запаху. Тайлер просто з'являється.

«Щонайперше, — каже Тайлер і кидається від кухонних дверей порпатись у холодильник. — Щонайперше нам потрібно розтопити трохи жиру».

Щодо мого боса, каже Тайлер, якщо я справді на нього злий, треба лише сходити до поштамту і заповнити картку зміни адреси — і все його листування пересилатиметься в Регбі, Північна Дакота.

Тайлер починає витягувати звідти й кидати до раковини целофанові пакети замороженої білої маси. Мені ж сказано майже повністю наповнити каструлю водою і поставити її на плиту. Якщо води буде мало, жир під час перетоплювання на сало потемнішає.

---

¹ Відомий роман американської письменниці Жаклін Сьюзан, який був екранізований у 1967 році.

«У цьому жирі, — кидає Тайлер, — забагато солей, тож чим більше води, тим ліпше».

«Поклади жир до води й доведи до кипіння».

Він вичавлює білу масу з пакетів у воду, а потім зариває спорожнені пакети поглибше у сміття.

Тайлер каже: «Прояви фантазію. Згадай усе те лайно, якому тебе навчали в бойскаутах. Згадай шкільний курс хімії».

Важкувато уявити Тайлера в бойскаутах.

Також можна було б, веде далі Тайлер, під'їхати вночі до будинку боса і прикрутити шланг до надвірного крана. Під'єднати шланг до ручної помпи і вкачати у водогін будинку трохи промислового барвника. Червоного, синього, зеленого — і подивитися, як виглядатиме бос наступного дня. Або я можу сидіти в кущах і докачувати ручну помпу, доки тиск у водогоні не підніметься до ста десяти фунтів на квадратний дюйм. Тоді, якщо хтось схоче змити за собою в туалеті, зливний бачок вибухне. На ста п'ятдесяти фунтах на квадратний дюйм, якщо хтось увімкне душ, водний тиск зірве насадку душу, зріже різьблення,

бам — насадка перетвориться на смертельний снаряд.

Тайлер каже це, щоби мені полегшало. Насправді мені подобається мій бос. Окрім того, я просвітлений. Поводжу себе як Будда. Павуки, хризантеми. Діамантова сутра і Писання Блакитного Стрімчака. Ну, знаєш, Харі Рама, Крішна, Крішна. Типу просвітлений.

«Встромляння пір'я в дупу, — відволікається Тайлер, — ще не робить тебе куркою».

Коли жир розтоплюватиметься, сало спливатиме на поверхню киплячої води.

Ага, кажу, то я встромляю собі пір'я в дупу.

А Тайлер зі своїми цигарковими опіками на руках — така собі еволюціонована душа. Містер і місіс Людські Підтирки для Дуп. Я опановую себе і перетворююся на одного з тих, хто збирається колективно загинути, мов ті індуїстські корови на аеропортових інструкціях із поведінки в надзвичайних ситуаціях.

«Зменши вогонь під каструлею».

Я помішую киплячу воду.

Сало спливатиме все більше й більше, доки не вкриє воду перламутрово-райдужним шаром.

«Скористайся великою ложкою, щоби зняти цей шар і зібрати його окремо».

Ні, кажу, і як там Марла?

Тайлер каже: «Принаймні вона намагається зійти на дно».

Я помішую киплячу воду.

«Продовжуй знімати сало, доки воно не перестане підніматися».

Ось воно, зібране. Якісне очищене мильне сало.

Тайлер каже, що я навіть не наближаюся до дна. А якщо я остаточно не впаду, я не зможу бути врятованим. Ісус заради того був розіп'ятий. Відмовитися від грошей, власності та знань недостатньо. Це ж не усамітнення на вихідні. Я маю відмовитися від самовдосконалення і рухатися назустріч руйнації. Це вже не іграшки.

Це не семінар.

«Якщо в тебе не витримають нерви до того, як ти зійдеш на дно, — каже Тайлер, — ти ніколи нічого не досягнеш».

Ми можемо воскреснути тільки після того, як усе зруйнується.

«Тільки після того, як втратиш все, — каже Тайлер, — ти вільний робити будь-що».

Те, що я відчуваю, зветься передпросвітленням.

«І продовжуй помішувати», — каже Тайлер.

«Коли жир вивариться повністю, вилий воду. Помий каструлю і заповни її чистою водою».

Питаю, чи достатньо близько я від дна.

«Звідти, де ти зараз є, — каже Тайлер, — і уявити не можна, яке воно — дно».

«Повтори процес зі зніманням сала».

Варити жир. Знімати і продовжувати знімати.

«Жир, який ми використовуємо, містить багато солі, — каже Тайлер, — якщо солі буде багато, твоє мило не затвердне. Вари і знімай».

Вари і знімай.

Марла повернулася.

Як тільки Марла відкриває літні двері, Тайлер зникає, виноситься, тікає з кімнати, щезає.

Він пішов нагору чи спустився до підвалу.

Отакої.

Марла заходить із чорного входу із банкою пластівців сухого лугу.

— У крамниці продається туалетний папір, зроблений зі стовідсотково переробленої сировини, — каже Марла. — Мабуть, найгірша робота в цілому світі — перероблення вживаного туалетного паперу.

Я беру банку лугу і ставлю її на стіл. Не кажу нічого.

— Я можу зостатися на ніч? — питає Марла.

Я не відповідаю. Підраховую в голові: п'ять складів, сім, п'ять.

Тигр усміхнеться,
Змія скаже, що любить.
Брехня родить зло.

Марла питає: «Що ти готуєш?»

Я — Точка Кипіння Джо.

Кажу: йди, просто йди геть. Гаразд? Ти й так забрала в мене чималу частину життя, хіба ні?

Марла хапає мене за рукав і втримує мене на місці впродовж миті, необхідної, щоби поцілувати

мене в шоку. «Подзвони мені, будь ласка, — каже вона. — Будь ласка. Ми маємо поговорити».

Кажу: так, так, так, так, так...

У мить, коли Марла полишає кімнату, знову з'являється Тайлер.

Швидко, ніби під час фокусу. Мої батьки проробляли цей фокус п'ять років поспіль.

Я варю й знімаю, доки Тайлер звільняє місце в холодильнику. Пара валує в повітрі, і вода скрапує зі стелі. Лампочка на сорок ват, схована в холодильнику, — щось світле, що можу бачити за порожніми слоїками з-під кетчупу, слоїками з-під розсолу, чи маринаду, чи майонезу, якесь світло з холодильника окреслює профіль Тайлера.

«Вари й знімай. Вари й знімай. Весь час зливай зняте сало в картонні пакети з-під молока зі зрізаним верхом».

Сидячи на стільці, присунутому, щоби холодильник не закривався, Тайлер спостерігає, як сало вичахає. У кухонній спеці хмари холодного туману водоспадом зринають із холодильника і клубочаться навкруг Тайлерових ніг.

Я заповнюю молочні картонки салом, а Тайлер ставить їх до холодильника.

Я стаю на коліна біля Тайлера перед холодильником, він бере мене за руки і показує їх мені. Лінія життя. Лінія любові. Пагорби Венери й Марса. Холодний туман огортає нас, обличчя тьмяно підсвітаються.

«Зроби мені ще одну послугу», — каже Тайлер.
«Стосовно Марли, чи не так?»

«Ніколи не говори з нею про мене. Не говори про мене позаочі. Обіцяєш?» — питає Тайлер.

Я обіцяю.

Тайлер каже: «Якщо ти бодай згадаєш при ній про моє існування, ти мене більше не побачиш».

Я обіцяю.

«Обіцяєш?»

«Обіцяю».

«Ну дивись, ти тричі пообіцяв», — каже Тайлер.

На поверхні сала в холодильнику збирається шар чогось густого і прозорого.

Сало, кажу, воно розділюється.

«Не переймайся, — каже Тайлер, — прозорий шар — це гліцерин. Можна додати гліцерин зно-

ву, коли робитимеш мило. Чи можеш прибрати його».

Тайлер облизує губи і кладе мою руку собі на коліно, на фланелеву полу халата.

«Змішуєш гліцерин з азотною кислотою і отримуєш нітрогліцерин», — каже Тайлер.

Вдихаю із відкритим ротом і повторюю: нітрогліцерин.

Тайлер облизує губи, вони зволожуються і сяють, і цілує тильну сторону долоні.

«Змішуєш нітрогліцерин із селітрою та тирсою, отримуєш динаміт», — каже Тайлер.

Цілунок волого сяє на моїй руці.

Динаміт, кажу я, стоячи на колінах.

Тайлер відгвинчує кришку з банки з лугом.

«Ти можеш підірвати мости», — каже він.

«Змішуєш нітрогліцерин з селітрою та парафіном — маєш пластикову вибухівку», — каже Тайлер.

«Можна легко підірвати будинок», — продовжує він.

Тайлер підносить банку з лугом до сяючого вологого сліду на руці.

«Це — хімічний опік, — каже Тайлер, — і таких серйозних опіків у твоєму житті ще не було. Гірше, ніж сотня цигарок».

Цілунок сяє на моїй руці.

«У тебе буде шрам», — каже Тайлер.

«Маючи достатньо мила, — каже Тайлер, — можна підірвати весь світ. Тепер згадай свою обіцянку».

І Тайлер сипле луг.

Глава 9

Слина Тайлера вбила двох зайців. Вологий цілунок тримав пластівці лугу, доки вони пекли мою руку. Це по-перше. А по-друге, луг обпікав тільки при поєднанні з водою. Чи слиною.

«Це хімічний опік, — казав Тайлер, — і гірших опіків у твоєму житті ще не було».

Луг використовують для очищення забитих труб.

Заплющ очі.

Паста з лугу і води наскрізно пропалює алюмінієву пательню.

Водний розчин лугу повністю розчиняє дерев'яну ложку.

Поєднаний з водою, луг нагрівається на дві сотні градусів, і всіма ними він пече мою руку, Тайлер накриває мої пальці своїми — наші руки лежать на засохлій крові моїх штанів, і Тайлер

просить бути уважним, адже це найвидатніша мить мого життя.

«Бо все, що було досі, — історія, — каже Тайлер, — і все, що буде після, — теж історія».

Це найвидатніша мить нашого життя.

Луг, який точно повторює контури Тайлерового цілунку, — багаття, чи тавро, чи ядерна реакція наприкінці довгої-довгої дороги, яку я уявляю і від якої знаходжуся в милях і милях. Тайлер наказує повернутись і бути з ним. Моя рука полишає мене — така маленька на самому горизонті в кінці дороги.

Уяви багаття, що досі горить, проте воно вже за горизонтом. Захід сонця.

«Повернись до болю», — каже Тайлер.

Це щось на кшталт тих керованих медитацій, які були на групах підтримки.

Навіть не думай про слово «біль».

Керована медитація спрацьовувала для раку, подіє і зараз.

«Подивись на свою руку», — каже Тайлер.

Не дивись на руку.

Не думай про слова «обпалювати», «плоть», «тканина» та «обвуглений».

Не чуй свого плачу.

Керована медитація.

Ти в Ірландії. Заплющ очі.

Ти в Ірландії, в літо закінчення коледжу, ти п'єш у пабі біля фортеці, де переповнені автобуси англійців та американців щодня приїжджають поцілувати камінь Бларні¹.

«Не тікай, — каже Тайлер, — мило і людські жертви йдуть пліч-о-пліч».

Ти полишаєш паб разом із натовпом, проходячи крізь нанизану вологу машинну тишу вулиць після дощу. Ніч. І ось ти дістаєшся фортеці Бларністоун.

Підлоги у фортеці геть прогнили, і ти видираєшся кам'яними східцями, у той час як темрява стає глибшою і щільнішою з кожним твоїм кроком. Усі мовчазно підіймаються, прямуючи до традиційного маленького акту помсти.

«Послухай мене, — каже Тайлер. — Розплющ очі».

«У давнину, — продовжує Тайлер, — людські жертви приносилися на пагорбі біля річки. Тисячі

---

¹ Одне з історичних місць Ірландії — за легендами, той, хто поцілує камінь Бларні, набуде дару красномовства.

людей. Послухай мене. Приносилися жертви, а тіла спалювалися на поховальному вогнищі».

«Можеш ревти, — каже Тайлер. — Можеш піти до раковини і пустити воду на руку, але це дурня, і ти помреш. Подивись на мене».

«Колись, — каже Тайлер, — ти помреш, і доки ти це не усвідомиш, з тебе нема користі».

Ти в Ірландії.

«Можеш ревти, — каже Тайлер, — проте кожна сльозинка, котра впаде на пластівці луку, зробить тобі ще один цигарковий шрам».

Керована медитація. Ти в Ірландії, у літо закінчення коледжу, і, мабуть, саме там тобі вперше схотілося анархії. За багато років до зустрічі з Тайлером Дерденом, задовго до того, як ти вперше надзюрив у свій перший соус для пудингу, ти дізнався про маленькі акти помсти.

В Ірландії.

Ти стоїш на майданчику на вершині фортечних східців.

«Можна скористатися оцтом, — каже Тайлер, — щоби нейтралізувати опік, але спочатку ти маєш змиритися».

Після сотень людських жертв, розповідає Тайлер, з віттаря вниз по пагорбу до ріки почала стікати густа біла маса.

Спочатку ти маеш зійти на дно.

Ти на майданчику фортеці в Ірландії: навколо бездонна темрява, а на відстані руки в п'їтми — кам'яна стїна.

«Дош, — каже Тайлер, — рїк за роком падав на поховальне багаття, і рїк за роком спалювалися люди, вода проходила крїзь деревне вугїлля, щоби стати розчином лугу, а луг поєднувався з розплавленим жиром жертв, і з віттаря вниз по пагорбу до рїки почало стїкати густе бїле мило».

І ірландцї навколо тебе в своєму маленькому актї помсти йдуть до краю майданчика, стають на край бездонної темряви і сцять.

Ірландцї кажуть: уперед, надзюр своєї надзвичайної американської сечї, жовтої і перенасиченої вітамінами. Перенасиченої, коштовної й нїкому не потрібної.

«Це найвидатнїша мить твого життя, — каже Тайлер, — а ти невідомо де намагаєшся її проґавити».

Ти в Ірландії.

О, і ти це робиш. О, так. Так. І відчуваєш запах аміаку і денної дози вітаміну В.

«Коли мило потрапило до ріки, — каже Тайлер, — після тисяч років убивання людей і дощу, давні люди довідалися, що одяг, випраний у тім місці, стає чистішим».

Я сцю на камінь Бларні.

«А-я-яй», — каже Тайлер.

Я всцикаюся в свої чорні штани з плямами висохлої крові, від котрих нудить мого боса.

Ти в орендованому будинку на Пейпер-стрит.

«Це дещо значить», — каже Тайлер.

«Це знак», — каже він. Тайлер повен корисної інформації. Ті культури, котрі не знали мила, каже Тайлер, використовували свою й собачу сечу для прання одягу й волосся, бо там містяться сечова кислота й аміак.

З'являється запах оцту, і вогонь на твоїй руці наприкінці довгої дороги зникає.

З'являється запах лугу, від якого пече в носі, й нудотний шпитальний запах сечі й оцту.

«Убити всіх тих людей було правильним», — каже Тайлер.

Тильна сторона долоні почервоніла, здулася і сьє, мов губи, точно повторюючи цілунок Тайлера. Навколо цілунку цятки, наче від цигаркових опіків, — хтось плакав.

«Розплющ очі, — каже Тайлер, його обличчя сьє від сліз. — Вітаю, ти ще на крок наблизився до дна».

«Ти маєш знати, — каже Тайлер, — що перше мило було зроблене з героїв».

Подумай про тварин, на яких тестуються продукти.

Подумай про мавпочок, запущених у космос.

«Без їхньої смерті, їхнього болю, їхніх жертв, — каже Тайлер, — ми б нічого не мали».

Глава 10

Я зупиняю ліфт між поверхами, Тайлер у цей час розстібає ремінь. Коли ліфт зупиняється, перестають подзенькувати супниці на візку, і пара грибоподібною хмарою здіймається до стелі кабіни, у той час як Тайлер знімає кришку з каструлі.

Тайлер дістає і каже: «Не дивись на мене, інакше я не зможу».

У супниці — томатний суп-пюре із коріандром та молюсками. Між цими складниками ніхто не відчує ще дечого, що ми додамо.

Кажу: «Швидше» — і обертаюся через плече на Тайлера, останні півдюйма котрого вже звисають до супниці. Виглядає це прекумедно: наче високий слон у білій офіціантській сорочці та краватці-метелику п'є суп маленьким хоботом.

Тайлер каже: «Я ж просив не дивитися».

У дверях ліфта переді мною є маленьке віконце, через яке я зазираю до коридора банкетної обслуги. Усе, що вдається побачити в зупиненому між поверхами ліфті з висоти тарганячого зросту, — зелений лінолеум, і звідси зелений коридор простягається до горизонту, обриваючись у напіввідчинених дверях, де гіганти та їхні величезні дружини п'ють шампанське барелями і гаркотять одне до одного, обвішані діамантами, більшими за мене.

Минулого тижня, кажу Тайлерові, коли в адвокатів з Емпайр Стейт була різдвяна вечірка, у мене встав, і я штрикав прутнем у всі їхні апельсинові муси.

Минулого тижня, каже Тайлер, він зупинив ліфт і набздів на цілий візок *boscone dolce*¹ на чаюванні Юнацької Ліги.

Бо Тайлер знає, що безе вбере сморід.

З висоти тарганячого зросту ми чуємо гру полоненої арфістки, у той час як гіганти підіймають виделками тремтливі ягнячі відбивні, кожен шмат розміром зі свиню, кожен рот — хижий стоунгендж слонової кістки.

---

¹ Десерт із полуницею та кремом.

Я кажу: давай уже.

Тайлер каже: «Не можу».

Якщо суп вихолоне, вони відішлють його назад.

Гіганти можуть повернути будь-що взагалі без причини. Їм просто хочеться побачити, як ти плазуватимеш за їхні гроші. Вони знають, що на подібних обідах, на таких бенкетах чайові вже включені в рахунок, тож ставляться до тебе як до лайна. Насправді ми нічого не завертаємо на кухню. Трохи пересунь на тарелі *rommes parisienne* та *asperges hollandaise*¹, подай їх кому-небудь іншому, і напродай усе владнається.

Кажу: водоспад Ніагара. Річка Ніл. У школі ми вважали, що коли покласти руку сплячого у миску з теплою водою, він надзюрить у ліжку.

Тайлер каже: «О, так». Позаду мене він каже: «О, так. Пішло. О, так. Ага».

Крізь напівпрочинені двері із залів наприкінці службового коридора видніють золоті, чорні та червоні спідниці довжиною із золоту вельветову завісу старого театру на Бродвеї. Знову і знову сновигають пари «кадиллаків» із чорної шкіри зі

---

¹ Томати по-французьки та спаржа по-голландськи.

шнурівками на місці вітрового скла. Над машинами рухається місто хмарочосів, підперезаних червоними пасками.

Не захоплюйся, кажу я.

Ми з Тайлером стали партизанами-терористами сфери обслуговування. Диверсантами святкових вечерь. Готель обслуговує святкові вечери, і якщо комусь багнеться їжі, вони отримують їжу, вино, порцеляну, і кришталь, і офіціантів. Вони отримують усе й оплачують один рахунок. І позаяк вони знають, що не можуть відмовити тобі в чайових, то ставляться, мов до таргана.

Якось Тайлер обслуговував святкову вечерю. Саме тоді він і став офіціантом-відступником. Тоді він подавав рибні страви в такому собі біло-скляному будинку-хмаринці, що ніби маяв над містом на сталевих ніжках, які спиралися на схил пагорба. Посеред зміни рибних страв, коли Тайлер мив тарелі зі зміни спагеті, господиня зайшла до кухні, тримаючи клаптик паперу, що майорів прапорцем, — так трусилася її рука. Крізь стиснуті зуби мадам спитала, чи, бува, не бачили офіціанти когось із гостей, котрі проходили холлом, що веде до

спалень будинку? Особливо жінок-гостей. Чи прислугу?

Тайлер, Альберт, Лен та Джері миють і складають тарелі й готують їжу, Леслі збиває часникове масло для артишоку, фаршированого креветками й равликами.

«Ми не повинні заходити в ту частину будинку, — каже Тайлер. — Ми заходимо через гараж, і все, що маємо бачити, — гараж, кухню і їдальню».

Господар приходить вслід за дружиною і бере в неї з тремтячих рук клопоть паперу. «Усе буде гаразд», — каже він.

— Як мені дивитися в обличчя цим людям, — говорить мадам, — доки я не дізнаюся, хто це зробив?

Господар кладе долоню їй на спину в білій шовковій сукні, що так пасує до її будинку, і мадам виструнчується, випрямлює плечі й раптово заспокоюється. «Вони твої гості, — каже він. — А цей вечір вельми важливий».

Уся сцена виглядає приблизно так, ніби червономовець оживлює свою ляльку. Мадам дивиться на чоловіка, і, легенько підштовхуючи, господар

виводить дружину знов до їдальні. Нотатка падає на підлогу, і протягом від зачинених дверей її підносить до ніг Тайлера.

Альберт питає: «Ну, і що там?»

Лен починає вичищати тарелі зі зміни рибних страв.

Леслі засовує тацю з артишоками назад у піч і каже: «Справді, що ж там таке?»

Тайлер дивиться прямо на Леслі і каже, не підіймаючи нотатки: «Я додав трохи сечі до щонайменше одного з ваших вишуканих парфумів».

Альберт усміхається: «Ти надзюрив їй у парфуми?»

Ні, каже Тайлер. Він просто полишив нотатку межи флаконів. У неї їх на столику у ванній не менше ста.

Леслі всміхається: «То ти справді того не робив?»

«Ні, — каже Тайлер. — Але вона того не знає».

Решту біло-скляної вечері в небі Тайлер продовжував вичищати тарелі від вистиглих артишоків, потім від холодної телятини з *rommes duchesse*¹ і від холодного суфле по-польськи, не забуваючи

---

¹ Картопляне пюре з яйцем.

щонайменше дюжину разів наповнити вином бокал господині. Мадам сиділа, спостерігаючи, як кожна з її гостей-жінок їсть, доки між чищенням тарілок від шербету й подаванням абрикосового печива місце мадам на чолі стола раптом не спорожніло.

Вони вже збиралися після відходу гостей і складали відерця для охолодження вина і порцеляну до готельного фургона, коли підійшов господар і попрохав Альберта допомогти з чимось важким.

Леслі каже, що, може, Тайлер зайшов надто далеко.

Голосно й чітко Тайлер каже, що вони вбивають китів. Він каже, це заради вироблення парфумів, що коштують дорожче, ніж золото. Більшість людей кита ніколи не бачили. У Леслі двійко дітей у кімнатці біля шосе, а в господині у флакони на туалетному столику вкладено більше грошей, ніж усі ми заробляємо за рік. Альберт повертається після допомагання господареві й набирає 911. Прикриває рота рукою і каже: «Хлопці, не слід було Тайлерові це робити».

Тайлер каже: «То розкажи розпоряднику бенкету. Хай мене звільнять. Я не одружувався на цій лайновій роботі».

Усі втупились у підлогу.

«Звільнення, — каже Тайлер, — найліпше, що може статися з будь-ким із нас. Бо тоді ми б перестали ходити водою і зробили що-небудь із нашим життям».

Альберт каже в слухавку, що потрібна швидка, називає адресу. Залишаючись на зв'язку, Альберт каже, що в господині справжня істерика. Альберту довелося підіймати її з підлоги біля дверей туалету. Господар не міг того зробити, бо мадам заявила, що це він насцяв у її парфуми, і казала, що він хоче довести її до божевілля, фліртує з однією з гостей, і що вона втомилася, втомилася від усіх тих людей, яких вони звать своїми друзями.

Господар не міг її підняти через те, що мадам упала на підлогу біля дверей туалету і розмахувала скалкою від розбитого флакона. Мадам казала, що перереже собі горло, якщо він спробує до неї доторкнутись.

«Круто», — каже Тайлер.

А від Альберта смердить. Леслі каже: «Альберте, любий, ти смердиш».

Нема шансів на те, що ти вийдеш з тої ванної і не смердітимеш. Альберт каже, що кожна пляшечка з тих парфумів лежить розбита на підлозі, а унітаз набитий іншими флаконами. Виглядає, наче лід, каже Альберт, як на тих найкрутіших вечірках, де ми наповнюємо льодом пісуари. З ванної смердить, і вся підлога у скалках, котрі ніколи не розтануть, і коли Альберт допомагає мадам піднятися, її біла сукня вкрита жовтими патьоками: вона жбурляє розбитим флаконом у господаря, послизається на парфумах і битому склі і падає на долоні.

Вона плаче й стікає кров'ю, скоцюрбившись біля унітаза. «О, і мені пече, — каже вона. — Вольтере, воно пече. Воно все ще пече».

Парфуми, всі ці мертві кити в її порізаних руках, вони печуть.

Господар підводить її на ноги, мадам тримає руки ніби під час молитви, тільки не повністю складеними, кров стікає долонями, зап'ястка-

ми крізь діамантовий браслет аж до ліктів, де і скрапує.

А господар каже: «Все буде гаразд, Ніно».

— Мої руки, Волтере, — каже мадам.

— Усе буде гаразд.

Мадам питає: «Хто вчинив так зі мною? Хто міг так мене ненавидіти?»

Господар звертається до Альберта: «Чи не могли б ви викликати швидку?»

Це і була перша місія Тайлера в якості терориста сфери обслуговування. Партизана-офіціанта. Порушника спокою за мінімальну зарплатню. Тайлер роками займався цим, але каже, що завжди веселіше робити що-небудь разом.

Наприкінці оповіді Альберта Тайлер усміхається і каже: «Круто».

Прямо зараз, у готелі, ліфт зупинився між кухнею і банкетною залою, я розповідаю Тайлерові про те, як я чхнув у заливну форель на з'їзді дерматологів, і троє гостей сказали мені, що вона пересолена, а один — що форель надзвичайна.

Тайлер струшує прутень над супницею і каже, що випустив усе, що міг. Такі штуки проходять

легше з холодними супами, vichyssoise¹ чи коли шеф-кухарі готують справді свіжий гаспачо². Таке не зробиш із цим цибулевим супом, що вкритий шкоринкою розплавленого сиру і який подають у горщикках. Якщо я коли-небудь тут їстиму, це і замовлю.

У нас із Тайлером закінчувалися ідеї. Проробляти щось із їжею стало звичним, майже частиною роботи. Згодом я якось почув від одного з лікарів чи адвокатів, — яка, власне, різниця, — що збудник гепатиту може жити на нержавіючій сталі до шести місяців. Ви здивуетесь, скільки він здатен прожити на ромовій шарлотці з солодким кремом.

Чи в лососині, запеченій у тісті.

Я спитав того лікаря, де можна дістати цей збудник гепатиту, і він був достатньо п'яний, щоби розсміятися.

Усе йде на звалище медичних відходів, сказав він.

І розсміявся.

Усе.

---

¹ Французький цибулевий суп на молоці.

² Томатний суп із сухариками та зеленню.

Звалище медичних відходів звучить як «дістатися дна».

Тримаючи руку на пульті керування ліфтом, я питаю Тайлера, чи він готовий. Шрам на тильній стороні долоні червоний, здутий і сяє, мов губи, точно повторюючи цілунок Тайлера.

«Секундочку», — каже Тайлер.

Томатний суп має бути досі гарячим, бо зігнута штукенція, котру Тайлер заправляє до штанів, — рожевого кольору великої свіжозвареної креветки.

Глава 11

У Південній Америці, у Зачарованих Землях, ми могли б переходити ріку, в якій маленькі рибки могли б запливти до Тайлерової уретри. У рибок є шипи, які вони можуть висовувати і втягувати назад, тож коли шипи встромляються в Тайлера, рибки беруться облаштовувати помешкання й готуються відкладати ікру. Суботній вечір можна провести значно гірше, ніж оце ми зараз із Тайлером.

«Дещо все-таки є, — зауважує Тайлер. — Те, що ми зробили з матір'ю Марли».

Кажу йому, припни язика.

Тайлер каже, що французький уряд міг би помістити нас до підземного комплексу неподалік Парижа, де навіть не хірурги, а недовчені техніки зрізали б нам повіки для перевірки на токсичність нового дубильного аерозолю.

«Таке трапляється, — каже Тайлер. — Почитай газети».

Найгірше те, що я точно знаю, що саме вчинив Тайлер із матір'ю Марли, але вперше з того часу, як ми познайомились, у Тайлера були круті бабки. Він заробляв реальні гроші. Дзвонили з «Nordstrom», замовили до Різдва двісті шматків Тайлерового мила із тростиновим коричневим цукром. При двадцяти баксах за шмат, рекомендованій роздрібній ціні, у нас з'являються гроші на відпочинок у суботу ввечері. Гроші на лагодження газопроводу. На танці. Якби можна було б не перейматися грошима, я, певно, полишив би роботу.

Тайлер називає себе «Миловарня Пейпер-стрит». Люди кажуть, що ліпшого мила не існує.

«Могло бути ще гірше, — каже Тайлер. — Наприклад, якби ти випадково з'їв матір Марли».

Із ротом, набитим курчам «kung raо», я бубоню Тайлерові, щоби він припнув свого паскудного язика.

Цієї суботньої ночі ми сидимо на передніх сидіннях «іmраlа» 1968 року випуску з двома спущеними шинами в передньому ряду стоянки зужитих машин.

Ми базикаємо, п'ємо банкове пиво, а передне сидіння цієї «імпала» більше, ніж у декого дивани. Ця частина бульвару всуціль заставлена машинами, на жаргоні її звать «Планета залізяк» — усі автівки тут коштують до двох сотень баксів, а цигани, котрі тримають ці стоянки, сидять неподалік у своїх фанерних офісах, курячи тонкі довгі сигари.

Ці машини — ті самі чортопхайки, що їх водять школярі у старших класах: «gremlin» та «racers», «maverick» і «hornet», «pinto», пікапи «international harvester», «samago» та «duster» зі зниженими підвісками й «імпала». Машини, котрі люди любили і котрих позбулися. Тварини в притулку. Сукні дружок нареченої із комісійних крамничок «Goodwill». Із ум'ятинами на передку і крилах, ґрунтованими сірим, червоним, чорним; із грудками шпаклівки для кузова, котру вже ніхто не розрівняє. Пластикове дерево, пластикова шкіра і пластикові хромовані деталі. Цигани навіть не закривають машини на ніч.

Світло фар на бульварі висвітлює ціну, намальовану на вітровому склі «імпала», загнутому, мов екран панорамного кінотеатру. Ось вам і США. Ціна —

дев'яносто вісім доларів. Зсередини це читається як вісімдесят дев'ять центів. Нуль, нуль, крапка, вісім, дев'ять. Америка чекає на твій дзвінок.

Більшість автомобілів тут коштують близько сотні баксів, у всіх до віконця водія прикріплена торгова угода: «ЗАБИРАТИ ЯК Є».

Ми обрали «імпала» — якщо нам і доведеться спати в ніч на суботу, то в ній — найбільші сидіння.

Ми їмо китайську їжу, бо не можемо піти додому. Або слід спати тут, або стирчати всю ніч у танцювальному клубі. А в клубах ми не танцюємо. Тайлер каже, що гучна музика, особливо басы, псує його біоритми. Востаннє, коли ми там були, Тайлер сказав, що від гучної музики в нього запор. До того ж там просто неможливо розмовляти: після пари келишків кожен відчуває себе пупом землі, але насправді він повністю відрізаний від світу.

Ти труп у класичному англійському детективі.

Ми спимо в машині через те, що приходила Марла і погрожувала викликати поліцію, яка заарештує мене за те, що я зварив її матір. Потім вона носилася навколо будинку з криками, що я пожирач мертвяків і канібал, згодом — кóпала ногами сто-

си «Reader's Digest» та «National Geographic», там її і полишив. У шкаралупі.

Після її випадкового навмисного самогубства «ксанаксом» у готелі «Regent» я не можу уявити, як Марла викликатиме поліцію, проте Тайлер вирішив, що ліпше поспати надворі. Мало чого.

Раптом Марла дощенту спалить будинок.

Раптом Марла дістане пістолет.

Раптом Марла досі в будинку.

Раптом.

Я спробував зосередитись:

Зрять блідий місяць —

Люті не знають зорі.

Бла, бла, от і все.

Машини швендяють бульваром, я стискаю в руці пиво, холодне бакелітове кермо в «impala» ледь не три фути в діаметрі, тріщини у вініловому сидінні колють крізь джинси мою дупу, а Тайлер каже: «Давай ще раз. Розкажи мені, що трапилось».

Я тижнями не зважав на те, чим займався Тайлер. Якось я ходив із ним до відділення «Western

Union» і бачив, як він надсилав матері Марли телеграму:

ВКРИЛАСЯ ЗМОРШКАМИ (крпк)
ПРОШУ ДОПОМОЖИ МЕНІ (окл)

Тайлер показав клеркові Марлиного бібліотечного квитка і вписав ім'я Марли в графу відправника, скрикнувши: атож, Марла може бути і чоловічим ім'ям, а клеркові незле було б повернутися до своїх справ.

Коли ми полишили «Western Union», Тайлер сказав, що коли я його люблю, мушу йому довіряти. Це не те, що тобі конче треба знати, сказав Тайлер і потягнув мене до «Garbonzo» на гуммус¹.

По-справжньому мене налякала не телеграма, а Тайлерове запрошення поїсти. Ніколи, нізащо, у жодному разі Тайлер нічого не платив — одяг він діставав, звертаючись у відділи знахідок тренажерних зал і готелів. Принаймні це ліпше, ніж тактика Марли, котра краде джинси з сушарок автоматичних пралень і продає їх по двадцять доларів за пару кудись, де купують заношені джин-

---

¹ Арабський бобовий салат.

си. Тайлер ніколи не їв у ресторанах, а в Марлі ніколи не було зморщок.

Без будь-яких підстав Тайлер відіслав матері Марлі п'ятнадцятифунтову коробку шоколадних цукерок.

Ще один спосіб провести цю ніч гірше, розповідає мені в «імпала» Тайлер, це брунатний павук-самітник. Коли він жалить, він впорскує тобі не отруту, а харчовий фермент, котрий розчиняє тканини навколо укусу, і рука, чи нога, чи обличчя, образно кажучи, тануть на очах. Тайлер десь ховався, коли все це трапилось. Марлу якось занесло до будинку. Навіть не грюкаючи, Марла спирається на одвірок і верещить на все горло: «Тук, тук».

Я на кухні, читаю «Reader's Digest». І я геть збентежений.

Марла верещить: «Тайлере, ти вдома? Я можу увійти?»

Я кричу, що Тайлера нема вдома.

— Не будь буюю, — кричить Марла.

Я вже підходжу до вхідних дверей. Марла стоїть у фойє з бандероллю «Federal Express» і каже: «Мені треба дещо покласти тобі до морозилки».

Іду вслід за нею на кухню й кажу: «Не треба».

Ні.

Ні.

Ні.

Вона ж не збирається зберігати тут свій мотлох?

— Але, гарбузику, — каже Марла, — у мене в готелі нема морозилки, ти сам казав, що я можу користатись твоєю.

Ні, я не казав. Останнє, чого мені кортить, — щоби Марла тут оселилася, річ за річю.

Марла вже розкрила свою бандероль на кухонному столі й дістала звідтам щось біле, оточене розсипчастим пінопластом, і почала трусити цим білим переді мною. «Це не річ, — каже вона. — Це моя матір, тому відїбись від мене».

Те, що Марла витягнула із бандеролі, — один з тих пакунків білої речовини, з яких Тайлер витоплює сало, щоби зробити мило.

«Усе могло бути ще гірше, — каже Тайлер, — якби ти випадково зїв те, що було в одному з тих пакетів. Прокинувся б якимось уночі, вичавив би

трохи тої гідоти, додав суміші для каліфорнійського цибулевого супу і з'їв би з чіпсами. Чи броколі».

Поки ми з Марлою стояли на кухні, більше за все на світі я хотів, щоби Марла не відкривала морозилку.

Я спитав, що вона збирається робити з цією білою штукою.

— Пухкі губи, — сказала Марла. — З віком губи западають. А я збираю колаген для ін'єкцій у губи. У мене в твоїй морозилці майже тридцять фунтів колагену.

Я спитав, якого розміру губи вона хоче.

Вона відповіла, що сама операція її дуже лякає.

Речовина з пакунку «Federal Express», кажу я Тайлерові в «імпала», була тою самою речовиною, з якої ми виготовляли мило. З того часу, як визнали небезпечність силікону, колаген став користуватися неабиякою популярністю для розгладжування зморщок, збільшення губ чи увиразнювання підборіддя. Марла пояснила, що найбільше колагену можна задешево отримати з коров'ячого жиру, стерилізованого й обробленого, але надовго

він у твоєму тілі не затримається. Вколють тобі, скажімо, в губи, а організм відторгає ін'єкцію і виводить її. За шість місяців у тебе знов тонкі губи.

Найліпший колаген, каже Марла, твій власний жир, відсмоктаний зі стегон, оброблений, очищений і загнаний назад у твої губи чи кудись іще. Цей колаген буде триматися.

Ця речовина в холодильнику була колагеновим фондом Марли. Коли в її матусі наростав зайвий жир, вона його відсмоктувала й пакувала. Марла каже, що цей процес зветься «підбирання». Якщо Марліній матусі колаген непотрібний, вона відсилає його дочці. У самої Марли жиру ніколи не було, а матуся Марли вважає, що колаген від родича все одно триматиметься ліпше, ніж той дешевий яловичий.

Світло вуличних ліхтарів уздовж бульвару проходить крізь торгову угоду, і на щоці Тайлера відбивається «ЗАБИРАТИ ЯК Є».

«Павуки, — каже Тайлер, — могли відкласти тобі під шкіру яйця, а коли б вивелись личинки, то почали б прогризати в тобі ходи. Ось наскільки гіршим могло б стати твоє життя».

Тепер моє курча в теплому кремовому мигдалевому соусі смакує як щось відсмоктане зі стегон матері Марли.

Тоді, стоячи разом із Марлою на кухні, я і втямив, що зробив Тайлер.

ВКРИЛАСЯ ЗМОРШКАМИ.

І я втямив, нащо він послав цукерки Марліній матері.

ПРОШУ, ДОПОМОЖИ.

Кажу: Марло, ти не хочеш зазирати до морозилки.

— Чого не хочу? — перепитує Марла.

«Ми ніколи не їмо червоного м'яса, — каже Тайлер мені в “impala”, — і не можемо використовувати курячий жир — мило не застигатиме. Ця штука, — продовжує Тайлер, — принесла нам удачу. Цим колагеном ми оплатили оренду».

Кажу: ти мав сказати Марлі. Тепер вона гадає, що винен я.

«Омилення, — каже Тайлер, — хімічна реакція, необхідна для виробництва доброго мила. Ані ку-

рячий, ані будь-який інший жир із високим вмістом солей тут не підійде».

«Слухай, — продовжує Тайлер, — у нас велике замовлення. Зробимо ось що: пошлемо матері Марли ще шоколаду і, може, якихось фруктових кексів».

Гадаю, це більше не спрацюватиме.

Коротше, Марла зазирнула до морозилки. Атож, перед тим ми трохи почубилися. Я намагався її зупинити, і пакет, який вона тримала, впав і розмазався по лінолеуму, то ми обидвоє послизнулися на цій липкій білій масі й нас ледь не знудило. Я обхопив Марлу за талію, притиснув руки до боків, її волосся лізло мені в обличчя, а я раз по раз казав, що то був не я. То був не я.

Я того не робив.

— Моя мама! Ти її всю розмазав!

Ми мали зробити мило, кажу я, притискаючи обличчя їй до потилиці. Ми мали випрати штани, заплатити оренду, полагодити газопровід. Це був не я.

Це був Тайлер.

Марла кричить: «Що ти верзеш?» — і викручується зі спідниці. Я ковзаю підлогою, намагаючись підвестися, в руці затиснена Марлина строка-та спідниця, а Марла, у трусиках, танкетках «Feels» і селюцькій блузі, тягнеться до морозилки, а там нема колагенового фонду.

Усе, що там є, — дві батарейки від ліхтарика.

— Де вона?

Я вже відповзаю геть, руки й взуття ковзають лінолеумом, дупа протирає чисту смугу на брудній підлозі — від Марли та холодильника. Прикриваю обличчя спідницею, щоби не бачити обличчя Марли, коли я скажу їй.

Правду.

Ми зробили мило. З цього. З неї. З матері Марли.

— Мило?

Мило. Вариш жир. Змішуєш з лутом. Отримуєш мило.

Коли Марла починає верещати, я кидаю спідницею їй в обличчя і біжу. Послизваюся. Біжу.

Коло за колом, першим поверхом, Марла за мною, пригальмовуючи на кутах, відштовхуючись від віконних рам для прискорення. Послизуючись.

Лишаючи масні відбитки маси й бруду на розквіткованих шпалерах. Падаючи і в'їжджаючи в стінні панелі, підіймаючись, продовжуємо бігти.

Марла кричить: «Ти зварив мою матір!»

Тайлер зварив її матір.

Марла кричить, зовсім близько позаду мене.

Тайлер зварив її матір.

— Ти зварив мою матір!

Вхідні двері досі відчинені.

Ну я й дав драла через ті двері, а Марла лишилася верещати позаду. На асфальті ноги вже не ковзали, тож я продовжував бігти. Біг, доки не знайшов Тайлера, чи то він мене знайшов, тоді я й розповів йому, що сталося.

Ми з Тайлером розляглись із пивом — він на задньому сидінні, я на передньому. Марла, напевно, досі в будинку, жбурляє часописи в стіни й верещить, який я мудак, чудовисько і двоєдушний хитродупий капіталістичний покидьок. Милі ночі межі мною й Марлою загрожують комахами, меланомами та м'ясоїдними вірусами. Там, де я зараз, не так уже й зле.

«Коли в людину влучає блискавка, — каже Тайлер, — його голова згоряє до розмірів тліючого бейсбольного м'яча, а змійка на штанях зварюється».

Я кажу, цієї ночі ми дійшли дна?

Тайлер відкидається назад і питає: «Якби Мерілін Монро була зараз жива, що б вона робила?»

Кажу на добраніч.

Зі стелі звисає пошматований постер, і Тайлер каже: «Дряпалась би об кришку труни».

Глава 12

Бос стоїть біля мого столу зі своєю гиденською усмішкою — губи розтягнуті й стиснуті, його пах на рівні мого ліктя. Я підводжу погляд від листа, котрий складав для процедури відкликання. Ці листи завжди починаються однаково:

«Це повідомлення надсилається вам у відповідності до вимог Національного акту безпеки моторних транспортних засобів. Ми виявили дефект...»

Цього тижня, під час застосування формули, показник A , помножений на показник B , помножений на показник C , перевищив вартість відкликання.

Цього тижня винна маленька пластикова застібка, котра утримує гумову смужку на двірниках. Викидний товар. Тільки двісті автомобілів. Нічого не вартуватиме замінити.

Минулий тиждень був більш типовим. Минулого тижня проблема полягала у шкірі салону, обробленій чимось із тератогенними властивостями, — синтетичний нірретол, чи що там досі використовують при дубленні в країнах Третього Світу. Щось настільки потужне, що могло викликати вроджені каліцтва плоду у вагітних тільки при доторку. Минулого тижня ніхто не дзвонив до Міністерства транспорту. Ніхто не почав відкликання.

Нова шкіра, помножена на вартість робіт, помножена на вартість організації, становила більше, ніж наш прибуток за перший квартал. Якщо хтось коли-небудь і довідається про нашу помилку, ми зможемо заплатити багатьом убитим горем сім'ям, перш ніж наблизимося до вартості заміни шести з половиною тисяч шкіряних обшивок.

Проте цього тижня ми відкликаємо автомобілі. І цього тижня повернулося безсоння. Безсоння: коли увесь світ зупиняється біля твоєї могили, аби кинути грудку землі.

Бос одягнув сіру краватку, значить, сьогодні вівторок.

Бос приніс аркуш паперу і цікавиться, чи я, бува, нічого не згубив. Каже, цей папір був полишений у ксероксі, і починає читати:

«Перше правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб».

Він водить очима по рядках і гигає.

«Друге правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб».

Я чую слова Тайлера від свого боса. Містер бос, зі своєю кризою середнього віку, сімейним фото на столі й мріями про ранню пенсію та зими, проведені у трейлерних парках у якійсь аризонській пустелі. Мій бос із надто накрохмаленими сорочками і щотижневою стрижкою у вівторок після ланчу, він дивиться на мене й каже:

— Сподіваюся, це не твоє?

Я — Кривавий Окріп Люті Джо.

Тайлер попрохав мене набрати правила бійцівського клубу й зробити десять копій. Не дев'ять і не одинадцять. Каже, десять. А в мене знову безсоння, і я не пам'ятаю, чи спав останні три доби. Мабуть, це і є набраний мною оригінал. Я зробив десять копій і забув про оригінал. Світло із ксерокса б'є мені в об-

личчя, мов фотоспалах папарацці. Безсоння відокремлює тебе від всього — копія копії копії. Ти не можеш ні до чого торкнутися, і ніщо не торкає тебе.

Мій бос читає:

«Трете правило бійцівського клубу — б'ються тільки двоє».

Ми не моргаємо.

Бос читає:

«Одна бійка за раз».

Я не спав три доби — якщо, звісно, я не сплю зараз. Мій бос трясє аркушем паперу в мене під носом. То що, питає бос? Це якась маленька гра в робочий час? Мені платять за мою цілковиту віддачу, а не за марнування часу на дрібні військові ігри. І мені не платять за використання копіювального апарата в особистих цілях.

Що скажеш? Він трясє папером у мене під носом. Що, на мою думку, питає він, треба зробити з працівником, котрий гає службовий час на дрібний вигаданий світ? Якби я був на його місці, що б я зробив?

Діра в моїй щоці, синьо-чорні кола під очима, здутий червоний шрам Тайлерового цілунку на моїй руці — копія копії копії.

Напруж мізки.

Нащо Тайлерові десять копій правил бійцівського клубу?

Індуїстські корови.

Що б я зробив, кажу, я був би дуже обережним із тим, із ким говорю про цей аркуш.

Кажу, це звучить так, ніби воно написане яким-небудь небезпечним убивцею-психопатом. І цей шизофренік без гальм може будь-якої миті посеред робочого дня зійти з рейок і почати ходити від офісу до офісу із напіваавтоматичним карабіном «Armalite AR-180», що перезаряджається газом.

Мій бос дивиться на мене.

Можливо, кажу я, вечорами цей хлоп сидить удома з маленьким терпугом, надпилюючи хрест-навхрест кінчик кожної кулі. Потім якось він прийде на роботу і випустить кулю в свого буркотливого, слабкого, дріб'язкового, скигливого, боягузливого базікубоса; ця куля розділиться вздовж надпилів, розкриється всередині вас, мов квітка кулі «дум-дум» і ви несе кавалок ваших смердючих кишок крізь хребет. Уявіть, як розкривається ваша черевна чакра від уповільненого виверження маленьких кишок-сосисок.

Мій бос прибирає аркуша з-під мого носа.

Не соромтеся, кажу, зачитайте ще.

Ні, справді, звучить чарівно. Витвір геть хворого розуму.

І я усміхаюся. Краї діри в моїй щоці схожі на анус і мають той самий синьо-чорний колір, що й псячі ясна. Шкіра, натягнута на моїх вилицях, має вигляд лакованої.

Мій бос дивиться на мене.

Дозвольте вам допомогти, кажу.

Четверте, кажу, правило бійцівського клубу — одна бійка за раз.

Мій бос дивиться в правила, а потім на мене.

Кажу: під час бійки ніяких сорочок і взуття.

Мій бос дивиться в правила, а потім на мене.

Мабуть, кажу, цей геть хворий мудак скористається карабіном «Eagle Apache», бо в нього магазин на тридцять набоїв і важить він лише дев'ять фунтів. В «Armalite» магазин лише на п'ять набоїв. З тридцятьма набоями наш довбонутий на всю голову герой може перестріляти всіх віцепрезидентів, що сидять за столами червоного дерева, ще й на директорів лишиться.

Слова Тайлера спадають із моїх вуст. А я ж був такою приємною людиною.

Я дивлюся на свого боса. У нього блакитні, ніжно-ніжно-волошкові очі.

Напівавтоматичний карабін «J&R-68» теж має магазин на тридцять набоїв, але важить усього лиш сім фунтів.

Мій бос дивиться на мене.

Страхіття, кажу. Можливо, це хтось, кого він знає багато років. Може, цей хлоп знає про нього все: де він живе, де працює його дружина, куди його діти ходять до школи.

Ця розмова мене виснажує, і, що найдивніше, мені дуже-дуже обридло.

І нащо Тайлерові десять копій правил бійцівського клубу?

Чого не варто казати — це те, що я знаю про шкіряні салони, що викликають вроджені каліцтва. Я знаю про гальмівні колодки, котрі виглядають досить переконливо, аби пройти контроль в агента із закупівлі, проте відмовляють після двох тисяч миль.

Я знаю про реостат кондиціонування повітря, котрий може нагрітися так, що підсмажить мапи

в бардачку. Я знаю, скільки людей згоріли живцем через перекид паливного інжектора. Бачив людей, яким відрізало ноги по коліно, — через вибух турбіни запальника лопаті виносило крізь протипожежну переділку до пасажирського салону. Був на місці подій і бачив звіти, де у графі ПРИЧИНА АВАРІЇ було записано «невідома».

Ні, кажу, це не мій аркуш. Беру його двома пальцями й висмикую з його рук. Схоже, краєчком йому порізало пальця, бо рука злетіла до рота, він важко дихає, а очі широко відкриті. Я зминаю папір у кульку й жбурляю її до смітнички біля мого столу.

Може, наступного разу, кажу, ви не приносите мені кожен шмат сміття, котрий підбираєте.

У суботу ввечері я йду на «Лишаємось Чоловіками Разом» — підвал єпископальної церкви Святої Трійці майже порожній. Тільки Великий Боб, і я заходжу всередину — кожен м'яз побитий зсередини й ззовні, але серце досі женеться і в думках у голові проносяться торнадо. Це безсоння. Всю ніч твої думки носяться в повітрі.

Усю ніч гадаю: я сплю чи ні? Я спав?

До всього, руки Великого Боба напнуті м'язами і яскраво сяють. Великий Боб усміхається, він радий мене бачити.

Він гадав, що я вмер.

Ага, кажу, я теж так думав.

— Гарзд, — каже Великий Боб, — у мене добрі новини.

— Де всі?

— Це і є добрі новини, — каже Великий Боб. — Групу розпустили. Я ходжу сюди попереджати тих, хто може підійти.

Я сідаю, закривши очі, на один із диванів із комісійного.

— Добрі новини, — продовжує Боб, — що є нова група, проте перше правило цієї нової групи: ти не говориш про неї.

Ти ба.

Великий Боб каже: «А друге правило — ти не говориш про неї».

От лайно. Я відкриваю очі.

Блядь.

— Група зветься бійцівським клубом, — каже Великий Боб, — і вони збираються щоп'ятниці

ввечері в закритому гаражі на іншому кінці міста. Щочетверга ввечері є інший бійцівський клуб, у гаражі ближче.

Я не знаю про ці місця.

— Перше правило бійцівського клубу, — каже Великий Боб, — ти не говориш про бійцівський клуб.

У середу, четвер і п'ятницю ввечері Тайлер працює кіномеханіком. Минулого тижня я бачив його платіжне доручення.

— Друге правило бійцівського клубу, — каже Великий Боб, — ти не говориш про бійцівський клуб.

У суботу ввечері Тайлер ходить зі мною на бійцівський клуб.

— Б'ються тільки двоє.

У неділю зранку ми повертаємося додому побиті й спимо весь ранок. «Одна бійка за раз», — каже Великий Боб. Увечері в неділю й понеділок Тайлер працює офіціантом. «Під час бійки ніяких сорочок чи взуття». По вівторках увечері Тайлер варить мило, загортає його у вишуканий папір, відправляє його замовникам. Миловарня Пейпер-

стрит. «Бійки, — каже Великий Боб, — тривають стільки, скільки мають тривати. Це правила, що вигадав хлоп, який вигадав бійцівський клуб». Великий Боб питає: «Ти знаєш його? Сам я його ніколи не бачив, — продовжує Великий Боб, — але цього хлопа звать Тайлер Дерден». Миловарня Пейпер-стрит. Чи знаю я його? Хтозна, кажу. Можливо.

Глава 13

Коли я дістаюся готелю «Regent», Марла у вестибюлі вдягає халат. Марла подзвонила мені на роботу й спитала, чи не пропущу я спортзалу, чи бібліотеку, чи що я там собі планував після роботи і, натомість, не прийду побачити її.

Марла мене ненавидить, тому і подзвонила.

Вона не згадує про колагеновий фонд.

Марла питає, чи не зроблю я їй послугу. Цей день вона провела в ліжку. Харчується тим, що служба доставки їжі для немічних привозить її мертвим сусідам — вона бере їжу й каже, що вони сплять. Лежала, коротше, Марла сьогодні в ліжку, чекала на службу доставки їжі, яка мала приїхати між дванадцятою і другою. У неї нема медичного страхування, кілька років тому вона перестала ходити на огляди, але цього ранку вона подивилася й знайшла щось схоже на затвердіння, а вузлики під пахвою коло

затвердіння були водночас твердими і ніжними, а вона не могла сказати нікому з тих, кого любить, вона не хоче їх лякати, їй нема за що відвідати лікаря, їй могло лише видатись, але їй потрібно було з кимось поговорити і щоби хтось інший подивився.

У Марли брунатні очі запеченої тварини, яку кинули в холодну воду. Те, що звуть вулканізацією, чи гальванізацією, чи закалюванням.

Марла каже, що забуде про колаген, якщо я допоможу їй з оглядом.

Зауважую собі, що вона не подзвонила Тайлерові, бо не хотіла його лякати. Я нейтральний у її нотатнику, я їй винен.

Ми підіймаємось у її кімнату, і Марла розповідає мені, що в дикій природі ти не бачиш старих тварин, бо коли вони починають старішати, вони вмирають. Якщо вони захворюють чи сповільнюються, хтось сильніший їх убиває. Тварини не створені для того, щоби старішати.

Марла лягає на ліжко, розперізує халат і каже, що наша культура зробила смерть чимось неправильним. Старі тварини мають бути протиприродним винятком.

Покручами.

Марла лежить, холодна й спітніла, у той час як я розповідаю їй про те, як у коледжі в мене була бородавка. На пенісі, тільки я називаю його членом. Я пішов на медичний факультет, щоби мені її видали. Бородавку. Опісля я розповів батькові. Відтоді вже пройшли роки, як батько розсміявся і сказав, що я був дурнем, бо бородавки такого штибу діють, мов шипчаки на презервативах. Жінкам вони до вподоби, і Господь зробив мені послугу.

Я стою на колінах біля Марлиного ліжка, — руки все ще холодні, відчуваю її шкіру, стискаючи потрохи тіло Марли між пальців — дюйм за дюймом; Марла каже, що ці бородавки, шипчаки, даровані Господом, викликають у жінок рак матки.

І ось я сидів на одноразовій пелюшці в оглядовій кімнаті медичного факультету, студент-медик пшикав мені на член зрідженим азотом із балончика і ще восьмеро студентів за тим спостерігали. Ось де ти опиняєшся, якщо не маєш медичного страхування. Тільки вони не називали його членом, вони казали «пеніс», і як би там його не називали,

пшикни на нього зрідженим азотом — і відчуєш майже те саме, що й при опіку лугом, не менше.

Марла сміється, доки не помічає, що мої пальці зупинилися. Мовби я щось знайшов.

Марла тамує подих, її живіт напинається, мов барабан, серце б'ється, наче кулак у цей барабан натягнутої зсередини шкіри. Проте ні, я спинився, бо я розповідав і тому, що на якусь мить ми щезли з Марлиної спальні. Ми були в оглядовій, багато років тому, сиділи на липкому папері пелюшки, мій член, обпалений зрідженим азотом, горів, доки один зі студентів-медиків не побачив мою оголену ногу і в два кроки полишив кімнату. Студент повернувся з двома справжніми лікарями, і вони відвели хлопця з балончиком убік.

Справжній лікар згріб мою праву ногу і пхнув її під ніс іншим справжнім лікарям. Утрюх вони крутили її, розвертали й робили полароїдні знімки, ніби решти людини, напіводягненої, з напіввідмороженим даром Божим, і не існувало. Сама лише стопа, а студенти-медики напірали, щоби все роздивитися.

— Як довго, — спитав лікар, — у вас ця пляма?

Лікар мав на увазі мою родимку. На моїй правій стопі є родимка, про яку батько жартує, що то скидається на темно-червону Австралію з маленькою Новою Зеландією поруч. Це я їм і розповів, на тому всі й розійшлися. Член поволі розмерзався. Усі, окрім студента з балончиком, пішли, і складалося враження, що він би теж не проти звалити: він був настільки розчарований, що не дивився мені в очі, коли відтягував голівку члена. Балончик трохи пшикнув на те, що лишилося від бородавки. Можна закрити очі й уявити, що член у тебе сотню миль завдовжки, — і все одно буде боляче.

Марла дивиться на мою руку і на шрам від цілунку Тайлера.

Кажу студентові-медику, що, певно, не багато ви тут родимок бачите.

Не в тому справа. Студент сказав, що усі подумали, що це не родимка, а рак. Був якийсь новий вид раку, на який хворіли молоді чоловіки. Прокідалися з червоною плямкою на стопі чи гоміліці.

Ці плямки не щезали — вони поширювалися, доки не вкривали тебе всього, а тоді ти вмирав.

Студент сказав: усі так зацікавилися через те, що гадали, що ви хворі на цей новий рак. Досі він був знайдений лише в кількох людей, але він розповсюджувався.

Це було роки й роки тому.

Ось так і з раком, кажу Марлі. Помилки ще будуть, і, схоже, найбільш правильним буде не забувати про всього себе, якщо щось не так із твоєю частинкою.

Марла каже: «*Можливо*».

Студент з азотом закінчив і повідомив, що бородавка відпаде за кілька днів. Поруч липкого паперу з відбитком моєї голої дупи лежав нікому не потрібний полароїдний знімок моєї ноги. Я спитав, чи можу я забрати світлину.

Це фото досі в моїй кімнаті, пришпилене до кутика рами дзеркала. Щоранку, йдучи на роботу, я зачісуюся перед цим дзеркалом і думаю, що одного разу в мене був рак на десять хвилин, навіть гірше, ніж рак.

Кажу Марлі, що цей День Подяки буде першим, коли ми з дідусем не пішли кататися на ковзанах, хоча крига цьогоріч шість дюймів завтовшки. У моєї бабусі завжди на чолі й руках були ці маленькі круглі пластирі, котрими вона все життя прикривала родимки, які, на її думку, її псували. Вони або намагалися розширитися нерівними краями, або змінювали колір із брунатного на синій чи чорний.

Коли бабуся востаннє виходила зі шпиталю, дідусь ніс її валізу — настільки важку, що він пожалівся, що його всього перекосило. Моя франко-канадська бабуся була такою сором'язливою, що ніколи не носила купальника на людях і завжди вмикала воду, котра могла заглушити всі звуки, які вона могла видати в туалеті. Виходячи зі шпиталю Лурдської Богоматері після часткової мастоктомії, вона перепитала: «Це тебе перекосило?»

Для мого дідуся це було щось на штиб підсумку їхнього життя: моя бабуся, рак, їхнє весілля, твоє життя. Кожного разу, коли він розповідає мені цю історію, він сміється.

Марла не сміється. Я хочу розсмішити її, щоб їй відлягло. Щоби вона вибачила мені за колаген. Що я нічого не знайшов. І якщо вона знайшла щось сьогодні вранці, то помилилася. Родимка.

У Марли є шрам від цілунку Тайлера на тильній стороні руки.

Я хочу, щоби Марла розсміялася, тому не розповідаю, як востаннє обіймав Хлою — лисий скелетик, вмочений у жовтий віск, із шарфом навколо голови. Я обіймав Хлою востаннє, перш ніж вона щезла назавжди. Сказав їй, що вона схожа на пірата, і вона розсміялася. Коли я ходжу на пляж, завжди підгинаю праву ногу під себе. З Австралією та Новою Зеландією — чи зариваю її в пісок. Мене лякає те, що люди можуть побачити ногу, і в їхніх думках я почну вмирати. Рак, якого в мене нема, тепер повсюдно. Але цього я Марлі не кажу.

Є чимало речей, які ми не хочемо знати про тих, кого любимо.

Щоб розвеселити Марлу, щоби почути її сміх, розповідаю їй про жінку, що написала до «Любої

Еббі»¹: вона вийшла заміж за привабливого успішного трунаря, і першої шлюбної ночі він змусив її лежати в крижаній ванній, доки шкіра не стала холодною на дотик, і наказав непорушно лежати в ліжку, доки він здійснював статевий акт із її холодним застиглим тілом.

Гумор у тому, що жінка робила це на початку шлюбного життя і продовжувала робити ще десять років шлюбу, а тепер писала до «Любої Еббі»: чи не гадає Еббі, що це може щось значити?

---

¹ Журнал американського консультативного агенства з питань сімейного життя.

Глава 14

Коли люди думали, що ти вмираєш, вони приділяли тобі якнайбільше уваги — через те я й полюбив групи підтримки.

Коли вони могли бачити востаннє, вони тебе справді бачили. Решта — стан банківського рахунку, пісні по радіо, скуйовдане волосся — відкидалося геть.

Вони приділяють тобі всю свою увагу.

Люди слухають, а не чекають своєї черги, щоби висловитися.

І коли вони говорять, вони не розповідають історії. Коли ви удвох розмовляєте, ви щось будете, а опісля — ви вже не ті, якими були.

Марла почала ходити на групи підтримки, коли знайшла перше ущільнення.

Наступного ранку після того, як ми знайшли друге ущільнення, Марла пристрибала до кухні двома

ногами в одній панчосі й сказала: «Глянь, я схожа на русалку?»

Марла сказала: «Це не той випадок, коли хлопці сідають задом наперед на унітаз і уявляють себе на мотоциклі. Це приємна випадковість».

Якраз перед нашою зустріччю на «Лишаємось Чоловіками Разом» Марла знайшла перше ущільнення, і ось — друге.

Ви маєте знати, що Марла досі жива. За її словами, померти можна будь-якої миті. Трагедія її життя в тому, що вона не вмирає.

Коли Марла знайшла перше ущільнення, то пішла до клініки, де згорблені опудала матерів колисали або клали собі під ноги кульгавих лялькових дітей. Діти були змарнілі, з темними колами під очима кольору бананів чи апельсинів, що от-от зіпсуються, а матері зчісували з їхніх скальпів лупу, спричинену занедбаним грибокком. Порівняно з хирлявими обличчями, зуби в людей у клініці виглядали величезними — доказ того, що зуби — тільки скалки кісток, що проходять крізь шкіру, аби розжовувати їжу.

Ось де ти опиняєшся, якщо не маєш медичного страхування.

Перш ніж щось стало відомо, чимало геїв схотіли завести дітей — зараз діти хворі, матері вмирають, а батьки мертві; сидючи в шпитальному блювотному смороді з сечі та оцту, в той час як медсестра опитувала кожну матір, скільки часу та хвора, скільки ваги вона втратила і чи в її дитини є живі родичі або опікуни, Марла вирішила — ні.

Якщо вона має померти, знати про це Марла не хоче.

Марла вийшла з клініки, завернула за ріг до міської пральні й вкрала з сушарок усі джинси, тоді віднесла їх до дилера, котрий дав їй п'ятнадцять баксів за пару. Тоді Марла придбала собі справді добрі колготки — з тих, що не пускають стрілок.

— Навіть справді добрі, які не пускають стрілок, — каже Марла, — усе одно рвуться.

Ніщо не вічне. Усе розвалюється.

Марла пішла до груп підтримки через те, що їй було легше знаходитися серед таких самих підти-

рок для дури. З усіма було щось не те. І потроху Марла заспокоїлася.

Вона влаштувалася до моргу, де займалася клієнтами, які наперед оплачували свій похорон: де зрідка пузани, а частіше товстуні виходили з демонстраційної зали, виносячи урночку розміром з підставку для яйця, а Марла сиділа у фойє із зібраним волоссям, у порваних колготах та доленосним ущільненням у грудях, і казала: «Мадам, не обманюйте себе. У цю урночку ми не зможемо вкласти навіть вашу спалену голову. Поверніться й принесіть щось розміром із кулю для боулінгу».

Серце Марли було схожим на моє обличчя. Лушпиння й відходи світу. Уживані підтирки для дуп, у переробці яких ніхто не зацікавлений.

Межи групами підтримки й клінікою, розповіла мені Марла, вона зустріла чимало мертвих людей. Вони вже померли, вони там, по той бік, а ночами вони телефонують. Марла могла піти до бару і почути, як бармен кличе її до телефону, а коли вона брала слухавку, там була мертва тиша.

Тоді вона й відчула, що досягла дна.

— Коли тобі двадцять чотири, — каже Марла, — ти й уявити собі не можеш, як низько можеш впасти, проте я швидко вчилася.

Коли вона вперше наповнювала кремаційну урну, то не вдягнула маску на обличчя — пізніше вона прочищала ніс, а на серветці лишилися темні сліди містера хтозна-якого.

Якщо в будинку на Пейпер-стрит телефон дзвонив лише раз, ти підіймав слухавку, і там була мертва тиша — ти знав, що хтось хоче знайти Марлу. Це траплялося частіше, ніж можна було очікувати.

У будинок на Пейпер-стрит подзвонив детектив, що розслідує вибух моєї оселі, і Тайлер стояв поруч і шепотів мені у вухо в той час, як в іншому вусі детектив питав мене, чи не знаю я кого-небудь, хто міг би виготовити динаміт у домашніх умовах.

«Нещастя — це природна частина мого розвитку, — шепотів Тайлер, — у напрямку трагедії та розпаду».

Я сказав детективу, що мою квартиру підірвав холодильник.

«Я перестаю тяжіти до фізичної влади й власності, бо тільки через саморуйнацію я зможу віднайти справжню силу мого духу», — шепотів Тайлер.

Динаміт, сказав детектив, не був чистим, там лишилися сліди щавлевокислого амонію й перхлориду калію, це свідчить про те, що бомбу робили кустарно, а замок у вхідних дверях був вибитий.

Я сказав, що тоді був в окрузі Вашингтон.

Детектив у телефоні пояснив, що хтось пшикнув фреоном до замкової шпаринки і зубилом роздробив серцевину. Так викрадають велосипеди.

«Визволитель, що знищує власність, — продовжував Тайлер, — бореться заради звільнення мого духу. Учитель, який прибере всю власність на моему шляху, звільнить мене».

Детектив сказав, що той, хто підклав домашній динаміт, міг позбавити запальники і увімкнути газ за дні до вибуху. Газ був лише спусковим гачком. День у день газ заповнював приміщення, доки не досягнув компресора холодильника, який і спричинив вибух.

«Скажи йому, — прошепотів Тайлер. — Так, це ти зробив. Ти все підірвав. Ось що він хоче почути».

Кажу детективу, що ні, я не напускав газу, коли полишав місто. Я любив своє життя. Свою оселю. Кожен предмет меблів.

То було все моє життя. Усе: лампи, стільці, ковдри — було мною. Тарелі в серванті. Рослини. Телевізор був я. Це я вибухнув. Невже він того не бачить?

Детектив наказав не полишати місто.

Глава 15

Пан Його честь, містер президент місцевого відділення національної спілки кіномеханіків і операторів незалежних кінотеатрів, просто сидів.

Під, і поза, і всередині всього, що людина сприймає за належне, народжується щось жахливе.

Ніщо не вічне.

Усе розвалюється.

Я це знаю, тому що Тайлер це знає.

Три роки Тайлер різав і склеював плівки для мережі кінотеатрів. Кінофільми перевозять у шести чи семи невеличких катушках, складених до металевої валізки. Тайлер мав склеювати ці катушки в одну п'ятифутову, котру використовують проектори з автоматичним перемотуванням. За три роки: сім кінотеатрів, щонайменше три зали в кожному театрі, нові фільми щотижня — через Тайлера пройшли сотні копій.

Дуже шкода, проте зі зростанням кількості автоматичних проекторів потреба в Тайлері відпадає. Містер президент відділення викликав Тайлера на коротку розмову.

Робота була нудною, зарплатня — низькою, тож президент місцевого відділення національної спілки кіномеханіків і операторів незалежних кінотеатрів сказав, що відділ робить Тайлерові Дердену послугу, дозволяючи йому дипломатично піти.

Не сприймайте це як звільнення. Назвемо це скороченням кадрів.

І ще цей містер мудак місцевого відділення каже: «Ми цінуємо ваш внесок у наш успіх».

О, жодних проблем, сказав Тайлер і всміхнувся. Доки спілка продовжуватиме надсилати йому чеки, він триматиме рота на замку.

Тайлер сказав: «Сприйміть це як ранній вихід на пенсію».

Через Тайлера пройшли сотні копій.

Фільми поверталися до дистрибутора. Фільми виходили в повторний показ. Комедії. Драми. Мюзикли. Мелодрами. Пригодницькі бойовики.

Із доданими Тайлером кадрами порнографії.
Содомія. Феляція. Кунілінгус. Бандаж.

Тайлеру не було чого втрачати.

Тайлер був пішаком у цьому світі, його сміттям.

Ось що Тайлер звелів сказати керуючому готелем «Pressman».

На іншій роботі Тайлера, в готелі «Pressman», він був ніким. Ніхто не переймався, чи живий він, чи мертвий, і він відповідав їм довбаною взаємністю. Ось що Тайлер звелів мені сказати в офісі керуючого готелем із охоронцями за дверима.

Після всього ми з Тайлером сиділи допізна й розповідали один одному про все це.

Якраз після того, як Тайлер пішов до спілки кіномеханіків, він наказав мені піти і побалакати з керуючим готелем «Pressman».

Ми з Тайлером ставали все більш схожими на близнюків. У нас обох були розбиті щелепи, наша шкіра втратила пам'ять і забула, куди повертатися на місце після удару.

Мої шрами були з бійцівського клубу, а обличчя Тайлера втратило форму через президента спіл-

ки кіномеханіків. Коли Тайлер виповз із офісу спілки, я пішов на зустріч із керуючим готелем «Pressman».

Я сидів там, в офісі керуючого готелем «Pressman».

Я — Вишкірена Помста Джо.

По-перше, сказав керуючий готелем, у мене три хвилини. У перші тридцять секунд я розповів йому про сцання до супів, бздіння на крем-брюле, чхання на тушкований цикорій, а тепер я хотів, щоби готель щотижня вислав мені чек у розмірі моєї зарплатні плюс приблизні чайові. Натомість я більше не приходитиму на роботу й не піду до газет чи закладів охорони здоров'я зі зніченим, слізним зізнанням.

Заголовки:

«Розкаяння: офіціант зізнається в сплюндруванні їжі».

Звісно, кажу, мене можуть і посадити. Можуть мене повісити, відрізати мені яйця, протягти вулицями, здерти шкіру й спалити лугом, але готель «Pressman» назавжди лишиться місцем, де найбагатші світу цього споживали сцяки.

Слова Тайлера спадають із моїх вуст.
А я ж був такою приємною людиною.

В офісі спілки кіномеханіків Тайлер сміявся після того, як президент спілки вдарив його. Одним ударом Тайлера вибили зі стільця, він сів, спершись на стіну, і сміявся.

«Давай, ти ж мене не вб'єш, — сміявся Тайлер, — ти, тупий мудак. Вибий з мене лайно, проте ти мене не вб'єш».

Тобі забагато чого втрачати.

У мене ж нема нічого.

А в тебе є все.

Уперед, прямо в живіт. Пройдися ще раз моєю пикою. Вибий мені зуби, проте виплачуй чеки. Зламай мені ребра, проте якщо ти прогавиш бодай тиждень оплати, я влаштую розголос, і тебе з твоєю нікчемною спілкою втоплять у позовах від кожного власника кінотеатрів, кожного дистрибутора фільмів і кожної матусі, чия дитинка побачила стирчака у «Бембі».

«Я сміття, — каже Тайлер. — Я сміття, лайно і псих для тебе і для цього довбаного світу. Тобі все

одно, де я живу, чи як почуваюся, чи що я їм або чим годую своїх дітей, або як оплачую лікаря, коли хворію, — так, я тупий, і знуджений, і слабкий, проте все одно: ти за мене відповідаєш».

Сиджу в офісі готелю «Pressman», мої губи досі поділені на десять частинок. Анус у моїй щоці дивиться на керуючого готелем і виглядає дуже переконливо.

Власне, я сказав приблизно те саме, що й Тайлер.

Після того як містер президент скинув Тайлера на підлогу, після того як цей містер побачив, що Тайлер не захищається, його честь зі своїм величезним, мов «кадиллак», тілом, більшим і сильнішим, ніж йому коли-небудь у житті знадобиться, його честь розмахнувся і вперіщив Тайлерові по ребрах, а Тайлер сміявся. Його честь зарядив Тайлеру по нирках, коли той скоцюрбився, але Тайлер продовжував сміятися.

«Давай, зроби це, — казав Тайлер. — Повір мені. Тобі полегшає. Ти чудово себе почуватимеш».

В офісі готелю «Pressman» я питаю керуючого готелем, чи можу скористатися їхнім телефоном, і набираю номер газетного відділу міських новин. Керуючий готелем спостерігає, а я кажу:

— Привіт, я скоїв страшний злочин супроти людства в якості політичного протесту. Я протестую проти експлуатації робітників сфери обслуговування.

Якщо мене посадять, мова вже йтиме не про невірноваженого робітника, що сщить до супу. Усе це набуде героїчних масштабів.

«Офіціант-Робін Гуд, заступник знедолених».

Мова йтиме про значно більше, ніж один готель і одного офіціанта.

Керуючий готелю «Pressman» дуже м'яко відбирає в мене слухавку. І каже, що більше не хоче, аби я тут працював, принаймні не з таким виглядом.

Я стою біля торця столу керуючого, коли питаю: «Що?»

Закінчення задуманого вам не сподобається.

Без вагань, продовжуючи дивитись на керуючого, я з розмаху заціджую кулаком собі по носу, — і кров цебенить з незагоєних ранок.

З якогось дива я згадую ніч, коли ми з Тайлером уперше билися. *Вдар мене що є сили.*

Це був не такий уже й сильний удар. Б'ю себе ще раз. Вся ця кров виглядає незле, однак щоби зчинити якнайбільше шуму і розбити картину на стіні, я кидаюся об стіну.

Розбите скло, рама, картина з квіточками й кров летять додолу, а я поруч блазнюю. Такий собі кривляка. Кров падає на килим, я доповзаю до столу керуючого готелем і лишаю на ньому страхітливі криваві відбитки, кажу, будь ласка, допоможіть мені, і починаю гиготіти.

Допоможіть мені, будь ласка.

Будь ласка, більше не бийте мене.

Я сповзаю на підлогу і повзу килимом у своїй крові. Перше, що я збираюся вимовити, — *будь ласка*. Тому стискаю губи. Чудовисько плазує крізь букети й вінки східного килима. Гаряча кров ллється по носоглотці. Чудовисько плазує килимом, нитки й пил чіпляються до крові на його кігтях. І воно підповзає достатньо близько, щоби вхопити керуючого готелем «Pressman» за його щиколоток у тонку смужку й сказати це.

Будь ласка.

Сказати це.

«*Будь ласка*», — виходить з мого рота разом із кривавою бульбашкою.

Сказати це.

І кров із бульбашки заливає все довкола.

Ось як Тайлер отримав можливість відкривати бійцівський клуб кожного вечора. Опісля було сім бійцівських клубів, потім п'ятнадцять, а невдовзі й двадцять три, і Тайлер хотів більше. Гроші надходили завжди.

Будь ласка, благаю я керуючого готелем «*Pressman*», дайте мені гроші. І я знову смиюся.

Будь ласка.

І будь ласка, більше не бийте мене.

У вас стільки всього є, а в мене нема нічого. І я починаю дертися по штанях у тонку смужку керуючого готелем «*Pressman*», який відсахується все більше, спираючись на підвіконня, і навіть його губи сахаються мене, оголюючи зуби.

Чудовисько чіпляється скривавленою лапою за ремінь керуючого, підтягується, щоби вхопитись

за білу накрохмалену сорочку, і охоплює його м'які зап'ястя кривавими руками.

Будь ласка, всміхаюся так, щоби розійшлися шви на губах.

Ми боремося, керуючий скрикує і намагається прибрати руки від мене, моєї крові і мого розбитого носа, ми обидва вимазуємося в крові; саме тої чудової миті вирішує зайти охорона.

Глава 16

Сьогодні в газетах пишуть про те, що хтось розбив вікна у хмарочосі «Hein Tower» між десятим і п'ятнадцятим поверхами, виліз крізь офісні вікна й намалював на південному боці будівлі п'ятиповерхову вишкірену пику, а потім влаштував пожежі в центрі кожного величезного ока, і вони сяяли — величезні і всевидючі — над світанковим містом.

Пика на світліні на першій сторінці — злий гарбуз, японський демон, дракон жадібності, що висить у небі, а дим — відьомські брови чи дияволові роги. Люди кричать і дивляться вгору.

Що би це значило?

І хто б міг те зробити? Навіть після того, як пожежі загасили, пика нікуди не поділася і стала ще страшнішою. Порожні очі ніби стежили за кожним перехожим і водночас лишалися мертвими.

Газети пишуть про це все більше.

Звісно, ти це прочитав і хочеш знати, чи було воно частиною проекту «Каліцтво».

Газета пише, що в поліції нема конкретних зачіпок. Молодіжні банди чи космічні прибульці, хто б це не був, він міг загинути, дряпаючись по виступах і звисаючи з підвіконь із балонами чорної фарби.

То був Комітет Шкідників чи Комітет Підпалів? Гігантська пика могла бути їхнім домашнім завданням на минулий тиждень.

Тайлер знає напевне, проте перше правило проекту «Каліцтво» — ти не питаєш про проект «Каліцтво».

Цього тижня в Комітеті Насильства проекту «Каліцтво» Тайлер сказав, що кожен дізнається, що таке постріл з пістолета. Усе, що робить пістолет, — фокусує вибух в одному напрямку.

На останню зустріч Комітету Насильства Тайлер приніс пістолет і телефонний довідник із «жовтими сторінками». Вони збираються в тому самому підвалі, що й бійцівський клуб по суботах. Кожен комітет — у свій вечір:

Підпали щопонеділка.

Насильство щовівторка.

Шкідники щосереди.

І дезінформація щочетверга.

Організований Хаос. Бюрократія Анархії. Називай як схочеш.

Групи підтримки. Різновид.

Отже, вівторкового вечора Комітет Насильства висуває пропозиції на наступний тиждень, а Тайлер їх читає і дає комітетові домашнє завдання.

Цього разу кожен з Комітету Насильства наступного тижня має розпочати бійку, з якої він не вийде переможцем. Це має бути не в бійцівському клубі.

Це важче, ніж видається. Перехожі зроблять усе, щоби уникнути бійки.

Сенс у тому, щоби взяти якого-небудь Джо з вулиці, який ніколи не бився, і завербувати його. Дати йому вперше в житті відчути себе переможцем. Дати йому вибухнути. Дозволити йому вибити з тебе лайно.

Ти можеш це зробити. Якщо переміг ти, значить, ти все зіпсував.

«Що ми маємо зробити, шановні, — повідомив Тайлер комітетові, — то це нагадати цим хлопцям, яку силу вони досі мають».

Це Тайлерова маленька вступна промова. Тоді він розгортає кожен папірець у картонній коробці. Так кожен комітет пропонує ідеї на наступний тиждень. Вирви аркуш, склади його і поклади до коробки. Тайлер передивляється пропозиції й відкидає невдалі.

На місце кожної відкинutoї ідеї Тайлер кладе до коробки порожній складений аркуш.

Кожен із комітету витягає з коробки папірця. Як мені пояснив Тайлер, якщо хтось витягає порожній аркуш, то цього тижня робить тільки домашнє завдання.

Якщо ж ти витягаєш ідею, то матимеш, наприклад, штовхнути хлопця в туалетну кабінку на фестивалі імпортного пива. Додатковий плюс — якщо тебе за це поб'ють. Або ти відвідаєш показ мод у супермаркеті й, стоячи над сценою, кидатимешся полуничним желе.

Якщо тебе заарештують, із Комітету Насильства ти виключений. Якщо ти розсмієшся — ти виключений.

Ніхто не знає, хто що витягне, і ніхто, окрім Тайлера, не знає, якими є всі пропозиції, які він схвалює, а які викидає в смітник. Згодом ти можеш прочитати про невідомого, котрий у центрі міста застрибнув у «ягуар» з відкидним верхом і скерував машину у фонтан.

Тобі лишається тільки здогадуватися, чи було то пропозицією комітету, котру міг витягнути ти?

Увечері наступного вівторка ти дивитимешся на Комітет Насильства, освітлений єдиною лампою в темному підвалі бійцівського клубу, і продовжуватимеш міркувати: хто скерував тачку у фонтан?

Хто заліз на дах музею мистецтв і стріляв пейнтбольними кулями по скульптурах у дворіку, що очікували на своє розміщення?

Хто намалював вишкірену демонську пику на «Hein Tower»?

Ти можеш уявити, як команда помічників юристів та бухгалтерів, виконуючи завдання по «Hein Tower», прокрадається в ті самі офіси, в яких вони працюють удень. Можливо, вони трохи хильнули, навіть якщо це проти правил проекту «Каліцтво», використовували електронні ключі там, де мали

доступ, і балони з фреоном для вибивання замків, могли вивіщуватися, дряпатися цегляним фасадом, зістрибувати, довіряти один одному тримати мотузки, розгойдуватися, ризикуючи миттєво померти в тих самих офісах, у яких відчували, як година за годиною спливає їхнє життя.

Наступного ранку ті самі клерки й помічники бухгалтерів стоятимуть у натовпі із задерними догори акуратно зачесаними головами, невиспані, але тверезі та при краватках, і прислухатимуться до юрби, котра дивуватиметься — хто б міг таке скоїти, а поліція кричатиме на всіх: «Відійдіть будь ласка!» — і вода литиметься з кожного розбитого задимленого величезного ока.

Тайлер сказав мені по секрету, що на зустрічах не трапляється більше чотирьох цікавих ідей, тож твої шанси на отримання завдання, а не порожнього аркуша не вищі за чотири до десяти¹. У Комітеті Насильства двадцять п'ять хлопців, із Тайлером включно. Кожен отримає завдання: прилюдно програти бійку; і кожен тягне пропозицію.

---

¹ Так в оригіналі.

Цього тижня Тайлер каже їм: «Ідіть і придбайте пістолет».

Він дав хлопцеві телефонного довідника й сказав вирвати оголошення. Передати довідник наступному хлопцю. Щоби хлопці не купували зброю і не стріляли в тому самому місці.

«Це, — сказав Тайлер і витяг пістолета з кишені плаща, — зброя, і за два тижні кожен з вас має принести на зустріч пістолета».

«Краще вам заплатити за нього готівкою, — сказав Тайлер. — Наступної зустрічі ви всі обмінюєтесь зброєю і заявите, що куплений вами пістолет украдено».

Ніхто нічого не питав. Перше правило проекту «Каліцтво» — ти не ставиш питань.

Тайлер пустив пістолет по руках. Він був настільки важким для своїх розмірів, ніби щось величезне, гору там чи сонце, переплавили, щоб виготовити це. Хлопці з комітету тримали його двома пальцями. Кожен хотів спитати, чи він заряджений, проте друге правило проекту «Каліцтво» — ти не ставиш питань.

Можливо, він був заряджений, може, й ні. Може, нам слід завжди припускати найгірше.

«Пістолет, — сказав Тайлер, — простий і досконалий. Просто натискаєш спусковий гачок».

Трете правило проекту «Каліцтво» — жодних виправдань.

«Спусковий гачок, — продовжує Тайлер, — вивільнює бойок, а бойок б'є по капсулю».

Четверте правило — жодної брехні.

«Вибух виштовхує металеву кулю з відкритого боку набою, а ствол пістолета фокусує вибухову силу і скеровує політ кулі, — каже Тайлер, — мов людину з гармати, мов ракету із шахти, мов вашу сперму в одному напрямку».

Коли Тайлер вигадав проект «Каліцтво», він сказав, що мета проекту безвідносна до інших людей. Йому було все одно, постраждають люди чи ні. Метою було показати кожній особі в проекті, що в них є сила керувати історією. Ми, кожен з нас, можемо керувати світом.

Тайлер вигадав проект «Каліцтво» в бійцівському клубі.

Якось я викликав там новачка. Того суботнього вечора молодий хлопець з обличчям янгола вперше прийшов на бійцівський клуб, і я викликав його на бій. Це правило. Якщо це твоя перша ніч у бійцівському клубі, ти маєш битись. Я це знав і викликав його, бо повернулося безсоння і в мене був настрій знищити щось красиве.

Відколи моє обличчя ніяк не встигає загоїтись, я не зважаю на зовнішній вигляд. Мій бос на роботі питав мене, що я роблю такого, що діра у щоці ніяк не загоїться. Я сказав йому, що коли п'ю каву, то вкладаю до діри два пальці, щоби не протікало.

Існує придушуючий захват, який лишає тобі повітря стільки, аби ти був при тямі, — того вечора я вдарив новачка і бив його вродливе янгольське личко спочатку відбійним молотом кісточок кулака, а потім нижньою частиною долоні — коли вже розбив кісточки об його зуби, що продерлися крізь губи. Тоді хлоп випав із моїх рук шматком м'яса.

Пізніше Тайлер сказав мені, що ніколи не бачив, щоб я аж так ретельно щось знищував. Тої ночі

Тайлер зрозумів, що слід або перевести бійцівський клуб на якісно новий рівень, або закрити його.

«Ти був схожим на маніяка, хлопче-психу. Що з тобою трапилось?» — наступного дня спитав мене Тайлер за сніданком.

Я відповів, що почувуюся купою мотлоху і геть не відпочив. Не зловив кайфу. Може, я звик. До бійок може виробитись імунітет, можливо, я потребував руху до чогось більшого.

І того ранку Тайлер вигадав проект «Каліцтво».

Він спитав: із чим я бився насправді?

Те, що Тайлер розповідає про мотлох і рабів історії, — ось як я почувався. Я хотів знищити всю ту красу, якої ніколи не мав. Спалити сельву Амазонії. Викинути хлорофторкарбонати і знищити озоновий шар. Відкрити пускові вентиля цистерн на супертанкерах і злити всю нафту. Я хотів убити всю рибу, яку не міг собі дозволити, і загидити французькі пляжі, яких ніколи не побачу.

Я хотів, щоби весь світ зійшов на дно.

Гамселячи того юнака, я справді хотів випустити кулю межі очі кожній панді на межі вимирання,

котра не хоче трахатися, щоби врятувати свій рід, кожному китові й дельфіну, котрі начхали на все і викинулися на берег.

Не сприймай це як знищення. Назви це «скороченням кадрів».

Тисячі років люди трахали, засмічували, завалювали мотлохом цю планету, а тепер історія сподівалася, що я за всіма приберу. Я маю вимити і сплющити консервні банки. І підрахувати кожную краплю зужитої моторної олії.

А зараз я маю оплачувати захоронені ядерні відходи, зариті бензинові цистерни й злиті токсичні помії, накопичені за покоління до мого народження.

Я тримав личко містера янгола на згині ліктя, мов немовля чи футбольний м'яч, і кулачив його кісточками, гамселив, доки зуби не прорвалися крізь губи. Періщив ліктем, доки він не випав до моїх ніг. Доки не почорніла й витончилася шкіра на його вилицях.

Я хотів вдихати дим.

Птахи й олені — зайва розкіш, а риба має плавати догори черевом.

Я хотів спалити Лувр. Розтрощити толоком еллінський мармур і підтертися «Моною Лізою». Відтепер це мій світ.

Цей світ мій, світ мій, а ці давні люди — мертві.

Того ранку Тайлер вигадав проект «Каліцтво».

Ми хотіли позбавити світ його історії.

Ми снідали в будинку на Пейпер-стрит, і Тайлер сказав: уяви, що ти саджаєш редис і бульбу на п'ятнадцятій лунці полишеного поля для гольфу.

Що полюєш сохатого у вологих лісах навколо руїн «Rockefeller Centre», збираєш молюсків біля кістяка «Space Needle», нахиленого на сорок п'ять градусів. Ми розмалюємо хмарочоси величезними тотемними пиками і вишкірами гоблінів, і щовечора недобитки людства збиратимуться в спорожнілих зоопарках, щоби зачинитися в клітках від ведмедів, і великих кішок, і вовків, що вночі спостерігатимуть за нами ззовні решіток.

«Перероблення відходів і обмеження швидкості — лайно собаче, — каже Тайлер. — Це те саме, що кидати курити на смертнім ложі».

Проект «Каліцтво» врятує світ. Культурний льодовиковий період. Заздалегідь викликані тем-

ні віки. Проект «Каліцтво» змусить людство піти у сплячку, відпочити стільки, щоби Земля відновилася.

«Ти узаконюєш анархію, — каже Тайлер. — Сам побачиш».

Так само як бійцівський клуб чинить із клерками й маминими синками, проект «Каліцтво» зламає цивілізацію, щоби ми зробили щось ліпше з цього світу.

«Уяви, — каже Тайлер, — вистежувати лося повз вітрини супермаркету межи смердючих вішалок із зогнелими сукнями і смокінгами; носити шкіряний одяг, який прослужить тобі все життя, і дертися товстими ліанами кудзу по “Sears Tower”. Джек і бобове стебло, ти видерешся вище рівня вологих лісів, і повітря буде настільки чистим, що ти розгедиш, як маленькі фігурки мелють зерно і розкладають пасма оленини для в’ялення на порожній автостоянці чи на закинутій суперавтостраді, що вісьмома смугами під серпневим сонцем пролягла на тисячі миль».

«Ось мета проекту “Каліцтво”, — сказав Тайлер, — повне й невідворотне знищення цивілізації».

Що наступне в проекті «Каліцтво», знає лише Тайлер. Друге правило — ти не ставиш питань.

«Не купуйте набоїв, — каже Тайлер Комітету Насильства. — І щоби ви цим не переймалися — так, ви будете вбивати».

Підпали. Насильство. Шкідники й дезінформація.

Без питань. Без питань. Без вибачень і брехні.

П'яте правило проекту «Каліцтво» — ти маєш вірити Тайлеру.

Глава 17

Бос приносить ще один аркуш і кладе його на стіл поруч мого ліктя. Я вже не ношу краватки. Бос одягнув синю, тож, мабуть, сьогодні четвер. З того часу як бос знайшов правила бійцівського клубу, а я припустив, що можу розстріляти його з карабіна, ми з ним не перекидаємося й парою слів на день, а двері до його офісу постійно зачинені. А я ж тільки блазнював.

Або ж я міг подзвонити до відділу перевірок Міністерства транспорту. Існує кріплення переднього сидіння, яке ніколи не тестувалося на зіткнення перед запуском у виробництво.

Якщо знаєш, де шукати, шафи сповнені скелетів.

Доброго ранку, кажу.

Він каже: доброго.

Поруч мого ліктя лежить інший важливий таємний документ, «тільки для моїх очей». Тайлер хотів,

щоби я друкував і робив копії. Тиждень тому він кроками підрахував розмір підвалу в орендованому будинку на Пейпер-стрит. Шістдесят п'ять довжин подошви вздовж і сорок — ушир. Тайлер думав уголос.

«Скільки буде шість на сім?»

Сорок два.

«А сорок два на три?»

Сто двадцять шість.

Тайлер дав мені аркуш нотаток і сказав набрати його й зробити сімдесят дві копії.

Нащо стільки?

«Тому що, — сказав Тайлер, — саме стільки осіб можуть спати в підвалі, якщо ми покладемо їх на триповерхові армійські ліжка».

А спорядження? — спитав я.

Тайлер сказав: «Вони не принеситимуть нічого поза списком, і все це має вміститися під матрацом».

Список, знайдений моїм босом у копіювальній машині, лічильник якої все ще стояв на сімдесяти двох копіях, містив:

«Принесення вказаних речей не гарантує допуску до тренувань, але жодна кандидатура не буде

розглянута, доки волонтер не прибуде з указаними речами та п'ятьмастами доларів на особистий похорон».

«Кремація невідомого тіла коштує триста доларів, — сказав мені Тайлер, — і ціна продовжує зростати. Кожен, хто вмирає без таких грошей, відправляється до анатомічного кабінету».

Ці гроші завжди мають міститись у взутті волонтера, тож навіть якщо він помре, його смерть не обтяжить проект «Каліцтво».

Також волонтер мусить прийти з такими речами:

Дві чорні сорочки.

Двоє чорних штанів.

Одна пара важкого чорного взуття.

Дві пари чорних шкарпеток і дві пари простої чорної білизни.

Одна щільна чорна куртка.

Це враховуючи одяг на волонтері.

Один білий рушник.

Один матрац з армійських поставок.

Одна біла пластикова миска.

Бос усе ще поруч, я беру оригінал і кажу: «Дякую». Бос повертається до свого кабінету, і я по-

вертаюся до роботи — розкладаю пасьянс на комп'ютері.

Після роботи я віддаю Тайлерові копії, так минають дні.

Приходжу на роботу.

Повертаюся додому.

Приходжу на роботу.

Повертаюся додому, а там на ганку стоїть хлоп. Хлопець біля вхідних дверей із запасною чорною сорочкою і штанями в брунатному паперовому пакеті, і решта необхідного в нього теж є: і білий рушник, і армійський матрац, і пластикова миска лежать на поруччі ганку. З вікна на східцях ми за ним спостерігаємо, і Тайлер каже мені його відіслати: «Він замолодий».

Хлопець на ганку — містер янгольське личко, якого я намагався знищити тої ночі, коли Тайлер вигадав проект «Каліцтво». Навіть із синцями під очима й світлим, коротко стриженим волоссям, на його зосередженому личку нема зморщок чи шрамів. Одягни його в сукню і змусь усміхатися — матимеш дівчинку. Містер янгол стоїть навшпиньки біля вхідних дверей, вдивляється прямо в потріс-

кане дерево, — руки по швах, у чорному взутті, чорна сорочка, чорні штани.

«Спекайся його, — каже Тайлер. — Він замолодий».

Я питаю, наскільки замолодий.

«Це не важить, — каже Тайлер, — якщо волонтер молодий, ми кажемо йому, що він занадто молодий. Якщо він товстий, то він надміру жирний. Якщо старий, то застарий. Худий — занадто худий. Білий — надто білий. Чорний — надміру чорний».

Так випробовували волонтерів в буддистських монастирях хрінзна-скільки років, каже Тайлер. Кажеш волонтерові йти геть, і, якщо його рішення остаточне, так що він чекає біля входу без їжі, сховку та заохочення три дні, тоді й тільки тоді він може увійти й почати тренування.

Тож я кажу містеру янголу, що він замолодий, проте в обід він усе ще там. Після обіду я виходжу, б'ю його віником і викидаю речі на вулицю. Згори Тайлер бачить, як я влучаю віником хлопцю по вуху, а коли він лишається незворушним, я відфутболюю його речі в канаву і кричу.

Іди геть, кричу. Ти що, не чув? Ти замолодий. У тебе нічого не вийде, кричу я. Повертайся за кілька років і спробуй знову. Геть. Геть з мого ганку.

Наступного дня хлоп на місці, й виходить Тайлер. «Вибач», — каже Тайлер; йому шкода, що він сказав про тренування, але хлопець справді надто молодий, і чи не зволить він піти.

Добрий поліцейський — поганий поліцейський.

Я знову кричу на бідного хлопця. За шість годин виходить Тайлер і каже, що йому шкода, проте ні. Хлопець має піти. Тайлер каже, що він викличе поліцію, якщо той не піде.

А хлопець лишається.

Його речі досі в канаві. Вітром паперовий пакет знесло геть.

А хлопець лишається.

На третій день перед дверима стоїть інший волонтер. Містер янгол ще там, і Тайлер спускається і каже йому: «Заходь. Підбери знадвору речі й заходь».

Новенькому Тайлер каже, що йому шкода, але то була помилка. Новенький надміру старий для тренувань, і чи не зволить він піти.

Щодня я ходжу на роботу. Я повертаюся додому, і щодня на ганку чекають один-два хлопці. Вони не дивляться тобі в очі. Я зачиняю двері й лишаю їх на ганку. І так щодня, часом хтось із волонтерів іде, але переважно вони стоять, мов прибиті, три дні, доки більшість із сімдесяти двох ліжок, куплених і встановлених нами з Тайлером у підвалі, не заповнюється.

Якось Тайлер дає мені п'ятсот баксів готівкою і каже зберігати їх у взутті. Гроші на мій похорон. Ще одна давня традиція буддистських монастирів.

Я повертаюся з роботи, а дім повен незнайомих, прийнятих Тайлером. Усі вони працюють. Весь перший поверх перетворюється на кухню і на миловарню. Ванна ніколи не буває вільна. Зграйки людей щезають на кілька днів і повертаються із червоними гумовими пакетами рідкого водянистого жиру.

Якось ввечері Тайлер піднімається нагору, де я ховаюся в своїй кімнаті, й каже: «Не чіпай їх. Усі вони знають, що робити. Це частина проекту «Каліцтво». Ніхто з них не знає всього плану, проте

кожен із них натренований на ідеальне виконання одного простого завдання».

Правило проекту «Каліцтво» — ти маєш вірити Тайлеру.

Потім Тайлер щез.

Зміни хлопців із проекту «Каліцтво» весь день топлять жир. Я не сплю. Усю ніч я чую, як інші зміни додають луг і нарізають мило, висушують його на декові, тоді запаковують кожен шматок у тканину й ставлять етикетку «Миловарня Пейпер-стрит». Усі, окрім мене, знають, що робити, а Тайлера не буває вдома.

Я кидаюся на стіни, мов миша, що потрапила до годинникового механізму з мовчазними людьми, енергійними, мов натреновані мавпочки, що готують, і працюють, і сплять позмінно. Перемкни важіль. Натисни кнопку. Зміна космічних мавпочок весь день готує їжу, і весь день зміни космічних мавпочок їдять із принесених ними білих пластикових мисок.

Якось вранці я йшов на роботу, а на ґанку, вбраний у чорне взуття, сорочку й штани, стоїть Великий Боб. Питаю його: він бачив Тайлера останнім часом? Це Тайлер сюди його послав?

— Перше правило проекту «Каліцтво», — каже Великий Боб із випростаною спиною і зсунутими підборами, — ти не питаєш про проект «Каліцтво».

То яке ж завдання, що не вимагає мізків, доручив йому Тайлер, питаю. Є ж хлопці, що тільки й роблять, що варять рис, чи миють миски, чи прибирають сортир. Усенький день. Чи пообіцяв Тайлер Бобові просвітлення, якщо той шістнадцять годин на добу пакуватиме шматки мила?

Великий Боб не каже нічого.

Я йду на роботу. Повертаюся, а Великий Боб досі стоїть. Я всю ніч не спав, а на ранок Великий Боб уже порається в саду.

Перш ніж я йду на роботу, питаю, хто його впустив. Хто доручив це завдання? Він бачив Тайлера? Тайлер був тут минулої ночі?

Великий Боб каже: «Перше правило проекту “Каліцтво” — ти не говориш...»

Я обриваю його на півслові. Ага, кажу. Так, так, так, так, так.

І весь час, що я на роботі, космічні мавпочки розкопують брудний газон навколо будинку й об-

робляють землю англійською сіллю, щоби знизити кислотність, закопують перегній із загонів на фермах та мішки обрізків волосся з перукарень, щоби відлякати кротів і мишей та підвищити рівень протеїнів у ґрунті.

Будь-коли вночі космічні мавпочки з якихось скотобоень удобрюють землю кров'ю та кістковою мукою, щоби підвищити вміст заліза та фосфору відповідно.

Зміни космічних мавпочок саджають базилік, чебрець і салат-латук, пагони ліщини, евкаліпту, декоративного апельсину і м'яти всуміш, мов у калейдоскопі. Кілька трояндових кущів на кожную зелену грядку. А інші зміни ночами при світлі свічок виловлюють і вбивають слимаків і равликів. Ще одна зміна космічних мавпочок відбирає тільки найліпше листя і ягоди ялівцю, щоби зварити натуральний барвник. Живокіст, адже це природний антисептик. Листя фіалки — бо воно лікує від головного болю, та запашну маренку — вона надає милу аромату свіжоскошеної трави.

У кухні — пляшки з вісімдесятипроцентним спиртом для напівпрозорого мила з рожевою ге-

ранню та тростиновим цукром чи з пачулями¹. Я вкрав пляшку спирту й витратив гроші на особистий похорон та цигарки. Виринає Марла. Базикаємо про рослини. Гуляємо з нею всипаними гравієм стежками між калейдоскопічних грядок садочка, куримо й п'ємо. Розмовляємо про її груди. Говоримо про все, окрім Тайлера Дердена.

І якось у газеті пишуть про те, що згряч чоловіків, убраних у чорне, пронеслася престижним районом міста й салоном престижних автомобілів, ударяючи бейсбольними битами по передніх бамперах машин так, що подушки безпеки спрацювали, розсипаючись на порох, на тлі виску сигналізації.

У «Миловарні Пейпер-стрит» інші загони обривають пелюстки троянд, анемонів чи лаванди і складають їх до коробок із очищеним салом — воно всотає їх запах, і мило матиме квітковий аромат.

Марла розповідає мені про рослини.

Троянда, каже Марла, натуральний в'язучий засіб.

---

¹ Рослина та ефірна олія з неї, які використовуються в медицині та виробництві косметичних засобів.

Назви деяких рослин мовби взяті з некрологів — ірис, базилік, рута, розмарин та вербена. Деякі, як-от таволга і калюжниця, айр та аралія, могли б належати шекспірівським феям. Чемериця із солодкуватим ванільним ароматом. Ліщина, ще одне природне в'язуче.

Півники, дикий іспанський ірис.

Щоночі ми з Марлою гуляємо садом, доки я остаточно не переконуюся, що цієї ночі Тайлер не повернеться. Позаду нас завжди йде космічна мавпочка, котра старанно підбирає жмутки бальзамника, рути чи м'яти, розтертих Марлою в мене під носом. Викинутий недопалок. Мавпочка граблями розрівнює за собою дорогу, аби стерти всі сліди нашої присутності.

І якось уночі інший гурт невідомих спорснув бензином кожне дерево в міському парку і влаштував маленьку досконалу лісову пожежу. Вікна будинків уздовж вулиці розплавилися від вогню, а припарковані машини осіли на розплавлених шинах — про це писали газети.

Будинок, орендований Тайлером на Пейпер-стрит, видавався живою істотою, вологою всере-

дині, — стільки людей там пітніло і дихало. Там рухалось стільки людей, що рухався сам будинок.

Ще однієї ночі, коли Тайлер не прийшов ночувати, хтось просвердлив банкомати й таксофони, вставив в отвори трубки й шприцом накачав все-редину солідолу та ванільного пудингу.

І Тайлера так само ніколи не було вдома, проте за місяць у кількох космічних мавпочок Тайлерові цілунки були випалені на тильній стороні долоні. Тоді ті мавпочки теж щезли, а на ганку їм на заміну виникли новачки.

Щодня загони людей їхали й поверталися в різних машинах. Ти ніколи не бачив ту саму машину двічі. Одного вечора я почув, як Марла звертається до космічної мавпочки, що виструнчилася на ганку: «Я хочу побачити Тайлера. Тайлера Дердена. Він живе тут. Я його подруга».

Мавпочка каже: «Мені дуже шкода, але ти надто... — пауза, — надто молода, щоби тренуватися тут».

Марла каже: «Відчепися».

— Окрім того, — продовжує космічна мавпочка, — ти не принесла необхідних речей: двох чорних сорочок, двох пар чорних штанів...

Марла кричить: «Тайлере!»

— Одну пару важкого чорного взуття.

— Тайлере!

— Дві пари чорних шкарпеток і дві пари простої нижньої білизни.

— Тайлер!

Я чую, як грюкнули входні двері. Марла не стала чекати три дні.

Зазвичай після роботи я йду додому й готую бутерброд із арахісовим маслом.

Коли я повертаюся додому, одна мавпочка читає щось іншим космічним мавпочкам, що зайняли весь перший поверх: «Ти не чудова й унікальна сніжинка. Ти така сама вмираюча органічна матерія, що й будь-хто інший, а ми всі — частки однієї купи перегною».

Космічна мавпочка продовжує: «Наша культура зробила нас однаковими. Ніхто вже не може вважатися щиро білим, чорним чи заможним. Усі ми хочемо одного. Поодинці ми ніщо».

Читець змовкає, коли я заходжу, щоби зготувати бутерброд, і всі космічні мавпочки поводять-

ся так тихо, наче я тут сам. Я кажу: не переймайтесь. Я вже це читав. Я це набирав.

Можливо, навіть мій бос це читав.

Ми всі — чимала гора сміття, кажу. Уперед. Грайтеся. На мене не зважайте.

Космічні мавпочки сидять тихо весь час, що я готую бутерброди, беру ще одну пляшку горілки й підіймаюся нагору. Позаду чується: «Ти не чудова й унікальна сніжинка».

Я — Розбите Серце Джо, бо Тайлер мене полишив. Бо мій батько мене кинув. О, можна продовжувати й продовжувати.

Часом вечорами, після роботи, я зазираю до бійцівських клубів у підвалі бару чи гаража й питаю, чи не бачили там Тайлера Дердена.

У кожному новому бійцівському клубі хтось, кого я ніколи не бачив, стоїть під єдиною лампочкою посеред темряви, оточений людьми, й читає слова Тайлера.

Перше правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Коли починаються бійки, я відводжу лідера клубу вбік і питаю, чи він не бачив Тайлера. Я з ним живу, кажу, і він давно не з'являвся вдома.

У хлопця розширюються очі, й він питає, чи справді я знаю Тайлера Дердена.

І таке трапляється в більшості нових бійцівських клубів. Так, кажу, ми з Тайлером ліпші кумплі. І раптом усі навколо хочуть потиснути мені руку.

Ці нові хлопці витріщаються на діру в моїй щоці, на почорнілу шкіру обличчя, жовто-зелену там, де вона прилягає до кісток, і вони звать мене «сер». Ні, сер. Геть зовсім, сер. Ніхто з тих, кого вони знають, ніколи не стрічав Тайлера Дердена. Друзі друзів знали його, і вони заснували це відділення бійцівського клубу.

Тоді вони мені підморгують.

Ніхто з тих, кого вони знають, ніколи не стрічав Тайлера Дердена.

Сер.

Чи це правда, питає кожен. Тайлер Дерден збирає армію? Так кажуть. Тайлер Дерден справді спить лише годину на добу? Ходять чутки, що Тайлер Дерден подорожує, відкриваючи бійцівські клуби по всій країні. І всі хочуть знати, що далі.

Зустрічі проекту «Каліцтво» пересунулися в більші підвали, через те що чисельність кожного Комітету — Підпалів, Насильства, Шкідників, Дезін-

формації — зростає: все більше людей виростають із бійцівських клубів. У кожного клубу є лідер, та навіть вони не знають, де Тайлер. Він щотижня їм телефонує.

Усі в проєкті «Каліцтво» хочуть знати, що далі.

Куди ми йдемо?

На що нам чекати?

Уночі ми з Марлою гуляємо босоніж садком на Пейпер-стрит, кожним кроком здійснюючи запахи шавлії, лимонної вербени та рожевої герані. Чорні сорочки й чорні штани пораються навколо при світлі свічок, підіймаючи листя рослин, щоби вбити равлика чи слимака. Марла питає, що тут відбувається.

Між грудок землі — жмутки волосся. Волосся й лайна. Кісткової муки та крові. Рослини ростуть швидше, ніж їх зрізають космічні мавпочки.

Марла питає: «Що ви збираєтеся робити?»

Як би це сказати...

Серед бруду просвічує сяюча золота плямка, і я нахиляюся, щоби роздивитися, що то є. Я не знаю, що буде далі, кажу Марлі.

Схоже, нас обох кинули.

Краєм ока я бачу, як убрані в чорне космічні мавпочки сновигають зі своїми свічками. Золота плямка в бруді — зуб у золотій коронці. Поруч нього ще два зуби, зі срібними коронками. Це щелепа.

Кажу, ні, я не знаю, що трапиться. І заштовхую один, два, три зуби у бруд, волосся, лайно, кістки й кров — де Марла їх не побачить.

Глава 18

Увечері цієї п'ятниці я заснув на робочому місці.

Я прокинувся сидячи за столом, обличчям на складених руках, дзвонив телефон, а всі пішли. Мені снилося, що дзвонить телефон, тож не було зрозуміло — чи то реальність стала частиною сну, чи мій сон — частиною реальності.

Я відповів: Зобов'язання й Відповідальність. Так зветься мій відділ. Зобов'язання й Відповідальності.

Сонце сідає, а пошматовані грозові хмари розміром з Вайомінг та Японію плинуть у наш бік. Не те щоб на моїй роботі були вікна. Усі зовнішні стіни, від підлоги до стелі, були скляними. Всюди, де я працював, скло від підлоги до стелі. Повсюдно вертикальні штори. І промисловий коротковорсовий сірий килим, поцяткований маленькими

нагробками там, де комп'ютери підключають до мережі. Повсюдно лабіринт одномісних закутків, відгороджених одне від одного фанерою.

Десь сичить пиломок.

Мій бос у відпустці. Надіслав мені електронного листа і щез. За два тижні маю підготувати офіційний звіт. Підготувати залу для нарад. Кінці з кінцями позводити. Оновити резюме. Щось таке. Вони готують на мене справу.

Я — Повнісінька Відсутність Подиву Джо.

Я був геть жалюгідним.

Я знімаю слухавку, а там Тайлер, і він каже: «Виходь надвір, на парковці на тебе чекають якісь хлопці».

Питаю, хто вони?

— Вони чекають, — каже Тайлер.

Відчуваю запах бензину на руках.

Тайлер продовжує:

— Вийди на дорогу. Вони на машині. На «кадиллаку».

Я ще сплю.

Тобто я не впевнений, чи Тайлер мені не сниться.

Чи, може, я — сон Тайлера.

Відчуваю запах бензину на руках. Навколо по-рожньо, тож я підводжуся і йду на парковку.

Один хлоп із бійцівського клубу займається машинами, то він і припаркувався біля бордюру на чиємусь чорному «корніші», і все, що мені лишається, — дивитись на цей величезний чорно-золотий портсигар, що має мене кудись завести. Той хлоп-механік виходить із машини, каже мені не перейматися: він помінявся номерами з іншою машиною на довготривалій стоянці в аеропорту.

Механік з бійцівського клубу каже, що може завести будь-що. Два звитих дротики з колонки керма. Доторкнись ними одне до одного, і замкнеш соленоїд стартера — машина готова для прогулянки.

Або можеш підібрати код ключа через дилера.

На задньому сидінні — три космічні мавпочки в чорних сорочках і чорних штанях. Не бачу зла. Не чую зла. Не мовлю зла.

Я питаю: то де Тайлер?

Механік з бійцівського клубу стоїть біля відчинених дверцят «кадиллаку», мов особистий водій.

Він високий, кістки та шкіра, нагадує телеграфний стовп.

Кажу, ми з ним зустрінемося?

Межи передніх сидінь на мене чекає святковий торт із незапаленими свічками. Я сідаю. Ми їдемо.

Уже за тиждень відвідувань бійцівського клубу керуєш машиною на максимально допустимій швидкості. Може, кал у тебе другий день чорний від внутрішніх крововиливів, але ти незворушний. Інші машини їдуть навколо тебе. Виструнчуються у хвіст. Водії тобі тицяють факи. Незнайомці ненавидять тебе. Геть нічого особистого. Після бійцівського клубу розслаблюєшся настільки, що тобі стає все одно. Ти навіть радіо не вмикаєш. Може, зламані ребра в тебе розходяться при кожному вдиху. Машини позаду блимають фарами. Сідає помаранчево-золоте сонце.

Механік усередині, за кермом. Святковий торт на сидінні поміж нас.

Жижки сіпає — дивитися на хлопців на штиб нашого механіка в бійцівському клубі. Кістки та шкіра, вони ніколи не здаються. Б'ються, доки їх

не перетворять на котлету. Білі — мов занурені в жовтий віск скелети з татуваннями, чорні — наче в'ялене м'ясо, такі зазвичай тримаються разом, їх можна уявити разом на зібранні «Анонімних наркоманів». Вони ніколи не кажуть: «Стоп!». Ніби вони — сама енергія і рухаються настільки швидко, що втрачають чіткість контурів, ці хлопці відновлюються після чогось. І єдине, що вони можуть обрати, — вид смерті, тож вони хочуть померти в бійці.

Таким хлопцям доводиться битись один з одним.

Ніхто не викличе їх на бій, і вони не можуть битися ні з ким, окрім таких самих засмиканих і худих, із кісток та люті, — бо ніхто інший не погодиться з ними битися.

Ті, хто спостерігає, навіть не кричать підбадьорливо, коли такі, як наш механік, виходять один проти одного.

Усе, що чується, — дихання бійців крізь стиснені зуби, ляскіт рук при спробі затиску, свист та удар, коли кулак періщить і молотить у тонкі порожнисті ребра, затиснені в клінчі. Бачиш, як із хлопців ви-

стрибують м'язи, вени й жили. Їхня шкіра сяє, спітніла, побита і волога, під єдиною лампою.

Минає десять хвилин. П'ятнадцять. Їхній запах, — вони пітніють, і цей запах нагадує аромат смаженого курчати.

Двадцять хвилин бійцівського клубу. Врешті один з них падає.

Після бійки двоє колишніх наркоманів провисять решту ночі один з одним, спорожнілі й усмінені від важкої бійки.

З часів бійцівського клубу цей механік постійно зависає поруч будинку на Пейпер-стрит. Хоче, щоб я послухав написану ним пісню. Щоби подивився на сколочену ним шпаківню. Він показував мені знімок якоїсь дівчини й питався, чи вона достатньо вродлива, щоби з нею одружитись.

Сидячи на передньому сидінні «корніша», хлоп каже: «Ви бачите, якого торта я приготував для вас? Це я зробив».

Мій день народження не сьогодні.

— Масло трохи протікало крізь кільця, — каже механік, — то я замінив масло й повітряний фільтр.

Перевірів зливний вентиль і відрегулював момент запалювання. Збирається на дощ, то я поміняв і гуму на двірниках.

Питаю, що планує Тайлер.

Механік відкриває попільничку і втискає підкурювач. Каже: це тест? Ви нас перевіряєте?

Де Тайлер?

— Перше правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб, — каже механік. — А останнє правило проекту «Каліцтво» — ти не ставиш питань.

То що він може тобі сказати?

Він каже:

— Ти маєш зрозуміти, що твій батько був твоєю моделлю Бога.

Позаду нас моя робота й офіс меншають, зменшуються, зменшуються і щезають.

Вдихаю запах бензину з рук.

Механік каже:

— Якщо ти чоловічої статі, християнин і живеш в Америці, твій батько — твоя модель Бога. А якщо ти ніколи не знав свого батька, якщо він утік, чи

помер, чи його ніколи нема вдома, то що ти маєш думати про Бога?

Усе це істини Тайлера Дердена. Нашкрябані на клаптиках паперу, коли я спав, і дані мені для набору й копіювання на роботі. Я все це читав. Можливо, навіть мій бос це читав.

— Ти закінчиш тим, — продовжує механік, — що витратиш життя на пошуки батька і Бога.

— Ти маєш врахувати, — каже він, — що Господь, може, не любить тебе. Можливо, Він нас ненавидить. І це не найгірше з того, що може трапитись.

На гадку Тайлера, привернути увагу Бога тим, що ти поганий, краще, ніж не мати жодної уваги. А що коли ненависть Господня ліпше, ніж його байдужість?

Якби ти міг обрати: бути найгіршим ворогом Бога чи ніким, що б ти обрав?

За Тайлером, ми середні сини Господа, без особливого місця в історії та особливої уваги.

Доки ми не здобудемо Його уваги, можемо не сподіватися на вічні муки чи спокуту.

Що гірше: пекло чи ніщо?

Тільки якщо нас зловлять і покарають, ми можемо бути врятованими.

— Спали Лувр, — каже механік, — і підітрись «Моною Лізою». Так бодай Господь дізнається наші імена.

Чим нижче впадеш, тим вище злетиш. Чим далі втечеш, тим сильніше Бог схоче тебе повернути.

— Якби блудний син не полишив домівки, — каже механік, — жертвоне ягня досі було б живим.

Недостатньо бути підрахованим, мов піщинки на березі чи зорі в небі.

Механік скеровує чорний «корніш» на старий об'їзний шлях, і позаду нас одразу вишиковується низка вантажівок, що їдуть на межі дозволеної швидкості. «Корніш» підсвітлюється позаду фарами, і ось ми відображаємося, розмовляючи, на вітровому склі. Їдемо на максимально дозволений швидкості. Настільки швидко, наскільки дозволяє закон.

Закон є закон, сказав би Тайлер. Їхати надто швидко — це те саме, що й влаштувати підпал, те

саме, що підірвати бомбу, те саме, що підстрелити людину.

Злочинець є злочинець.

— Минулого тижня ми заповнили ще чотири бійцівських клуби, — каже механік. — Може, Великий Боб очолить наступну філію, якщо ми знайдемо бар.

Отже, наступного тижня він пояснить Великому Бобу правила і дасть йому його власний бійцівський клуб.

Відтепер, коли лідер відкриває бійцівський клуб, всі стоять в очікуванні навколо світла в центрі підвалу, а лідер має ходити колами за їхніми спинами, в темряві.

Питаю, хто вигадав ці нові правила. Тайлер?

Механік усміхається і каже: ви знаєте, хто встановлює правила.

Нове правило полягає в тому, що ніхто не має бути в центрі бійцівського клубу, каже він. Ніхто не є центром клубу, окрім двох, що б'ються. Голос лідера волатиме, повільно рухаючись поміж натовпу, виринаючи з темряви. І натовп дивити-

меться крізь порожній центр кімнати на інших людей.

Відтепер так буде в усіх бійцівських клубах.

Знайти для бійцівського клубу бар чи гараж нескладно; бар, де все ще збирається найперший бійцівський клуб, заробляє на місячну оренду за одну суботню ніч.

За словами механіка, ще одне нове правило клубу в тому, що він завжди буде вільним. Вхід нічого не коштуватиме. Механік кричить з водійського вікна транспорту, що рухається назустріч, і нічний вітер відносить його слова: «Нам потрібен ти, а не твої гроші».

Він кричить з вікна: «Відколи ти в бійцівському клубі, ти — не твої гроші в банку. Ти не твоя робота. Ти не твоя сім'я. Ти не той, за кого ти себе маєш».

Механік кричить вітрові: «Ти — не твоє ім'я».

Космічна мавпочка на задньому сидінні підхоплює: «Ти — не твої проблеми».

Механік кричить: «Ти — не твої проблеми».

Мавпочка реве: «Ти — не твій вік».

Механік волає: «Ти — не твій вік».

І тут механік звертає на зустрічну смугу, заповнюючи машину крізь вітрове скло світлом фар, спокійний, мов під навалою ударів. Одна машина, а згодом й інша, несуться на нас лоб до лоба з вереском сигналів, і механік вивертає кермо саме настільки, щоб їх оминати.

На нас, збільшуючись і зростаючи, несуться фари, ревуни верещать, а механік хилить у сяйво, шум і крики: «Ти — не твої сподівання».

Ніхто не підхоплює вигук.

Цього разу завертає, рятуючи нас, машина, що наближалася.

Виринає ще одне авто, фари блимають — яскравіше, тьмяніше, яскравіше, тьмяніше, вищить ревун і механік кричить: «Ти не врятуєшся».

Механік не завертає, це робить машина, що йде в лоб.

Інша машина, і механік кричить: «Усі ми колись помremo».

Цього разу машина завертає, але механік пере-різає їй дорогу. Машина знову маневрує, механік знову несеться їй в лоб.

Тої миті ти слабнеш і пітнієш. Тої миті ніщо не важить. Подивись на зорі, і тебе нема. І твого багажу. Ніщо не важить. Навіть запах з рота. Назовні темно, ревуть сирени. Фари сяють яскравіше, тьмяніше, яскравіше — тобі в обличчя, і тобі більше не доведеться йти на роботу.

Ти більше ніколи не стригтимешся.

— Хутчіш, — каже механік.

Машина знову звертає, і механік знову їде їй назустріч.

— Що, — питає він, — ти хотів би зробити перед смертю?

Зустрічна машина безперервно сигналить, але механік незворушний, він не дивиться на дорогу, він дивиться на мене і каже:

— Десять секунд до зіткнення.

— Дев'ять.

— Вісім.

— Шість.

Моя робота, кажу. Я хотів би звільнитися.

Поруч вищить зустрічна машина, і механік не вивертає кермо, щоби зітнутися.

Ще вогні несуться прямо на нас, а механік обертається до трьох космічних мавпочок, що сидять позаду.

— Гей, мавпочки, — каже він, — ви вже знаєте, як грати в цю гру. Сповідайтеся, бо ми всі померемо.

Повз нас проноситься машина із наклейкою на бампері: «Бухим воджу ліпше». Газети писали, що тисячі цих наклейок одного ранку просто з'явилися на машинах. На інших подібних наклейках фрази на штиб: «Зроби з мене фарш».

«Бухі водії проти матерів».

«Усіх тварин — на вторсировину».

Читаючи газету, я знав, що це наклеїв Комітет Дезинформації. Чи Комітет Шкідників.

Сидячи поруч мене, наш чистенький і тверезий механік каже мені, ага, наклейки П'яних водіїв — частина проекту «Каліцтво».

Три космічні мавпочки припишкли на задньому сидінні.

Комітет Шкідників друкує кишенькові буклети для авіаліній, у них намальовано, як паса-

жири б'ються одне з одним за кисневі маски, коли їхній реактивний літак охоплено пожежею і він несеться на скелі зі швидкістю тисячу миль на годину.

Комітети Шкідників та Дезинформації змагаються поміж собою, хто швидше розробить комп'ютерний вірус, що змусить банкомати блювати потоком десяти- й двадцятидоларових купюр.

Підкурювач із цокотом виринає, і механік каже мені, щоб я запалив свічки на святковому торті.

Я запалюю свічки, і торт мерехтить під вогняним німбиком.

— Що ти хотів би зробити перед смертю? — каже механік і вивертає кермо назустріч вантажівці. Та сигналить і кілька разів прокволисто реве в той час, як її фари, мов світанок, усе яскравішають, висвітлюючи усмішку механіка.

— Загадуйте бажання, хутчіш, — каже він у дзеркальце заднього виду, в якому три космічні мавпочки сидять на задньому сидінні. — У нас п'ять секунд до забуття.

— Один, — починає рахувати він.

— Два.

Вантажівка майже перед нами, яскраво блимає і реве.

— Три.

— Покататися на коні, — кажуть на задньому сидінні.

— Побудувати будинок, — чується інший голос.

— Зробити татуювання.

Механік каже: «Увіруйте в мене — і здобудете життя вічне».

Надто пізно: вантажівка завертає, і механік завертає, але задня частина нашого «корніша» зачіплює край переднього бампера вантажівки.

Тоді я цього ще не знаю, знаю тільки про фари: фари вантажівки відносяться в пільму, і мене відкидає спочатку в бік дверей, потім у бік торта і механіка за кермом.

Механік простягається на кермі в намаганні вирівняти машину, і свічі на торті гаснуть. Однієї прекрасної миті в теплому чорному шкіряному салоні зникає світло, наші крики зливаються в одному низькому тоні, що й низький стогін реву на вантажівки, і ми вже нічого не контролюємо, не маємо вибору, керунку, рятунку, і ми мертві.

Чого б я собі побажав прямо зараз, то це смерті. Я ніщо порівняно з Тайлером.

Я безпомічний.

Я дурний, і все, що я хочу і роблю, — речі.

Моє дрібне життя. Моя маленька лайнова робота. Мої шведські меблі. Я ніколи, справді ніколи нікому того не казав, але до зустрічі з Тайлером я хотів придбати пса і назвати його Антураж.

Ось наскільки гіршим може стати твоє життя.

Убийте мене.

Я хапаю кермо і вивертаю нас знову на зустрічну смугу.

Зараз.

Приготуйся до звільнення душі.

Зараз.

Механік бореться, щоби скерувати нас у кювет, а я виборюю довбане право померти.

Зараз. Захоплююче диво смерті, коли однієї миті ти ходиш і розмовляєш, а наступної ти — річ.

Я — ніщо і навіть менше.

Холодний.

Невидимий.

Відчуваю запах шкіри. Ремінь безпеки обкрутився навкруг мене, мов гамівна сорочка, і коли я намагаюся сісти, то вдаряюся головою об кермо. Це більш болісно, ніж мало б бути. Моя голова відпочиває в механіка на колінах, і, коли я дивлюся вгору, очі фокусуються на обличчі механіка — він усміхнений і веде машину. Я бачу зорі за вікном водія.

Руки й обличчя в чомусь липкому.

Кров?

Масляний крем.

Механік дивиться вниз.

— З днем народження.

Відчуваю дим і згадую про святковий торт.

— Я ледь не зламав кермо твоєю головою, — каже він.

Нічого зайвого: нічне повітря, запах диму, зорі, механік усміхається й веде машину, моя голова на його колінах, і раптом мені перестає здаватися, що я маю сісти.

Де торт?

Механік каже: «На підлозі».

Тільки нічне повітря і запах диму все відчутніший.

Я загадав бажання?

Прямісінько наді мною підсвічене зорями обличчя усміхається.

— Ці святкові свічки, — каже він, — вони все ніяк не згаснуть.

У сьайві зір мої очі прилаштовуються настільки, що я розрізняю, як дим тягнеться з маленьких вогників, розсипаних ковдрою навколо нас.

Глава 19

Механік із бійцівського клубу тисне на газ, женучи машину у своїй незворушній манері, і цієї ночі ми все ще маємо зробити щось важливе.

Дещо, чого маю навчитися, перш ніж цивілізація гекнеться, це як подивитися на зорі й довідатися, куди рухаєшся. Навколо спокійно, так ніби «кадиллак» їде у відкритому космосі. Мабуть, ми з'їхали з шосе. Трійко хлопів на задньому сидінні чи то вирубилися, чи то заснули.

— Ти здобув позажиттєвий досвід, — сказав механік.

Він знімає руку з керма і торкається довгого рубця, що з'явився на моєму лобі після удару об кермо. Набрякло так, що очі майже закриті, і він пробігає прохолодними кінчиками пальців по рубцеві. «Корніш» підскакує на ямі, і біль наче лється крізь очі, мов тінь від крислатого капелюха. Зім'яті

задні ресори й бампер риплять і скрегочуть на тлі тиші на тих, що женуться нічною дорогою.

Механік каже, що задній бампер ледь висить на кріпленнях, його майже геть відірвало, коли зачепили передній бампер вантажівки.

Питаю: ця ніч — теж частина його домашнього завдання з проекту «Каліцтво»?

— Частина, — каже він. — Я мав принести чотири людських жертви і мав привезти порцію жиру.

Жиру?

— Для мила.

Що планує Тайлер?

Механік починає говорити — щирий Тайлер Дерден.

— Я бачу найсильніших і найкмітливіших людей, що будь-коли жили, — каже він, і його обличчя підсвітлено зорями з водійського вікна, — і ці люди заправляють машини й обслуговують столики.

Силует його чола, брів, вигин носа, очні западини, лінії очей, пластичний контур рота, що розмовляє, — усе це чорніє на тлі зір з водійського вікна.

— Якби ми могли зібрати цих людей у тренувальних таборах і закінчити їхнє виховання.

— Усе, що робить пістолет, — фокусує вибух в одному напрямку.

— У вас є клас молодих сильних чоловіків і жінок, які ладні віддати свої життя за щось. Реклама змусила цих людей гнатися за автівками й одягом, яких вони не потребують. Покоління працюють на ненависних їм роботах, щоби придбати те, що насправді їм не потрібно.

— У нашого покоління не було Великої війни чи Великої депресії, проте в нас є Велика війна духу. У нас є Велика революція проти культури. Велика депресія наших життів. У нас є Духовна депресія.

— Ми маємо показати цим чоловікам і жінкам свободу, поневоливши їх, і додати сміливості — залякавши.

— Наполеон хвалився, що може витренувати людей так, що ті віддаватимуть своє життя за шматок стрічки.

— Уяви, що ми оголосимо страйк, і всі відмовляться працювати, доки ми не перерозподілимо багатства світу.

— Уяви, що полюєш сохатого у вологих лісах навколо руїн «Rockefeller-центру».

— Те, що ти казав стосовно своєї роботи, — питає механік, — ти справді мав це на увазі?

Так, я мав це на увазі.

— Ось чого ми цієї ночі в дорозі, — каже він.

Ми — мисливський загін, і ми полюємо на жир.

Ми їдемо на звалище медичних відходів.

Ми їдемо до крематорію медичних відходів.

Там, серед уживаних хірургічних серветок і перев'язок, серед пухлин десятирічної давнини, і крапельниць, і відпрацьованих голок, серед страшних, справді страшних речей, серед зразків крові й ампутованих ласих шматочків, ми знайдемо більше грошей, ніж будемо здатні вивезти за ніч, навіть якщо були б на сміттевозі.

Ми знайдемо стільки грошей, що завантажений ними «корніш» просяде до землі.

— Жир, — каже механік, — ліпосактований жир, відсмоктаний із найбагатших дуп Америки. Найбагатших, найжирніших геп світу.

Наша ціль — великі червоні пакети ліпосактованого жиру, який ми завеземо на Пейпер-стрит,

проваримо, змішаємо з лугом і розмарином і продамо знов тим самим людям, що платили за його відкачування. При двадцяти баксах за шматок вони єдині, хто може це собі дозволити.

— Найліпший, найніжніший жир у світі належить вершкам суспільства, — каже він. — І це перетворює нас на послідовників Робін Гуда.

Маленькі воскові вогники потріскують на килимі.

— І доки ми тут, — каже він, — можна пошукати щось із вірусом гепатиту.

Глава 20

Тепер сльози вже заливали обличчя, і одна широка доріжка скотилася стволом пістолета до спускового гачка, щоби зупинитися біля мого вказівного пальця. Раймонд Гессель заплющив очі, тож я міцніше притиснув зброю йому до скроні, щоб він назавжди запам'ятав, як воно там тисне, і я стояв поруч, і це було його життя, і будь-якої миті він міг померти.

Зброя була з недешевих, і мені стало цікаво, чи спаскудиться він від солі.

Усе було настільки просто, що я давався подиву. Я зробив усе, що сказав механік. Ось нащо ми мали придбати пістолети. Виконання домашнього завдання.

Кожен із нас мав принести Тайлеру дванадцять водійських посвідчень. Це доведе, що кожен із нас приніс дванадцять людських жертв.

Я припаркувався й зачекав за рогом, доки Раймонд Гессель не закінчить зміну в цілодобовому маркеті «Korner»; близько півночі він чекав на останній автобусний рейс, поки нарешті я не підійшов і не привітався.

Раймонд Гессель, Раймонд, не сказав нічого. Певно, він гадав, що мені потрібні його гроші, його мінімальна зарплатня, ці чотирнадцять баксів у гаманці. О Раймонде Гессель, усі твої двадцять три роки, — коли ти почав плакати, сльози скочувались по стволу пістолета, впертого в твою скроню, — і ні, справа була не в грошах. Не завжди все впирається в гроші.

Ти навіть не привітався.

Ти — не твій жалюгідний гаманець.

Я сказав: гарна ніч, прохолодна, зате ясна.

Ти навіть не привітався.

Я сказав: не біжи, інакше доведеться стріляти тобі в спину. Дістав пістолет, рука була в гумовій рукавичці, тому, навіть якщо він стане речовим доказом, на ньому не знайдуть нічого, окрім висохлих сліз Раймонда Гесселя, білого, двадцяти трьох років, особливі прикмети відсутні.

Тоді я привернув твою увагу. Твої очі збільшилися настільки, що у вуличному світлі я побачив, що вони зелені, мов антифріз.

Відсувався далі й далі, ще трохи кожного разу, як пістолет торкався обличчя, ніби ствол був розпеченим чи заохолодним. Доки я не сказав: «Припини» — і ти не дозволив зброї торкнутися тебе, проте навіть тоді ти вивернув голову вгору й убік від ствола.

Ти дав мені гаманця, як я й попрохав.

Тебе звати Раймонд К. Гессель — зазначено на водійському посвідченні. Ти живеш на 1320 SE Беннінг, квартира А. Мабуть, квартира в підвалі. Саме такі нумерують літерами замість цифр.

Раймонде К. К. К. К. К. Гессель, я з тобою розмовляю.

Голова в тебе відкинута вгору й убік від ствола і ти кажеш: еге. Кажеш, так, живеш у підвалі.

У гаманці кілька світлин. Це була твоя матір.

Тобі важко це далось, довелося відкрити очі і подивитися на знімок Мами й Тата, що усміхалися, і водночас побачити зброю, але тобі вдалося, а потім ти їх заплющив і почав плакати.

Ти наближався до надзвичайного, захопливого дива смерті. Однієї миті ти людина, іншої — предмет, — і Мамі з Татом доведеться дзвонити старому лікареві як-там-його і впізнавати тебе по зубах, бо від твого обличчя лишиться не надто багато, а Мама з Татом сподівалися від тебе більшого, — аж ні, життя не було справедливим, а тепер дійшло й до цього.

Чотирнадцять доларів.

Це, кажу я, твоя матір?

Ага. Ти плачеш, шмигаєш носом, знову плачеш. Сквотуєш. Ага.

Маєш читацький квиток. Картку прокату відеокасет. Картку соціального страхування. Чотирнадцять доларів готівкою. Я хотів забрати автобусний проїзний, але механік сказав брати тільки водійські права. Прострочений студентський квиток.

Ти щось вивчав.

На той час ти вже ревеш, тож я притискаю пістолета до щоки трохи сильніше, ти починаєш відсуватися, доки не кажу: не рухайся, або помреш прямо тут. Отож що ти вивчав?

Де?

У коледжі, кажу. У тебе студентський квиток.
О, ти не знаєш, шмарк, шморг, усіляке, біологію.

Послухай, кажу. Зараз ти помреш, Рай-монде К. К. К. Гессель, цієї ночі. Тобі вирішувати: станеться це за секунду чи за годину. То збреши мені. Скажи перше, що в голову прийшло. Вигадай щось. Мені насрати. У мене зброя.

Нарешті ти почав прислухатися і відволікся від дрібної трагедії в твоїй голові.

Заповни анкету. Ким Раймонд Гессель хоче стати, коли виросте?

Додому, кажеш ти, ти просто хочеш додому, будь ласка.

Так, блядь. Як ти хотів провести своє життя? Якби міг робити все що завгодно.

Вигадай щось.

Ти не знаєш.

Тоді зараз ти будеш мертвим, кажу. Кажу, поверни-но голову.

Смерть настане за десять, дев'ять, вісім.

Ветеринар, сказав ти. Ти хотів бути ветеринаром.

Тобто тварини. Ти мав би вчитися на це.

Учитися надто довго, сказав ти.

Ти можеш стерти свою дупу, навчаючись, Раймонде Гессель, чи ти можеш померти. Тобі обирати. Я вклав твого гаманця до задньої кишені джинсів. То ти справді хочеш тварин лікувати. Я прибираю солоний ствол пістолета від однієї щоки і притискаю його до іншої. Це те, ким ти завжди хотів стати, Раймонде К. К. К. К. Гесель, — ветеринаром?

Ага.

Без пизди?

Ні. Ні, тобто, звісно, так, без пизди. Ага.

Гаразд, кажу і притискаю вологий кінчик ствола до твого підборіддя, потім до носа, і всюди лишається сяюче вологе кілечко твоїх сліз.

Отож, кажу, повертайся до навчання. Якщо ти завтра зранку прокинешся, то знайдеш спосіб повернутися.

Я притиснув вологий кінчик зброї до кожної щоки, потім до підборіддя, лоба і лишив ствол там. Ти можеш померти прямо зараз, кажу.

У мене твої права.

Я знаю, хто ти. Я знаю, де ти живеш. Твої права будуть у мене, і я тебе перевірятиму, містере Рай-

монде К. Гессель. За три місяці, потім за півроку, потім за рік, і, якщо ти не повернешся на навчання, щоби стати ветеринаром, ти помреш.

Ти не кажеш нічого.

Паняй звідси, повертайся до свого життя, проте пам'ятай, що я за тобою стежу, Раймонде К. Гессель, і я радше в'ю тебе, ніж побачу, як ти горбатишся на лайновій роботі заради грошей, котрих ледь стачить на сир і телевізію.

Зараз я піду, тому не обертайся.

Ось що Тайлер наказав мені зробити.

Слова Тайлера спадають з моїх вуст.

Я — вуста Тайлера.

Я — руки Тайлера.

Кожен у проекті «Каліцтво» — частина Тайлера Дердена, і навспак.

Раймонде К. К. Гессель, твоя вечеря буде смачнішою за все, що ти будь-коли в житті їв, а завтра настане найщасливіший день усього твого життя.

Глава 21

Прокидаєшся в міжнародному аеропорту Скай Гарбор¹.

Переведи годинник на дві години назад.

Рейс привів мене до центральної частини Фенікса, і в кожному барі є хлопці зі швами по краю очниць, там, де потужним ударом розсікли шкіру об край кістки. Є хлопи зі зламаними носами — ці хлопці з барів дивляться на мене, зі зморшкуватою дірою в щоці, так ніби ми одна сім'я.

Якийсь час Тайлера не було вдома. Я виконую свою маленьку роботу. Пересуваюся від аеропорту до аеропорту в пошуках машин, у яких загинули люди. Чарівність подорожей. Дрібненьке життя. Дрібненькі мильця. Дрібненькі сидіння літаків.

Де б я не був, питаю про Тайлера.

---

¹ Аеропорт Фенікса.

Якщо я його знайду, водійські посвідчення дванадцяти людських жертв — у моїй кишені.

У кожному барі, у кожному довбаному барі я бачу побитих людей. У кожному барі вони обіймають мене і хочуть придбати мені пива. Так, ніби я наперед знаю, в яких з цих барів є бійцівські клуби.

Я питаю, чи не бачили вони хлопа на ймення Тайлер Дерден.

Марно питати, чи знають вони про бійцівський клуб.

Перше правило — ти не говориш про бійцівський клуб.

Але чи бачили вони Тайлера Дердена?

Вони кажуть: ніколи не чули про такого, сер.

Проте ви можете знайти його в Чикаго, сер.

Певно, через діру в щоці всі звать мене «сер».

І підморгують.

Ти прокидаєшся в О'Гара і їдеш у Чикаго.

Переводиш годинник на годину вперед.

Якщо ти прокидаєшся в іншому місці.

Якщо ти прокидаєшся в інший час.

Чому ти не можеш прокинутися іншою людиною?

У кожному барі, до якого ти заходиш, помордовані хлопці багнуть пригостити тебе пивом.

І ні, сер, вони ніколи не зустрічали цього Тайлера Дердена.

І вони підморгують.

Вони ніколи раніше не чули цього імені. Сер.

Я питаю про бійцівський клуб. Сьогодні буде бійцівський клуб?

Ні, сер.

Друге правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Побиті хлопці хитають головами.

Ніколи про це не чули. Сер. Проте можете знайти цей ваш бійцівський клуб в Сіетлі, сер.

Прокидаєшся в Меґз Філд і дзвониш Марлі спитатися, що відбувається на Пейпер-стрит. Марла каже, що всі космічні мавпочки голять собі голови. Електробритви перегріваються, і весь дім просяк смаленим волоссям. Ще космічні мавпочки спалюють собі лугом відбитки пальців.

Ти прокидаєшся в Сі Таку.

Переведи годинник на дві години назад.

Їдеш у центр Сіетла, і в першому барі, до якого заходиш, бармен носить бандаж на шиї, котрий

змушує його закидати голову назад настільки, що він скошує очі, щоби розгледіти тебе з-поза розквашеного носа.

Бар порожній, і бармен каже: «З поверненням, сер».

Я ніколи не був у цьому барі, ніколи, ніколи раніше.

Я питаю, чи йому знайоме ім'я Тайлер Дерден.

Бармен вишкірюється з високо піднятим через білий шийний бандаж підборіддям і питає:

— Це перевірка?

Так, кажу, перевірка. Він зустрічав коли-небудь Тайлера Дердена?

— Ви приїздили минулого тижня, містере Дерден, — каже він. — Не пригадуєте?

Тайлер був тут.

— Ви були тут, сер.

До сьогодні я ніколи тут не був.

— Як скажете, сер, — каже бармен, — проте минулого четверга ввечері ви приходили запитати, як швидко нас планує прикрити поліція.

Увечері минулого четверга я не спав усю ніч через безсоння, не розбираючи, чи я сплю, чи ні.

Я прокинувся пізно вранці в п'ятницю, страшенно втомлений і з відчуттям, що й очей не стуляв.

— Так, сер, — каже бармен. — Минулого четверга ви стояли прямо там, де стоїте зараз, і розпитували мене про поліцейську облогу, і питали, скільки осіб ми не пустили до бійцівського клубу в середу ввечері.

Бармен обертається всім корпусом, щоби глянути на порожній бар, і каже:

— Ніхто не почує, містере Дерден, сер. Ми завернули двадцять сім осіб минулого вечора. Тут завжди порожньо після бійцівського клубу.

В усіх барах, куди я заходив цього тижня, мене називали «сер».

В усіх барах, у які я заходив, побиті хлопці поводили себе однаково. Як незнайомі могли знати, хто я є?

— У вас є родима пляма, містере Дерден, — каже бармен. — На нозі. У вигляді темно-червоної Австралії з Новою Зеландією поруч.

Тільки Марла про це знає. Марла і мій батько. Навіть Тайлер про це не знає. Коли я ходжу на пляж, то підгинаю ногу під себе.

Рак, якого в мене нема, тепер повсюдно.

— Усі в проекті «Каліцтво» про це знають, містере Дерден. — Бармен розвертає руку до мене, на зворотній стороні долоні — випалений поцілунок.

Мій цілунок?

Цілунок Тайлера.

— Усі знають про цілунок, — каже бармен. — Це частина легенди. Ви стаєте траханою легендою, пане.

Дзвоню Марлі з готельного номера в Сіетлі, щоб спитати, чи робили ми це.

Ну, ти знаєш.

По міжміському Марла питає:

— Що?

Спали разом.

— Що?!

Чи я коли-небудь, ну, ти знаєш, займався з нею сексом?

— Господи Христе!

Ну?

— Ну? — каже вона.

У нас коли-небудь був секс?

— Ну ти й лайно.

— У нас був секс?

— Я тебе вб'ю!

Це значить «так» чи «ні»?

— Я знала, що так трапиться, — каже Марла. — Тебе не збагнеш. Ти мене любиш. Ти мене ігноруєш. Ти рятуєш мене, а потім готуєш мило з моєї матері.

Я щипаю себе.

Питаю Марлу, як ми зустрілися.

— На тому збіговиську раку яєчок, — каже Марла. — Потім ти врятував мені життя.

Я врятував їй життя?

— Ти врятував мені життя.

Я встромляю пальця собі в діру в щоці і провертаю його. Цього має стачити, щоб від конкретного болю я прокинувся.

Марла каже:

— Ти врятував мені життя. Готель «Regent». Я випадково намагалася порішити з собою. Пам'ятаєш?

Ох.

— Тої ночі, — продовжує Марла, — я сказала, що хочу від тебе аборт.

Ми втрачаємо тиск у салоні.

Питаю Марлу, як мене звати.

Усі ми помремо.

Марла каже:

— Тайлер Дерден. Тебе звать Тайлер Мозкова-Підтирка-Для-Дупи Дерден. Ти живеш на 5123 NE Пейпер-стрит, і там зараз аж роїться від твоїх маленьких апостолів, які голять голови і спалюють лугом шкіру на руках.

Я маю поспати.

— Ти маєш притягти сюди свою дупу, — кричить Марла в слухавку, — доки ці дрібні тролі не пустили на мило мене.

Я маю знайти Тайлера.

Шрам на її руці, питаю Марлу, звідки він у неї?

— Ти, — каже Марла. — Ти поцілував мою руку.

Я маю знайти Тайлера.

Я маю трохи поспати.

Я маю спати.

Я маю піти трохи поспати.

Кажу Марлі на добраніч, і крик Марли меншає, меншає, меншає і зникає в той час, як я тягнуся, щоби повісити слухавку.

Глава 22

Усю ніч у голові кружляють думки.

Я сплю? Я взагалі спав? Це і є безсоння.

Намагаєшся трохи розслабитися з кожним видихом, але серце досі кудись женеться, і торнадо думок у голові.

Ніщо не спрацьовує. Ані керована медитація.

Ти в Ірландії.

Ні рахування овець.

Ти підраховуєш дні, години, хвилини з того часу, як пам'ятаєш, що спав. Твій лікар сміявся. Ніхто ще не вмирав від безсоння. Твоє обличчя схоже на старий висохлий фрукт, і можна подумати, що ти вже помер.

О третій ночі в мотельному ліжку в Сіетлі пізно шукати групу підтримки хворих на рак. Пізно шукати маленькі пігулки аміталу натрію чи «секонал» кольору яскраво-червоної губної помади, весь

цей набір «Долини ляльок». Після третьої ночі ти не можеш зайти до бійцівського клубу.

Ти маєш знайти Тайлера.

Ти маєш бодай трохи поспати.

Тоді ти прокидаєшся, а поруч ліжка в темряві стоїть Тайлер.

Ти прокидаєшся.

Тої миті, коли ти провалювався в сон, Тайлер стояв поруч і казав: «Прокинься. Прокинься, ми розібралися з проблемою поліції в Сіетлі. Прокинься».

Комісар поліції хотів припинити те, що він називав напівзлочинними угруповуваннями і нелегальними клубами боксу.

— Проте не хвилюйся, — каже Тайлер. — Містер комісар поліції більше не буде проблемою, ми тримаємо його за яйця.

Питаю, чи Тайлер слідував за мною.

«Дотепно, — каже він. — Я хотів спитати те саме. Ти говорив про мене з іншими людьми, ти, лайно. Ти порушив свою обіцянку».

Тайлер був здивований, що я його вирахував.

«Кожного разу, коли ти засинав, — каже він, — я підривався і коїв щось дике, щось божевільне, щось геть скажене».

Тайлер стає на коліна біля ліжка і шепоче: «Минулого четверга ти заснув, і я сів на літак до Сіетла, подивитися, як тут бійцівські клуби. Дізнатися, скількох завернули, щось таке. Пошукати нові таланти. Проект “Каліцтво” діє і в Сієтлі».

Тайлер проводить кінчиками пальців по шраму, що тягнеться над бровами. «Проект “Каліцтво” діє у Лос-Анджелесі й Детройті, потужний проект “Каліцтво” запущено у Вашингтоні, Нью-Йорку. А в Чикаго в нас такий проект, що ти не повіриш».

Тайлер каже: «Не можу повірити, що ти порушив свою обіцянку. Перше правило — ти не говориш про бійцівський клуб».

Минулого тижня він був у Сієтлі, і бармен із шийним бандажем сказав йому, що поліція планує облаву на бійцівські клуби. Комісар поліції перейнявся цим особисто.

«Річ у тому, — каже Тайлер, що до бійцівських клубів ходять і поліцейські, і їм те до вподоби.

Серед нас є газетярі, помічники юристів, адвокати, ми знаємо про все, перш ніж щось трапиться».

Нас мали закрити.

«Принаймні в Сіетлі», — каже Тайлер.

Я питаю, що Тайлер зробив із цим.

«Що ми зробили з цим», — виправляє Тайлер.

Ми скликали зібрання Комітету Насильства.

«Це більше не “я” і “ти”, — каже Тайлер і щипає мене за кінчик носа. — Я гадаю, ти це вже втямив».

Ми використовуємо одне й те саме тіло, але в різний час.

«Ми оголосили про особливе домашнє завдання, — продовжує Тайлер. — Сказали: “Принесіть паруючі яйця його Високоповажної Честі Комісара Поліції Сіетла Як-Його-Там”».

Я не сплю.

«Так, — каже Тайлер, — ти спиш».

Ми зібрали команду з чотирнадцяти космічних мавпочок, — п'ятеро з них були поліцейськими, — і тої ночі, коли Його Честь вигулював пса в парку, всіма людьми там були ми.

«Не переймайся, — каже Тайлер, — із псиною все гаразд».

Весь напад зайняв на три хвилини менше, ніж на найвдалішому тренуванні. Ми заклали дванадцять хвилин. На найвдалішому тренуванні витратили дев'ять хвилин.

П'ять космічних мавпочок уклали його на землю й тримали.

Тайлер розповідає мені це, проте якимось чином я це вже знаю.

Три мавпочки були на шухері.

В однієї мавпочки був ефір.

Ще одна стягнула спортивні штаники з Його Честі.

Пес, спаніель, тільки гавкав і гавкав.

Гавкав і гавкав.

Гавкав і гавкав.

Ще одна космічна мавпочка тричі щільно обмотала джгутом високоповажну мошонку.

«Одна мавпочка межи його ніг із ножем, — шепоче розбите обличчя Тайлера в моє вухо. — А я шепочу в найбільш високоповажне вухо комісара поліції, що краще припинити облаву на бійцівські клуби, інакше ми оповімо світу, що його Високоповажна Честь позбувся яечок».

«Як далеко ти збирався дістатися, Ваша Честь?»

Гумовий джгут змушує втрачати чутливість усе, що знаходиться нижче нього.

«Чого ти збираєшся досягти в політиці, якщо твої виборці знатимуть, що в тебе нема яєць?»

На той час Його Честь втратив усі відчуття.

Чуваче, яйця в нього крижані.

Якщо бодай один бійцівський клуб закриють, ми відішлемо твої яйця на Схід і Захід. Одне — в «New York Times», інше — в «Los Angeles Times». По одному туди й туди. Як і належить робити з прес-релізами.

Космічна мавпочка прибирає кляп з його рота, і комісар каже: «Ні».

А Тайлер відповідає: «Нам нема чого втрачати, окрім бійцівського клубу».

А в комісара, у нього було все.

Усе, що в нас лишилося, — лайно і сміття цього світу.

Тайлер хитнув космічній мавпочці з ножем межі комісарових ніг.

Сказав: «Уяви собі — решту життя теліпатися з порожньою мошонкою».

Комісар сказав: ні.

І не треба.

Зупиніться.

Будь ласка.

Ох.

Боже.

Допоможи.

Мені.

Допоможи.

Ні.

Зупини.

Їх.

Космічна мавпочка поводить ножем і перерізає гумовий джгут.

Шість хвилин, і все зроблено.

«Запам'ятай це, — каже Тайлер. — Ти залежиш від людей, яким ти намагаєшся перейти дорогу. Ми ті, хто пере твою білизну, готує твою їжу й подає тобі вечерю. Ми заправляємо твою постіль. Ми охороняємо тебе, доки ти спиш. Ми керуємо машинами швидкої допомоги. Ми з'єднуємо твої дзвінки. Ми кухарі й таксисти, і ми знаємо про тебе все. Ми обробляємо твої страхові запити

і виплати по кредитній картці. Ми контролюємо все твоє життя».

«Ми — середні сини історії, виплекані телебаченням з вірою в те, що коли-небудь станемо мільйонерами, кінозірками та рок-ідолами, проте ми ними не стали. І ми щойно це зрозуміли, — каже Тайлер, — не жартуй з нами, потворо».

Космічна мавпочка знову притисла ганчірку з ефіром до схлипуючого комісара, доки він не відключився.

Інший загін одягнув його і повернув із псом додому. Після того він мав зберегти секрет. І ми більше не чекали на облави бійцівських клубів.

Його Високоповажна Честь повернувся додому нажаханим, проте недоторканим.

«Кожного разу, коли ми виконуємо ці домашні завдання, — каже Тайлер, — люди з бійцівського клубу, яким нема чого втрачати, усе більше залучаються до проекту “Каліцтво”».

Тайлер на колінах біля мого ліжка каже: «Закрий очі і дай мені свою руку».

Я закриваю очі, і Тайлер бере мою руку. Відчуваю губи Тайлера на місці його цілунку.

«Я сказав, що, коли ти почнеш говорити про мене позаочі, ти більше мене не побачиш, — сказав він. — Ми не дві окремі людини. Коротше кажучи, коли ти прокидаєшся, ти береш контроль над тілом і робиш усе, що тобі заманеться, проте тої миті, коли ти засинаєш, я беру гору, і ти стаєш Тайлером Дерденом».

Але ж ми билися, кажу. Тої ночі, коли винайшли бійцівський клуб.

«Насправді, ти бився не зі мною, — каже Тайлер. — Ти себе в цьому переконав. Ти бився з усім, що ненавидів у своєму житті».

Проте я ж тебе бачу.

«Ти спиш».

Та ти ж орендував будинок. У тебе була робота. Дві роботи.

Тайлер каже: «Замов із банку свої проплачені чеки. Я орендував будинок на твоє ім'я. Гадаю, почерк на чеках за оренду збігатиметься з тими нотатками, що ти для мене набирав».

Тайлер витрачав мої гроші. Не дивно, що я постійно перевищую кредит.

«Стосовно робіт, гаразд, чому, гадаєш, ти так втомлюєшся? Ку-ку, це не безсоння. Як тільки ти

засинав, я прокидався і йшов на роботу, чи до бійцівського клубу, чи куди там ще. Тобі пощастило, що я не влаштувався зміеловом».

Кажу, а що тоді з Марлою?

«Марла любить тебе».

Марла любить тебе.

«Марла не бачить між нами різниці. Того вечора, коли ви зустрілися, ти назвався вигаданим ім'ям. Ти ж ніколи не називався справжнім іменем на групах підтримки, ти, двоєдушний мудаче. З того часу, як я врятував їй життя, вона гадає, що тебе звуть Тайлер Дерден».

Отже, оскільки я знаю про Тайлера все, він просто щезне?

«Ні, — каже Тайлер, продовжуючи тримати мою руку. — Якщо ти не хочеш, я не висовуватимусь. Продовжуватиму жити тим самим життям, що й раніше, проте, якщо спробуєш мене наїбати, прикуєшся до ліжка ланцюгом чи жертимеш слонячі дози снодійного, будемо ворогувати. І я тебе дістану».

Бля, що за маячня. Це сон. Тайлер — проекція. Він — дисасоціативне особисте порушення психіки.

Психогенна вигадана особистість. Тайлер — моя галюцинація.

«На хуй це все, — каже Тайлер. — Може, ти моя шизофренічна галюцинація».

Я першим тут був.

Тайлер каже: «Ага, так-так, ще подивимося, хто буде останнім».

Це не насправді. Це сон, і я прокинуся.

«Тоді прокидайся».

І тоді задзвонив телефон, і Тайлер щез.

Сонце просвічує крізь фіранки.

Це лунає мій будильник, заведений на сьому ранку, тож коли я знімаю слухавку, там глухо.

Глава 23

Перемотаємо вперед, додому, до Марли і до «Миловарні Пейпер-стрит».

Усе продовжує розпадатися.

Вдома я надто наляканий, щоби зазирати до холодильника. Уявляються дюжини маленьких пластикових коробок для сандвічів, підписаних містами — «Лас-Вегас», «Чикаго», «Мілвокі», в яких Тайлер був змушений справдити свої погрози, аби захистити філії бійцівського клубу. У кожній коробці видно пару геть заморожених шматочків плоті.

У кутку кухні космічна мавпочка присіла на потрісканий лінолеум і вивчає себе в кишенькове люстерко.

— Я — співочі й гопцюючі помії цього світу, — оповідає мавпочка дзеркальцю. — Я — токсичне сміття, побічний продукт Божого творіння.

Інші мавпочки сновигають садом, щось збираючи, щось вбиваючи.

Однією рукою спершись на дверцята холодильника, я глибоко вдихаю і намагаюся сконцентрувати свою просвітлену духовну сутність.

Роса на трояндах,
Диснеєві тваринки
Спричиняють біль.

Морозилка відкрита на дюйм, коли Марла торкається мого плеча й питає:

— Що на вечерю?

Космічна мавпочка навпочіпки споглядає себе в люстерко.

— Я лайно, заразне людське сміття творіння.
Коло замкнулося.

Місяць тому я боявся, що Марла відкриє холодильник. Тепер я сам боюся туди зазирати.

О Боже. Тайлер.

Марла любить мене. Марла не розрізняє.

— Я рада, що ти повернувся, — каже вона. —
Нам треба поговорити.

О, звісно, кажу. Нам треба поговорити.

Я не можу змусити себе відкрити морозильник.
Я — Зіщулений Пах Джо.

Кажу Марлі не торкатися нічого в морозилці. Навіть не відкривати. Якщо вона навіть щось там знайде — не їсти, не згодовувати кішці чи комусь іще. Космічна мавпочка позирає на нас так, що кажу Марлі: треба йти. Ми поговоримо в іншому місці.

Сидячи на східцях підвалу, одна космічна мавпочка читає іншим:

— Три способи зробити напалм: перший — можна змішати рівні частини бензину і замороженого концентрату помаранчевого соку, — читає мавпочка в підвалі. — Другий — змішуєш порівну бензин і дієтичну колу. Третій — можна розчинити в бензині розтертий наповнювач для котячих туалетів, доки не загусне.

Ми з Марлою переносимося з «Миловарні Пейпер-стрит» до будки планети «Denny's»¹, помаранчевої планети.

Це те, про що говорив Тайлер, що саме Англія відкривала нові землі, будувала колонії і робила мапи, то й більшість географічних місць носять

---

¹ Мережа ресторанів швидкого харчування.

назви, похідні від британських. Англія дала імена всьому. Чи майже всьому.

Ірландія, наприклад.

Нью-Лондон, Австралія.

Нью-Лондон, Індія.

Нью-Лондон, Айдахо.

Нью-Йорк, Нью-Йорк.

Перемотаємо вперед, у майбутнє.

Отже, коли освоєння космосу піде на повну, схоже, мегакорпорації відкриватимуть і наноситимуть на мапи нові планети.

Зоряне скупчення «IBM».

Галактика «Philip Morris».

Планета «Denny's».

І кожна планета матиме відповідний корпоративний стиль, чи хто там першим її згвалтує.

Світ «Budweiser».

У нашого офіціанта на лобі гуля розміром із гусяче яйце, стоїть він виструнчившись, підбори зведені разом.

— Сер! — каже він. — Ви б хотіли замовити щось зараз? Сер! — каже. — Усе, що замовите, — безкоштовно. Сер!

Тобі уявляється запах сечі в супі у кожного.

Дві кави, будь ласка.

Марла питає:

— Чого це він пропонує нам їсти безкоштовно?

Кажу, офіціант гадає, що я Тайлер Дерден.

З огляду на це Марла замовляє смажених молюсків, суп із молюсків, рибний кошик, смажене курча, печену картоплю до всього і повітряний шоколадний пиріг.

Крізь віконце для видачі їжі з кухні три кухарі — один із шовчиками вздовж верхньої губи — спостерігають за нами з Марлою і перешіптуються, схилившись побитими головами. Кажу офіціантові, дайте нам, будь ласка, чисту їжу. Не додавайте туди якого-небудь сміття.

— У такому разі, сер, — каже наш офіціант, — дозвольте мені порадити леді не замовляти тут суп із молюсків.

Дякую. Супу з молюсків не треба. Марла дивиться на мене, і я кажу їй: «Довірся мені».

Офіціант розвертається на підборах і маршем заносить наше замовлення на кухню.

Крізь віконце на кухню кухарі показують мені великі пальці.

Марла каже:

— У тому, щоб бути Тайлером Дерденом, є свої вигоди.

Відтепер, кажу Марлі, вона має ходити за мною всюди вночі, нотувати, де я буваю. З ким бачуся. Чи не каструю когось важливого. Щось таке.

Дістаю гаманця і показую своє водійське посвідчення із моїм справжнім іменем.

Не Тайлер Дерден.

— Проте всі ж знають, що ти Тайлер Дерден, — каже Марла.

Усі, окрім мене.

На роботі ніхто не кличе мене Тайлером Дерденом. Бос називає мене справжнім іменем. Мої батьки знають, хто я насправді.

— Чому тоді, — питає Марла, — ти Тайлер Дерден для когось, але не для всіх?

Вперше, коли я зустрів Тайлера, я спав.

Я втомився, божеволів і поспішав, кожного разу, коли я сідав на літак, я мріяв про авіакатастрофу, я заздрив тим, хто вмирає від раку. Я ненавидів своє життя. Я втомився і знудився зі своєю роботою і меблями, і я не бачив, як ці речі можна змінити.

Тільки закінчити їх.

Я почувався в пастці.

Був надто довершеним.

Надто досконалим.

Я багнув виходу зі свого дрібненького життя. Виходу з однієї порції масла і тісного літакового сидіння.

Шведські меблі.

Прикладне мистецтво.

Я взяв відпустку. Заснув на пляжі, а коли прокинувся, там був Тайлер Дерден, голий, спітнілий, весь у піску, вологе волосся спадало на обличчя.

Тайлер витягав колоди з води й відтягував їх на пляж. Він створив тінь величезної руки і всівся на долоні досконалості, створеної ним самим.

Мить — найбільше, на що ти можеш сподіватися від досконалості.

Можливо, я ніколи й не прокидався на тому пляжі.

Можливо, все це почалося, коли я насцяв на камінь Бларні.

Коли я засинаю, я насправді не сплю.

За іншими столиками планети «Denny's» я нараховую двох, трьох, чотирьох, п'ятьох хлопів із

почорнілими вилицями чи зламаними носами, що усміхалися мені.

— Ні, — каже Марла, — ти не спиш.

Тайлер Дерден — окрема створена мною особистість, і зараз він намагається відібрати моє життя.

— Зовсім як матір Тоні Перкінса в «Психо»¹, — каже Марла. — Це так круто. У кожного свої мухи в голові. Якось я зустрічалася з хлопцем, котрому постійно було замало пірсингу в тілі.

Бути мною, кажу, — це коли я засинаю, Тайлер зривається із моїм тілом і моїм побитим обличчям і коїть якийсь злочин. Наступного ранку я прокидаюся вщент розбитим і впевненим, що взагалі вночі не спав.

Наступної ночі, кажу, я ляжу раніше.

Наступної ночі Тайлер керуватиме тілом трохи довше.

Щоночі я лягатиму все раніше й раніше, Тайлер керуватиме тілом все довше і довше.

— Проте це ти — Тайлер, — каже Марла.

Ні.

Я ним не є.

---

¹ Класичний фільм Альфреда Хічкока.

У Тайлері Дердені мені подобається все — мужність і кмітливість. Його нерви. Тайлер дотепний і чарівний, сильний і незалежний, чоловіки рівняються на нього, сподіваючись, що він змінить їхній світ. Тайлер готовий до всього і незалежний, а я ні.

Я не Тайлер Дерден.

— Але ж ти ним є, Тайлере, — каже Марла.

Ми з Тайлером ділимо одне тіло, і дотепер я того не знав. Коли б Тайлер не займався з Марлою сексом, я спав. Тайлер ходив і розмовляв, у той час як я гадав, що сплю.

Усі в бійцівському клубі та проекті «Каліцтво» знають мене як Тайлера Дердена.

А якщо я все раніше йтиму до сну і все пізніше прокидатимусь, то одного ранку я взагалі зникну.

Я піду спати й більше не прокинуся.

Марла каже:

— Прямо як тваринки з Центру контролю за тваринами.

Долина псів. Де, навіть коли тебе не вбивають, коли ти комусь подобаєшся настільки, щоби тебе взяли з собою, тебе все одно каструють.

Я більше не прокинуся, і Тайлер візьме верх.

Офіціант приносить каву, клацає підборами і йде геть.

Нюхаю каву. Начебто пахне кавою.

— Отже, — каже Марла, — навіть якщо я тобі вірю, від мене ти чого хочеш?

Щоби Тайлер не перейняв контроль над тілом, Марла має не давати мені спати. Весь час.

Коло замкнулося.

Тої ночі, коли Тайлер врятував Марлі життя, вона попрохала його не давати їй спати всю ніч.

Тої миті, коли я засну, Тайлер візьме верх і стане щось жахливе.

А якщо я таки засну, Марла має стежити за Тайлером. Куди він іде. Що робить. І можливо, тоді, впродовж дня, я можу надолужити згаяне і виправити заподіяну шкоду.

Глава 24

Його звати Роберт Полсон, йому сорок вісім років. Його звати Роберт Полсон, і Робертом Полсоном у віці сорока восьми років він лишиться назавжди.

На тривалому проміжку часу вірогідність виживання кожного з нас дорівнює нулю.

Великий Боб.

Качок. Величезний лось був на домашньому завданні штибу «заморозь-вибий-і-заповни». Ось як Тайлер забрався в мою квартиру, щоби підірвати її саморобним динамітом. Береш балончик заморозувача R-12, якщо його ще можна десь дістати з усією цією істерикою навколо озонових дір, чи R-134f і порскаєш цим у циліндр замка, доки все не заморозиться.

На домашньому завданні «заморозь-і-вибий» ти порскаєш на замок таксофона, паркувального

лічильника чи газетного автомата. Потім молотком і свердлом вибиваєш замок.

На «заморозь-вибий-і-заповни» ти вибиваєш замки у таксофоні чи банкоматі, встромляєш туди трубку і пістолетом для герметика накачуєш його доверху солідолом, ванільним пудингом чи рідким цементом.

Проект «Каліцтво» не вимагав украсти жменю дріб'язку. «Міловарня Пейпер-стрит» була завалена замовленнями. Господи помилуй, коли настають свята. Домашнє завдання потрібне, аби ти здобув витримку. Набив руку. Зробив свій внесок до проекту «Каліцтво».

Замість звичайного свердла можна скористатися електродрилем. Настільки ж ефективно, а працює тихше.

Поліція сприйняла бездротовий електродріль Боба за пістолет, через що і застрелила.

Не було нічого, що пов'язувало б Великого Боба з проектом «Каліцтво», бійцівським клубом чи милом.

У його кишені було гаманцеве фото його самого — величезного, оголеного і блискучого, — він

позував на якомусь змаганні. Дурний спосіб провести життя, казав Боб. Ти сліпнеш від прожекторів і глухнеш від оскаженілих динаміків, доки суддя не вкаже: «Простягни праву руку, зігни, утримуй».

Підніми руки так, щоби ми їх бачили.

«Простягни ліву руку, напруж біцепс, утримуй».

Завмири.

Кинь зброю.

Це було ліпше за справжнє життя.

На його руці був шрам від мого цілунку. Від цілунку Тайлера. Витончена зачіска Великого Боба була зголена, а відбитки пальців спалені лугом. І ліпше було, щоби тебе поранили, ніж заарештували, бо якщо тебе заарештовано — ти вибуваєш із проекту «Каліцтво», більше жодних домашніх завдань.

Упродовж хвилини Роберт Полсон був теплим центром, навколо якого гуртувалося життя світу, а наступної миті Роберт Полсон був предметом. Захоплююче диво смерті після поліцейського пострілу.

Цієї ночі в кожному бійцівському клубі лідер філії ходить у темряві позаду натовпу, що дивити-

меться крізь порожній центр кімнати на інших людей, і цей голос кричить:

— Його звать Роберт Полсон.

І натовп повторює криком:

— Його звать Роберт Полсон.

Лідери кричать:

— Йому сорок вісім років.

І натовп повторює криком:

— Йому сорок вісім років.

Йому сорок вісім років, і він був частиною бійцівського клубу.

Йому сорок вісім років, і він був частиною проекту «Каліцтво».

Тільки в смерті ми здобудемо свої справжні імена, бо тільки в смерті ми перестаємо бути частиною зусиль. У смерті ми стаємо героями.

І натовп кричить:

— Роберт Полсон!

І натовп кричить:

— Роберт Полсон!

І натовп кричить:

— Роберт Полсон!

Цієї ночі я йду до бійцівського клубу, щоб його закрити. Я стою під єдиною лампою в центрі кімнати, і клуб вітається. Для всіх я Тайлер Дерден. Кмітливий. Сильний. Рішучий. Я піднімаю руки, щоб настала тиша, і пропоную: чому б нам не провести цю ніч як ніч. Ідіть по хатах і забудьте про бійцівський клуб.

Гадаю, бійцівський клуб уже виконав свою мету, чи не так?

Проект «Каліцтво» скасовано.

Я чув, сьогодні по телевізії футбол...

Сотня чоловіків просто витріщаються на мене.

Людина загинула, кажу. Гра закінчена. Більше не дотепно. Тоді з темряви позаду натовпу доноситься голос:

— Перше правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Кричу: гайда додому.

— Друге правило бійцівського клубу — ти не говориш про бійцівський клуб.

Бійцівський клуб скасовано! Проект «Каліцтво» скасовано.

— Третє правило бійцівського клубу — б'ються тільки двоє.

Я Тайлер Дерден, кричу. І я наказую вам: геть звідси.

І ніхто на мене не дивиться. Люди дивляться один на одного крізь порожній центр кімнати.

Голос лідера філії розливається приміщенням. Б'ються тільки двоє. Ніяких сорочок. Ніякого взуття.

Бійка триває стільки, скільки має тривати.

Уяви, як це відбувається в сотнях міст, на півдюжині мов.

Правила оголошено, а я все ще стою в центрі кола, на світлі.

— Учасники бою номер один, займіть майданчик, — кричить голос із темряви. — Звільнити центр клубу.

Я не рухаюсь.

— Звільнити центр клубу!

Я не рухаюсь.

Єдина лампочка відбивається в темряві від сотні очей, що позирають на мене в очікуванні.

Я намагаюся бачити кожного з них так, як їх бачив Тайлер. Обрати ліпших бійців для проекту «Каліцтво». Кого б Тайлер запросив на роботу в «Міловарню Пейпер-стрит»?

— Звільнити центр клубу!

Це усталена клубна процедура. Після трьох вимог від лідера філії мене викинуть звідси.

Проте я Тайлер Дерден. Я вигадав бійцівський клуб. Бійцівський клуб мій. Я написав ці правила. Ніхто з вас не був би тут, якби не я. І кажу, припиніть!

— Приготуватися до вигнання члена клубу за три, два, один.

Людське коло змикається наді мною, і дві сотні рук ухоплюють кожен дюйм моїх рук і ніг і горизонтально підіймають вгору.

Приготуватися до звільнення душі за п'ять, чотири, три, два, один.

Натовп, рухаючись до дверей, передає мене над головами. Я пливу. Я лечу.

Кричу, бійцівський клуб мій. Проект «Каліцтво» — моя ідея. Ви не можете мене викинути! Я тут усе контролюю! Геть звідси!

Голос лідера філії кричить:

— Учасники бійки номер один, займіть майданчик, будь ласка. Негайно!

Я не піду. Я не здамся. Я це подолаю. Я тут усе контролюю.

— Вигнати члена бійцівського клубу, зараз же!
Вивільнити душу, зараз.

І я повільно вилітаю з дверей у ніч із зорями наді мною й холодним повітрям і приземляюся на бетон парковки, позаду гепеє засув. У сотнях міст бійцівський клуб відбудеться без мене.

Глава 25

Роками я хотів заснути. Ковзнути, здатися, провалитися в сон. Тепер спати — останнє, чого я хочу.

Я з Марлою в кімнаті 8G готелю «Regent». Разом із цими старими й наркоманами в їхніх маленьких кімнатках мій відчай видається очікуваним і доладним.

— Ось, — каже Марла, сидючи зі схрещеними ногами і вичавлюючи півдюжини стимулюючих пігулок з упаковки, — якось я зустрічалася з хлопцем, в якого були нічні жахи. Він теж ненавидів спати.

І що з ним трапилось? З тим, із ким вона зустрічалася?

— О, він помер. Серцевий напад. Забагато амфетамінів, — каже Марла. — Йому було лише дев'ятнадцять.

Дякую, що поділилася.

Коли ми заходили до готелю, у хлопця за реєстраторською стійкою волосся було наполовину

видерте з коренем. Череп у нього був пошрамований і подряпаний. І він зі мною привітався. Старі, що сиділи у фойє і дивилися телевизор, усі як один обернулися, щоб подивитися на того, кого хлопець за стійкою назвав «сер».

— Доброго вечора, сер.

Тоді мені уявляється, як він дзвонить у якийсь штаб проекту «Каліцтво» і повідомляє про моє місцезнаходження. У них на стіні висить мапа міста, і вони кольоровими булавками позначають мої переміщення. Почуваю себе мов помічена гуска з передачі «Wild Kingdom».

Усі вони стежать за мною і роблять нотатки.

— Ти можеш прийняти шість штук, і це не спричинить розладу шлунку, — каже Марла. — Тільки маєш засунути їх собі в дупу.

О, просто чудово.

Марла каже:

— Я не жартую. Потім зможемо дістати щось потужніше. Якись справжні наркотики, «білі хрестики», чи «чорні красуні», чи «алігатори»¹.

---

¹ «Білий хрестик», «чорна красуня», «алігатор» — на сленгу наркоманів назви наркотиків амфетамінової групи.

Я не пхатиму це собі в дупу.

— Тоді випий тільки дві.

Куди ми підемо?

— Боулінг. Там цілодобово відчинено, і там ти не заснеш.

Куди б ми не пішли, кажу, хлопці з вулиці гадають, що я — Тайлер Дерден.

— То це тому ми безкоштовно їхали на автобусі?

Так. І ось чому два хлопці з автобуса звільнили нам місце.

— То в чому прикол?

Не думаю, що вистачить лише сховатися. Ми маємо зробити щось, аби спекатись Тайлера.

— Яюсь я зустрічалася з хлопцем, який любив одягати мій одяг, — каже Марла. — Знаєш, сукні. Капелюшки з вуалями. Ми можемо тебе перевдягти і так обвести його довкруг пальця.

Я не вдягатиму жіноче і не пхатиму пігулки в гепу.

— Бувало й гірше, — каже Марла. — Я зустрічалася з хлопцем, котрий зажадав, щоб я зобразила лесбійську сцену з надувною лялькою.

Уявляю, що перетворююся на одну з Марлиних історій.

Я зустрічалася з хлопцем, у якого було роздвоєння особистості.

«Я зустрічалася з хлопцем, котрий користувався цими пристроями для збільшення члена».

Питаю, котра година?

— Четверта ранку.

За три години я маю бути на роботі.

— Випий свої пігулки, — каже Марла. — Якщо вже ти Тайлер Дерден, можливо, вони пустять нас в боулінг безкоштовно. Слухай, перш ніж ми спекаємось Дердена, можна, ми пройдемося по крамницях? Ми могли б знайти гарну машину. Трохи одягу. Якісь диски. Понабирати все, що дають на шару.

Марла.

— Гаразд, забий.

Глава 26

Старе прислів'я про те, що ми вбиваємо тих, кого любимо... Воно діє в обидва напрямки.

Тобто воно діє в обидва боки.

Зранку пішов на роботу, а там — поліцейські барикади поміж будівлею і парковкою, а поліція у вхідних дверях записує свідчення в осіб, з якими я працюю. В усіх, хто там сновигає.

Я навіть не вийшов з автобуса.

Я — Холодний Піт Джо.

Сидячи в автобусі, я бачу, що вікна від підлоги до стелі винесено вибухом, а всередині пожежник у брудній жовтій уніформі ходить згорілими панелями підвісної стелі. Два пожежники дюйм за дюймом виштовхують з розбитого вікна тліючий стіл — він нахилиється, ковзає і падає з третього поверху на тротуар, приземляючись радше з відчуттям, аніж зі звуком.

Розламується й продовжує тліти і сходити димом.

Я — Зсудомлений Живіт Джо.

Це мій стіл.

Я знаю, що мій бос мертвий.

Три способи зробити напалм. Я знаю, Тайлер збирався вбити мого боса. Тої миті, коли я відчув бензин на руках, коли сказав, що хочу звільнитися з роботи. Я йому дозволив. Будь як удома.

Убий мого боса.

О, Тайлере.

Я знав, що вибухнув комп'ютер.

Я знаю це, тому що Тайлер це знає.

Я не хочу цього знати, проте найтоншим дрилем ти просвердлюєш згори комп'ютерний монітор. Усі космічні мавпочки про це знають. Я роздрукував Тайлерові нотатки. Йдеться про вдосконалену версію бомби з лампочки — просвердлюєш її і заповнюєш бензином. Закриваєш отвір воском чи силіконом, вкручуєш її в патрон і чекаєш, доки хтось зайде до кімнати і натисне вимикач.

У монітор влізе більше бензину, ніж у лампочку.

Електронно-променева трубка, ЕПТ, — щоби дістатися до неї, треба зняти пластикового кожуха (це досить просто), чи й навіть працювати крізь вентиляційні щілини згори.

Спочатку від'єднуєш монітор від струму й від системного блока.

З телевізором таке теж спрацює.

Зрозумій тільки: якщо виникне іскра, хай навіть статичного струму з килиму, ти мертвяк. Ти кричиш і згоряєш живцем.

В електронній трубці може накопичитися триста вольт пасивного електричного заряду, тому спочатку товстою викруткою замкни головний конденсатор у блоці живлення. Якщо тої миті ти вже мертвий, значить, користувався викруткою з неізольованою ручкою.

Усередині електронно-променевої трубки вакуум, тому, коли ти просвердлиш її, трубка втягне повітря, наче вдихне з легким свистом.

Розшир отвір трохи більшим свердлом, потім ще більшим, доки не вдасться вставити лійку. Тоді наповни трубку вибухівкою на свій смак. Непоганий вибір — саморобний напалм. Бензин

чи суміш бензину з замороженим помаранчевим концентратом або наповнювачем для котячих туалетів.

Незла вибухівка виходить із суміші перманганату калію, марганцівки із цукровою пудрою. Сенс у тому, що змішується один складник, який згоряє дуже швидко, із другим складником, здатним постачати кисень для цього процесу. Усе згоряє з такою швидкістю, що вибухає.

Пероксид барію та цинковий пил.

Нітрат амонію і порошковий алюміній.

Найновіша кухня анархії.

Нітрат барію під сірковим соусом із гарніром із деревного вугілля. Типовий порох.

Смачного.

Заповни цим монітор, і коли хтось натисне на «power», йому в обличчя вибухне п'ять-шість фунтів пороху.

Усе нічого, але мені подобався мій бос.

Якщо ти чоловічої статі, християнин і живеш в Америці, твій батько — твоя модель Бога. А часом знаходиш свого батька у своїй кар'єрі.

Усе нічого, проте Тайлеру мій бос не подобався.

Поліція мене шукатиме. Я останнім був у будинку в п'ятницю ввечері. Я прокинувся на своєму робочому місці, дихання сконденсувалося на столі, подзвонив Тайлер і сказав: «Виходь. У нас є машина».

У нас є «кадиллак».

Руки в мене й досі були в бензині.

Механік із бійцівського клубу питав: що б ти бажав зробити перед смертю?

Я хотів звільнитися. Я дав Тайлеру дозвіл. Будь як удома. Убий мого боса.

Із підірваного офісу дістаюся автобусом до кінцевої зупинки, всипаної гравієм. Тут починаються землі під забудову й переорані поля. Водій дістає пакета зі сніданком та термос і дивиться на мене в дзеркальце заднього виду.

Намагаюся визначити, куди б це подітися, щоб копи мене не знайшли. Сиджу у хвості автобуса, між мною та водієм сидить близько двадцяти осіб. Нараховую два десятки потилиць.

Двадцять голених голів.

Водій розвертається на сидінні і звертається до мене:

— Містере Дерден, сер, я справді захоплююся тим, що ви робите.

Раніше я його ніколи не бачив.

— Ви маєте вибачити мені за це, — каже водій. — Комітет — це була ваша ідея, сер.

Голені голови одна за одною обертаються в мій бік. Один тримає в руці ганчірку, і можна відчутти запах ефіру. У найближчого мисливський ніж. Найближчий — механік із бійцівського клубу.

— Ви мужня людина, — каже водій автобуса, — призначити себе домашнім завданням.

Механік каже водієві: «Замовкни. Будь на шухері й не базікай».

Ти знаєш, що в однієї з мавпочок гумовий джгут, яким тобі обмотають мошонку.

Вони заповнюють передню частину автобуса.

Механік каже:

— Ви знаєте правило, містере Дерден. Ви самі це сказали. Ви сказали, що коли хто-небудь спробує прикрити клуб, навіть ви самі, ми маємо позбавити його яєць.

Гонади.

Яечка.

Кулі.

Тестикули.

Huevos.

Уяви свою найкращу частину замороженою в коробці для сніданків у «Миловарні Пейпер-стрит».

— Ви знаєте, що з нами даремно битися, — каже механік.

Водій автобуса жує свого сандвіча і дивиться в дзеркало заднього виду.

Вищить, наближаючись, поліцейська сирена. Попереду полем повзе трактор. Пташки. Вікно в задній частині автобуса напіввідчинене. Хмарки. На межі майданчика з гравієм ростуть будяки. Бджоли чи то мухи гудуть між будяків.

— Нам просто дещо потрібно, — каже механік із бійцівського клубу. — Цього разу це не погроза, містере Дерден. Цього разу ми мусимо їх відрізати.

Водій автобуса каже:

— Це копи.

Сирена підїжджає кудись попереду автобуса. То з ким доведеться битися?

Поліцейська машина підїжджає впритул до автобуса, у вітровому склі спалахує червоним і синім, і хтось знадвору кричить: «Тримайтесь там!»

І я врятований.

Щось таке.

Я можу розповісти копам про Тайлера. Я розповім їм усе про бійцівський клуб і, можливо, сяду до в'язниці, а що робити з проектом «Каліцтво», тоді вже їм вирішувати, а я не буду витріщатися на ножа біля мене.

Копи заходять всередину автобуса, перший питає:

— Ви його вже порізали?

Другий каже:

— Ріжте швидше, у нас ордер на його арешт.

Тоді знімає кашкета і, звертаючись до мене, каже:

— Нічого особистого, містере Дерден. Така радість нарешті з вами зустрітися.

Кажу: усі ви робите велику помилку.

Механік каже:

— Ви попереджали, що скажете так.

Я не Тайлер Дерден.

— І про це ви також попереджали.

Я змінюю правила. Лишайте собі свій бійцівський клуб, але відтепер більше нікого не каструватимемо.

— Ага, так, авжеж, — каже механік. Він стоїть посеред проходу, тримаючи ніж попереду. — Ви попереджали, що обов'язково це скажете.

Гаразд, я Тайлер Дерден. Я ним є. Я Тайлер Дерден, і я встановлюю правила, і я кажу: поклади ножа.

Механік озирається й питає когось:

— Який наш найліпший час для «відріж-і-втечи»?

Хтось кричить: «Чотири хвилини».

Механік кричить:

— Хтось завважує час?

Обидва копи вже увійшли до автобуса, один дивиться на годинник і каже:

— Секундочку. Зачекайте, доки секундна стрілка добіжить до дванадцяти.

Коп каже: «Дев'ять».

«Вісім».

«Сім».

Я стрибаю у відчинене вікно.

Ударяюся животом об тонку металеву раму вікна і чую, як механік з бійцівського клубу кричить позаду:

— Містере Дерден! Ви похерите нам час.

Напіввивісившись з вікна, я вчеплююся в чорну гуму шини заднього колеса. Хапаюся за обода й тягну. Хтось хапає мене за ногу й тягне назад. Я кричу маленькому тракторові вдалині: «Гей!» І «Гей!». Обличчя спітніло, приливла кров. Звисаю догори дригом. Потроху витягаю себе. Руки, що вчепилися в щиколотки, тягнуть назад. Краватка звисає на обличчя. Пряжкою ременя застрягаю в металевій рамі. Бджоли, мухи й будяки в дюймах від мого обличчя, і я кричу: «Гей!!!»

Руки вхоплюють мене за штанини і втягують назад, розстібаючи штани та ремінь.

Хтось в автобусі кричить: «Одна хвилина!».

Взуття злітає з ніг.

Ремінь чіпляється за віконну раму.

Руки зводять мої ноги разом. Нагріта сонцем металева рама пече живіт. Біла сорочка випростується і спадає на голову й плечі, я все ще чіпляюся за обода і все ще волаю: «Гей!»

Ноги витягнуті й зведені разом. Труси стягнуті з ніг і прибрані. Сонце пригріває мою голу дупу.

Кров шугає в голові, очі викочуються через напруження, усе, що можу бачити, — білу сорочку, що лізе в обличчя. Десь повзе трактор. Гудуть бджоли. Десь. Усе знаходиться за мільйони миль звідси. Десь за мільйон миль позаду мене хтось кричить: «Дві хвилини!»

— Не робіть йому боляче, — каже хтось.

Руки на моїх щиколотках за мільйони миль звідси. Уяви їх у кінці довгого-довгого шляху. Керова на медитація.

Не думай про віконну раму як про тупий розпечений ніж, що розпорює тобі живіт.

Не думай про команду чоловіків, що розсуває тобі ноги, мовби перетягує канат.

У мільйонах, трильйонах миль звідси грубі теплі руки хапають тебе при основі й відтягують назад, щось охоплює тебе все щільніше, щільніше, щільніше.

Гумовий джгут.

Ти в Ірландії.

Ти в бійцівському клубі.

Ти на роботі.

Ти де завгодно, тільки не тут.

«Три хвилини!»

Хтось далеко-далеко звідси кричить:

— Ви знаєте правила, містере Дерден. Не при-
йобуйтеся до бійцівського клубу.

Тепла рука під тобою складена чашечкою. Хо-
лодний кінчик ножа. Рука охоплює тебе за тулуб.
Терапевтичний фізичний контакт. Час обіймів.
Ефір щільно притискають тобі до носа й рота.
А потім — нічого, менше ніж нічого. Забуття.

Глава 27

Підірвана мушля моєї вигорілої квартири чорна, мов відкритий космос, зіщулена вночі над маленькими вогнями міста. У вибитих вікнах жовта поліцейська стрічка, що позначає місце злочину, перекручується і зміїться на межі п'ятнадцятиповерхового урвища.

Прокидаюся на бетонному покритті. Колись тут був кленовий паркет. До вибуху на стінах висіли картини. Тут були шведські меблі. До Тайлера.

Я вдягнений. Засовую руку в кишеню і відчуваю.

Я увесь.

Наляканий, проте неушкоджений.

Підійди до краю покриття — ти на п'ятнадцятому поверсі над парковкою, подивися на вогні міста, на зорі — і тебе нема.

Усе це настільки не піддається розумінню.

Тут, посеред миль ночі між зорями й землею,
почуваю себе однією з тих космічних тваринок.

Песики.

Мавпочки.

Люди.

Виконуєш нескладні завдання. Перемикаєш
важіль. Натискаєш кнопку. Ти в цьому нічого не
тямиш.

Світ їде з глузду. Мій бос мертвий. Без житла.
Без роботи. І я відповідальний за все це.

Нічого не лишилося.

У мене перевищений кредит у банку.

Переступи за край.

Поліцейська стрічка тріпоче поміж мною і за-
буттям.

Переступи за край.

Що там ще?

Переступи за край.

Там Марла.

Стрибни за край.

Там Марла, вона в самісінькому центрі всього
і не знає про це.

І вона тебе любить.

Вона любить Тайлера.

Вона не вбачає різниці.

Хтось має їй сказати. Іди геть. Іди геть. Іди геть.

Рятуй себе. Спускаєшся на ліфті до холу, і швейцар, котрий досі тебе не любив, усміхається тобі трьома вибитими зубами і каже:

— Доброго вечора, містере Дерден. Викликати вам таксі? З вами все гаразд? Може, ви хочете подзвонити?

Дзвониш Марлі до готелю «Regent».

Клерк у «Regent» каже: «Секундочку, містере Дерден».

Потім Марла бере слухавку.

Швейцар прислухається за твоїм плечем. Клерк у «Regent», мабуть, теж слухає. Кажеш: Марло, нам слід поговорити.

Марла каже:

— Хуй тобі.

Кажеш, вона в небезпеці. Вона має знати, що відбувається. Має з тобою зустрітися. Вам слід поговорити.

— Де?

Вона має прийти туди, де ви вперше зустрілися.
Згадай. Згадала?

Куля цілющого білого світла. Палац із сімома дверима.

— Утямила, — каже вона. — Буду там за двадцять хвилин.

Будь там.

Кладеш слухавку, і швейцар говорить:

— Можу викликати вам таксі, містере Дерден.
Безкоштовно, куди б ви не захотіли.

Хлопці з бійцівського клубу відстежують тебе.
Ні, кажеш, така чудова ніч. Мабуть, прогуляюся.

Суботній вечір, рак кишківника в підвалі Першої методистської церкви і Марла вже там, коли ти туди дістаєшся.

Марла Зінгер, що курить свою цигарку. Марла Зінгер, що закочує очі. Марла Зінгер із підбитим оком.

Сідаєш навпроти неї на жорсткий килимок у колі медитації і намагаєшся викликати тварину, що уособлює твою силу, в той час як Марла витріщається на тебе підбитим оком. Закриваєш очі

й медитуєш над палацом із сімома дверима, продовжуючи відчувати Марлін позирк. Заколисуєш свою внутрішню дитину.

Марла зиркає.

Настає час обіймів.

Відкрий очі.

Хай кожен обере собі партнера.

Марла проходить кімнату трьома швидкими кроками й дає мені потужного ляпаса.

Поділіться собою без залишку.

— Ти, їбло смердюче, рагуль триклятий, — каже Марла.

Навколо нас усі стоять і витріщаються.

Потім Марла періщить мене кулаками.

— Ти когось убив, — кричить вона. — Я викликала поліцію, і вони будуть тут будь-якої миті.

Хапаю її за зап'ястя й кажу, що поліція, можливо, приїде, проте — навряд чи.

Марла викручується і каже, що поліція жене сюди, аби посадити на електричного стільця і випалити мені очі чи щонайменше зробити мені смертельного укола.

Ніби бджола вжалить.

Передоз фенобарбіталу натрію, і — великий сон. Як у «Долині псів».

Марла каже, що бачила, як я когось сьогодні вбивав.

Якщо вона має на увазі мого боса, кажу, то так, так, так, так, я знаю, поліція знає, усі шукають мене, щоби зробити смертельну ін'єкцію, проте це Тайлер убив мого боса.

Просто в нас із Тайлером однакові відбитки пальців, але ніхто цього не розуміє.

— Іди на хуй, — каже Марла і повертається до мене підбитим оком. — Те, що тобі й твоїм маленьким апостолам подобається, коли вас гамселять... ще раз мене торкнешся — і ти труп.

— Я бачила, як цієї ночі ти пристрелив людину, — каже Марла.

Ні, то була бомба, кажу, і це сталося цього ранку. Тайлер просвердлив комп'ютерний монітор і наповнив його бензином чи чорним порохом.

Люди з раком кишківника стоять витріщаючись навколо нас.

— Ні, — каже Марла. — Я стежила за тобою до готелю «Pressman», і ти був офіціантом на одній з цих вечірок із розігруванням убивства.

Вечірки з розігруванням убивства: багатії збираються в готелі на велику вечерю і розігрують детективчик у стилі Агати Крісті. Десь між boudin of gravlax¹ та сідлом з оленини світло на хвилину вимикають, і хтось прикидається вбитим. Вважається, що це має бути дотепною уявною смертю.

Решту вечері гості напиваються, споживають своє madeira consomme² й намагаються знайти докази того, хто саме серед них є вбивцею-психопатом.

Марла кричить:

— Ти застрелив особливого представника мера з питань перероблення вторсировини!

Тайлер застрелив особливого представника мера з якихось-там питань.

Марла каже:

— І ніякого раку в тебе нема!

Усе відбувається так швидко.

---

¹ Сирий лосось із спеціями з гарніром (франц.).

² Консоме з мадерою (франц.).

Клацни пальцями.

Усі дивляться.

Я кричу: в тебе теж нема ніякого раку!

— Він ходив сюди два роки, — кричить Марла, — і в нього нічого нема!

Я намагаюся врятувати тобі життя!

— Що? Чому моє життя треба рятувати?

Тому що ти стежиш за мною. Тому що ти стежила за мною цієї ночі, тому що ти бачила, як Тайлер Дерден когось убиває, а Тайлер уб'є будького, хто загрожуватиме проекту «Каліцтво».

Усі в кімнаті виглядають висмикнутими зі своїх маленьких трагедій. Їх ракових нещастячок. Навіть ті з них, хто сидить на знеболювальному, виглядають захопленими і схвильованими.

Кажу всім: перепрошую. Я нікому не хотів заподіяти шкоди. Ми маємо йти. Нам треба поговорити про це надворі.

Усі здіймають галас: «Ні! Стривайте! Що там ще?»

Кажу, я нікого не вбивав. Я не Тайлер Дерден. Він — інший бік моєї роздвоєної особистості. Питаю, хто-небудь з вас бачив фільм «Сивілла»?

Марла каже:

— То хто там збирається мене вбити?

Тайлер.

— Ти?

Тайлер, кажу, проте я можу з ним розібратися. Ти просто маєш стерегтися учасників проекту «Каліцтво». Тайлер міг наказати їм стежити за тобою, чи викрасти, чи ще щось.

— Чому я маю в це вірити?

Усе стається настільки швидко.

Кажу: тому що мені видається, що ти мені подобаєшся.

Марла питає:

— Подобаюся? Не більше?

Це трохи невдалий момент, кажу. Не підганяй.

Усі навколо усміхаються.

Я маю йти. Маю вибратися звідси. Кажу: стережися голомозих чи побитих чоловіків. Підбитих очей. Відсутніх зубів. Чогось такого.

А Марла питає:

— То куди ти намилився?

Хочу розібратись із Тайлером Дерденом.

Глава 28

Його звали Патрик Медден, і він був представником мера з питань перероблення вторсировини. Його звали Патрик Медден, і він був ворогом проекту «Каліцтво».

Виходжу в ніч навкруг Першої методистської церкви, і все починає повертатися.

Усі речі, які знає Тайлер, повертаються до мене.

Патрик Медден складав список барів, у яких збиралися бійцівські клуби.

Раптом я згадую, як запустити кінопроектор. Згадую, як вибивати замки і як Тайлер орендував будинок на Пейпер-стрит якраз перед тим, як показатися мені на пляжі.

Я знаю, чому Тайлер трапився. Тайлер любив Марлу. З першої ночі, як я її зустрів, Тайлер чи якась частина мене шукала приводу бути з нею.

Ніщо з цього вже не важить. Не тепер. Проте всі подробиці повертаються до мене, коли я йду вночі до найближчого бійцівського клубу.

Є бійцівський клуб у ніч на суботу в барі «Armory». Можливо, його можна знайти в списку барів, який складав Патрик Медден, добрий мертвий Патрик Медден.

Цієї ночі я йду до бару «Armory», і коли я заходжу, натовп розсувається, мов застібка-блискавка. Для всіх тут я Тайлер Дерден — Великий і Могутній. Бог і Отець.

Звідусіль навколо мене чую: «Доброго вечора, сер».

«Ласкаво просимо до бійцівського клубу, сер».

«Ми вдячні, що ви до нас приєдналися, сер».

Я із жахним обличчям, котре тільки-но почало загоюватись. Діра в моєму обличчі усміхається крізь щоку. Мій справжній рот міцно стиснений.

Оскільки я Тайлер Дерден, можете поцілувати мене в дупу, цієї ночі я викликаю на бій кожного в цьому клубі. П'ятдесят бійок. Одна бійка за раз. Ніякого взуття. Ніяких сорочок.

Бійки тривають стільки, скільки мають тривати.

Якщо Тайлер любить Марлу — я люблю Марлу.

Те, що відбувається, словами не описати. Я хотів загідити всі французькі пляжі, яких ніколи не побачу. Уяви, як вистежуєш лося у вологих низинних лісах навколо «Rockefeller Center».

У першій бійці хлоп захопив мене повним нельсоном і стусонув в обличчя, бив у щоку, вбивав діру в щоці в бетонну підлогу, доки зуби не хряснули всередину й не вп'ялися скалками і корінням мені в язика.

Тепер я пригадую Патрика Меддена мертвим на підлозі, тендітну фігурку його дружини, таку собі маленьку дівчинку з шиньйоном. Вона гиготіла й намагалася влити шампанське між мертвих губ свого чоловіка.

Дружина сказала, що штучна кров була надто, надто червоною. Місіс Патрік Медден вмочила два пальці в кров, що витікала з її чоловіка, і засунула пальці собі до рота.

Зуби вп'ялися мені в язика, смакую кров.

Місіс Патрік Медден смакувала кров.

Пам'ятаю, як був там, надворі вечірки із розігруванням убивства, із космічними мавпочками, що

охоронцями стояли навколо мене. Марла у своїй сукні з мальованими чорними трояндами спостерігала з іншого боку зали.

Друга бійка, хлопець чавить мене коліном між лопаток. Заламує руки мені за спиною і вганяє грудну клітку в бетонну підлогу. Ключиця — я чув, як вона хруснула з одного боку.

Розтрощити толоком еллінський мармур і підтертися «Моною Лізою».

Місіс Патрік Медден тримала скривавлені пальці піднятими, кров лилася щілинами між її зубів і стікала додолу з пальців, по зап'ястю через діамантовий браслет до ліктя, де і скрапувала.

Бійка номер три. Я прокидаюся — і час третьої бійки. У бійцівському клубі більше немає імен.

Ти — не твоє ім'я.

Ти — не твоя сім'я.

Номер три, схоже, знає, що мені потрібно, і затискає мою голову в задушливій темряві. Це сонний захват, який лишає стільки повітря, скільки достатньо, щоби бути при тямі. Номер три тримає мою голову на згині, мов немовля чи футбольний м'яч, і кулачить моє обличчя молотом свого кулака.

Доки зуби не проривають крізь губи.

Доки діра в моїй щоці не доходить до кутика рота і вони не об'єднуються в пошматованому вишкірі від носа до вуха.

Номер три періщить, доки не збиває кулаки в кров.

Доки я не починаю плакати.

Усі, кого ти любиш, полишать тебе чи помруть.

Усе, що ти створиш, буде знищене.

Усе, чим ти пишався, завершить своє існування на звалищі.

Я Озімандіас, цар царів¹.

Ще удар — і мої зуби перекушують мого язика. Його половинка падає на підлогу й відлітає вбік.

Маленька фігурка місіс Патрік Медден, що присіла на коліна біля тіла свого чоловіка, багатії, люди, яких вони звать друзями, стовбичать п'яні навколо неї й іржуть.

Дружина сказала: «Патріку?»

Калюжа крові розпливається й розширюється, доки не доповзає до її спідниці.

Вона каже: «Патріку, досить, перестань бути мертвим».

---

¹ Рядок з вірша Персі Біші Шеллі.

Кров підіймається її спідницею, — капілярний ефект, — нитка за ниткою видирається її спідницею.

Навколо мене кричать люди з проекту «Каліцтво». Тоді місіс Патрік Медден кричить.

І в підвалі бару «Аргоу» Тайлер Дерден падає на підлогу теплою масою. Тайлер Дерден Великий, той, хто на одну мить був досконалим і хто сказав, що мить — найбільше, на що можна чекати від довершеності.

А бійки продовжуються і продовжуються, бо я хочу бути мертвим. Тому що тільки в смерті ми здобуємо імена. Тільки в смерті ми перестаємо бути частиною проекту «Каліцтво».

Глава 29

Тайлер стоїть там — довершено красивий янгол у всьому своєму сяйві. Моя воля до життя мене вражає.

Скривавлений шмат закипілої плоті, я лежу на голому матраці в своїй кімнаті в «Миловарні Пейпер-стрит».

Усе з моєї кімнати щезло.

Дзеркало зі світлиною моєї стопи, коли я мав рак на десять хвилин. Гірше, ніж рак. Дзеркало щезло. Дверцята шафи відчинені, звідти щезло шість білих сорочок, чорні штани, білизна, шкарпетки і взуття. Тайлер каже: «Підіймайся».

Глибоко під, і поза, і всередині всього, що я сприймав за належне, народилося щось жахливе.

Усе розпалося.

Космічні мавпочки зникли. Усе змінило місце-перебування — відсмоктаний жир, ліжка, гроші,

особливо гроші. Лишився тільки садок і орендований будинок.

Тайлер каже: «Останнє, що нам лишилося організувати, — це твоє мучеництво. Твій великий відхід».

Не смерть — сумна й марудна, а загибель, як надихаюча й радісна справа.

О Тайлере, мені боляче. Просто вбий мене тут.
«Підіймайся».

Убий вже мене. Убий мене. Убий мене. Убий мене.

«Це має бути знаменним, — каже Тайлер. — Уяви: ти на вершечку найвищої будівлі світу. Уся вона захоплена проектом “Каліцтво”. Дим валить із вікон. Столи падають у натовп на вулиці. Справжня опера смерті — ось що на тебе чекає».

Кажу, ні. Ти вже достатньо мною користався.

«Не йтимеш мені назустріч, ми підемо за Марлою».

Кажу, веди.

«Тоді вставай з ліжка, — каже Тайлер, — і тягни свою дупу до довбаной тачки».

Тож ми з Тайлером стоїмо на даху хмарочоса «Parker-Morris», а ствол його пістолета у мене в роті.

Спливають наші останні десять хвилин.

Хмарочос «Parker-Morris» зникне з лиця землі за десять хвилин. Я знаю це, тому що Тайлер це знає.

Ствол впирається мені в горлянку, і Тайлер каже: «Насправді ми не помремо».

Язиком я відсуваю дуло вбік, до щоки, і кажу: «Тайлере, ти говориш про вампірів».

Спливають наші останні вісім хвилин.

Пістолет — про всяк випадок, раптом поліцейські гелікоптери дістануться сюди швидше.

Для Господа це виглядає так, наче одна людина тримає пістолета у власному роті, проте це Тайлер тримає пістолета і це моє життя.

Береш 98-відсоткову паруючу азотну кислоту і змішуєш з трьома частинами сірчаної кислоти.

Отримуєш нітрогліцерин.

Сім хвилин.

Змішуєш нітрогліцерин із тирсою і одержуєш чудову пластикову вибухівку. Багацько космічних

мавпочок змішують нітрогліцерин із ватою та англійською сіллю замість сульфатів. Це теж працює. Дехто з мавпочок змішує парафін із нітрогліцерином. Але в мене така вибухівка ніколи, ніколи не діяла.

Чотири хвилини.

Отже, ми з Тайлером стоїмо на даху хмарочоса «Parker-Morris» — я з пістолетом у роті, і я переймаюся, наскільки чистим виявився пістолет.

Три хвилини.

Тоді хтось кричить.

— Стривай! — Це Марла, що біжить до нас через дах.

Марла біжить до мене через те, що зник Тайлер. Бідненька. Тайлер — моя галюцинація, не її. Як у чарівному фокусі, Тайлер щезає. І тепер я справді одна особа, що пхає пістолета собі в горлянку.

— Ми стежили за тобою, — кричить Марла. — Усі люди з груп підтримки. Ти не повинен цього робити. Поклади пістолет!

Позаду Марли всі хворі на рак кишківника, паразитів мозку, люди з меланомою, туберкульозники — ідуть, кульгають, котяться на візках до мене.

Вони кажуть: «Зачекай».

Їхні голоси долинають до мене на холодному вітрі — вони кажуть: «Стій».

І: «Ми можемо допомогти тобі».

«Дозволь нам допомогти тобі».

Небом доноситься «у-уп, у-уп, у-уп» поліцейських гелікоптерів.

Кричу: ідіть! Геть звідси. Будівля зараз вибухне.

Марла кричить:

— Ми знаємо.

Для мене це мов богоявлення.

Я не вбиваю себе, кричу. Я вбиваю Тайлера.

Я — Тверда Рішучість Джо.

Я пам'ятаю все.

— Це не те щоб любов чи щось інше, — кричить Марла, — проте, гадаю, ти теж мені подобаєшся.

Одна хвилина.

Марлі подобається Тайлер.

— Ні, мені подобаєшся ти! — кричить Марла. — Я знаю різницю.

І — нічого.

Ніщо не вибухає.

Ствол пістолета впирається в мою вцілілу щоку.
Я кажу: Тайлере, ти змішав нітрогліцерин із пара-
фіном, чи не так?

Парафін ніколи не спрацьовує.

Я маю це зробити.

Поліцейські гелікоптери.

І я натискаю гачок.

Глава 30

У домі отця мого багато осель. Звісно, коли я спустив гачка, я помер.

Брехло.

І Тайлер помер.

З усіма цими поліцейськими гелікоптерами, що гуркотіли над нами, з Марлою і людьми з груп підтримки, що не могли врятувати себе, з усіма ними, що збиралися рятувати мене, я мусив натиснути гачок.

Це було ліпше, ніж справжнє життя.

А твоя єдина довершена мить не триватиме вічно.

На небесах усе білим-білісінько.

Симулянт.

На небесах усе тихесенько, мов на гумових підшвах.

На небесах я можу спати.

Люди пишуть мені на небеса і кажуть, що про мене пам'ятають. Що я їхній герой. Що мені буде ліпше.

Янголи тут мов зі Старого Заповіту: легіони і лейтенанти, військо небесне, що працює по днях, за змінами. Кладовище. Вони приносять їжу на таці з паперовою скляночкою ліків. Іграшковий набір «Долина ляльок».

Бачився з Богом — він сидів за довгим горіховим столом, а за його спиною висіли його дипломи; Господь спитав мене: «Навіщо?»

Чому я спричинив стільки болю?

Чи я усвідомляю, що кожен з нас — священна неповторна сніжинка особливої надзвичайної винятковості?

Чи я не бачу, що всі ми — доказ любові?

Дивлюся на Бога за його столом, за тим, як він щось записує в нотатнику, проте він усе не так зрозумів.

Ми не особливі.

Ми не помії чи сміття.

Ми просто є.

Ми просто є, і трапляється те, що трапляється.
І Господь каже: «Ні, це неправда».

Ага. Гаразд. Авжеж. Бога нічому не навчиш.

Господь питає, чи я пам'ятаю.

Я пам'ятаю все.

Куля, що вилітає з пістолета Тайлера, розриває мені другу щоку — тепер у мене вишкір від вуха до вуха. Ага, просто тобі розлючений геловінівський гарбуз. Японський демон. Дракон скнарості.

Марла все ще на Землі, вона мені пише. Колись, каже, вони мене повернуть.

Якби на небесах був телефон, я б подзвонив Марлі й тої миті, коли вона скаже: «Алло», я не повісив би слухавки. Я б спитав: привіт, що там відбувається? Розкажи мені все.

Проте я не хочу повертатися. Ще ні.

Просто через те що.

Через те що часом хтось приносить мені тацю з їжею і ліками, і в нього підбите око чи лоб, укритий шовчиками, і він каже:

— Нам вас не вистачає, містере Дерден.

Чи хтось зі зламаним носом пхає швабру повз мене і шепоче:

— Усе йде згідно з планом.

Шепоче:

— Ми зламаємо цивілізацію, щоби зробити щось ліпше з цього світу.

Шепоче:

— Ми чекаємо на ваше повернення.

ББК 84(7СПО)
П 14

CHUCK PALAHNIUK
FIGHT CLUB

Перекладено за виданням:
Palahniuk, Chuck. Fight Club. — New York; London:
W.W.Norton&Company, 2005

Художник-оформлювач
І. В. Осипов

ISBN 978-966-03-3921-7

Copyright © 1996 by Chuck Palahniuk
All rights reserved
© І. Ю. Стронговський,
переклад українською, 2007
© І. В. Осипов, художнє
оформлення, 2007

Літературно-художнє видання

ПАЛАГНЮК Чак
БІЙЦІВСЬКИЙ КЛУБ

Роман

Переклад з англійської

Головний редактор *Н. Є. Фоміна*
Відповідальний за випуск *А. Ю. Хорошевський*
Художній редактор *І. В. Осипов*
Технічний редактор *Г. С. Таран*
Комп'ютерна верстка: *І. А. Цибульник*
Коректор *О. А. Кравець*

Підписано до друку 23.07.07. Формат 70×108^{1/32}.
Папір офсетний. Гарнітура Варнюк. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 14,00. Умов. фарбовідб. 14,34. Облік.-вид. арк. 7,48.
Тираж 4000 прим. Замовлення № 7-692.

ТОВ «Видавництво Фоліо»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 502 від 21.06.2001 р.

ТОВ «Фоліо»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 683 від 21.11.2001 р.

61057, Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8

Електронна адреса: www.folio.com.ua

E-mail: realization@folio.com.ua

Інтернет магазин www.bookpost.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ВАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»,
61012, Харків, вул. Енгельса, 11
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1626 від 22.12.2003 р.

Палагнюк Ч.

П14 Бійцівський клуб: Роман / Пер. з англ. І. Ю. Стронговського; Худож.-оформлювач І. В. Осипов. — Харків: Фоліо, 2007. — 318 с.

ISBN 978-966-03-3921-7.

Спочатку молодий співробітник відділу відкликань перестав спати. Потім вибух вщент розніс його розкішну квартиру, обставлену дорогими шведськими меблями (це випадковість? а, може, це хтось зробив навмисно? тоді хто саме? та навіщо?). Потім він зустрів Тайлера Дердена. Хто такий Тайлер Дерден? Цей чоловік живе в домі на Пейпер-стріт та робить мило. Потім з'явився перший бійцівський клуб, перше правило якого — «ти не говориш про бійцівський клуб». Але потім бійцівські клуби почали з'являтися усюди. А потім виник проект «Каліцтво» (хто його заснував? Тайлер Дерден? чи може хтось інший?)...

Видавництво «Фоліо» презентує: вперше українською — культовий роман нашого часу «Бійцівський клуб». Це те, що варто читати...

ББК 84(7СПО)

Чак Палагнюк (Charles Michael «Chuck» Palahniuk) (нар. 1962) —

сучасний американський український письменник.

Колись батьки взяли його з сестрою на цвинтар, де були поховані його дідусь (він приїхав до Америки з України на початку ХХ сторіччя) та бабуся.

Побачивши на могилах написи «Paula» та «Nick», діти чомусь розсміялися (діти є діти), та з того часу почали вимовляти своє прізвище як «Поланік» або «Паланік». Згодом Чак Палагнюк написав роман **«Бійцівський клуб»**, який призвів до справжнього вибуху у літературному світі.

Нині він — один з найпопулярніших авторів в світі, а кожна його нова книжка миттєво стає бестселером.

Спочатку молодий співробітник відділу відкликань перестав спати. Потім вибух щент розніс його розкішну квартиру, обставлену дорогими шведськими меблями (це випадковість? а, може, це хтось зробив навмисно? а хто саме? та навіщо?).

Потім він зустрів Тайлера Дердена. Хто такий Тайлер Дерден?

Цей чоловік живе в домі на Пейпер-стріт та робить мило. Потім з'явився перший бійцівський клуб, перше правило якого — «ти не говориш про бійцівський клуб».

Але з часом бійцівські клуби почали з'являтися усюди. А потім виник проект «Каліцтво» (хто його заснував? Тайлер Дерден? чи може хтось інший?)...

Видавництво «Фоліо» презентує: вперше українською — культовий роман нашого часу «Бійцівський клуб». Це те, що варто читати...

ISBN 978-966-03-3921-7

9 789660 133921 7